

Ansökan om bidrag

Den som söker bidrag från utbildningsnämnden ska ha tagit del av nämndens anvisningar för bidrag till utomstående organisationer. Anvisningarna finns hos nämndsekretariatet och på <http://insynsverige.se/stockholm-utbildning>

Förvaltningen publicerar på <https://foretagsservice.stockholm/stod-till-foreningar-och-kulturaktorer/> sista dag för att ansöka om bidrag. Ansökan ska ha inkommit till utbildningsförvaltningen senast denna dag. Ansökningar som inkommit efter detta datum kommer att avvisas.

Vad avser ansökan?

Verksamhetsbidrag Projektbidrag

Organisationens namn RFSU Stockholm	Organisationsnummer 802010-5964
Adress Alsnögatan 7, 116 41 Stockholm	Telefon 086920707
E-post stockholm@rfsu.se	Konto (plusgiro, bankgiro, eller bank) 5675-6158
Verksamhetsadress (om annan än ovan)	

Personuppgifter

Organisationens ordförande Henric Nummi Södergren	
Adress Alsnögatan 7, 116 41 Stockholm	
E-post henric.sodergren@rfsu.se	Telefon 0707 30 78 20

Kassör Sara Westfahl	
Adress Alsnögatan 7, 116 41 Stockholm	
E-post sara.westfahl@rfsu.se	Telefon 073 686 21 86

Uppgiftslämnare (om annan än ordförande eller kassör)

Jessica Djäken	
Funktion Projektledare Sexualupplysning RFSU Stockholm	
Adress Alsnögatan 7, 11641 Stockholm	
E-post jessica.djaken@rfsu.se	Telefon 086920707

Belopp

Ange vilket belopp ni söker:

711 555

UtbF 8821 2020-10 Sida 1(4)

Verksamhet som ansökan avser

I ansökan ska det anges mål för verksamheten, målgrupper, aktiviteter och eventuella samarbetspartners.

Mål för verksamheten

Att förebygga sexuellt våld i Stockholm samt främja ungas sexuella hälsa och egenmakt, genom att stärka och komplettera skolors sexualundervisning och värdegrundsarbete.

Delmål 1. Hålla pass i samtycke och sexualupplysning i 120 grupper, varav 10 av grupperna är elever med olika NPF-diagnoser och 16 av grupperna är elever i skolor som finns i socioekonomiskt utsatta områden. Eleverna ges kunskap om sex, samtycke, normer och rättigheter samt möjlighet att reflektera kring, och i förlängningen motverka, ojämställdhet, sexuella trakasserier och våld.

Delmål 2. Ge stöd och kompetenshöjning för personal på minst 8 skolor, varav ett längre och djupare samarbete med en skola som finns i ett socioekonomiskt utsatt område. Kompetenshöja skolpersonal och lärarstudenter i att hålla i ämnesintegrerad sexualundervisning, och i att integrera samtycke, hbtq- och jämställdhetsfrågor i värdegrundsarbete, samt komplettera dessa insatser med ett nätverk för skolor för erfarenhets- och kunskapsutbyte.

Målgrupper

Elever i grundskolor åk 7-9 samt i gymnasieskolor i Stockholm stad.
Skolpersonal på grundskolor och gymnasieskolor i Stockholm stad.

Aktiviteter

- Riktade insatser till skolor i socioekonomiskt utsatta områden i form av subventionerade sexualupplysningspass, ökad samverkan med lokala aktörer som verkar för ungas hälsa (t.ex ungdomsmottagning) samt uppstartade av långsiktigt strategiskt samarbete för stöd med sexualundervisning
- Sexualupplysande pass, pass med fokus på samtycke samt pass med fokus på porrkritiska samtal
- Uppföljning med skolpersonal kring metoder för inkluderande och främjande sexualundervisning efter pass med elever
- Fortbildningsinsatser för skolpersonal och lärare för att ge verktyg för att prata om sexualitet, samtycke och relationer utifrån ett främjande och hbtq-inkluderande perspektiv

- Fortbildningsinsatser för lärarstudenter för att ge verktyg för att prata om sexualitet, samtycke och relationer utifrån ett främjande och hbtq-inkluderande perspektiv
- Uppstartande av nätverk för skolpersonal
- 40h utbildning för nya sexualupplysare
- Metodutveckling av existerande metoder enligt extern utvärdering (se bilaga 8) samt intern behovsanalys
- Löpande handledning och fortbildning av nya och befintliga sexualupplysare i specifika metoder
- Intern administration såsom uppföljning, administrering av bokningar, hemsida, utbetalning av arvoden
- Marknadsföring
- Löpande kontakt med skolor och sexualupplysare
- Deltagande i lokala samt nationella nätverk för sexualupplysning.

Samarbetspartners

- RFSU:s förbundskansli och andra kansliföreningar inom RFSU
Vi har ett nära samarbete för gemensam kvalitetssäkring och metodutveckling.
- Enheten för sexuell hälsa på Centrum för Epidemiologi och Samhällsmedicin (CES) samt Enheten för hälsoutveckling på Region Stockholm .
Vi utbyter erfarenheter och planerar för samverkan under 2022.
- Husbygårdsskolan i Järvaområdet
Vi kommer under 2022 fortsätta att fördjupa vårt samarbete med dem för att arbeta utifrån ett helhetsperspektiv med både skolpersonal och elever.
- Ungdomsmottagningar Stockholms stad
Under 2022 vill vi också stärka upp samverkan mellan oss och lokala ungdomsmottagningar i de stadsdelar som vi genomför sexualupplysning.
- Stockholms universitet
Vi har även återkommande samarbete med Stockholms universitet där vi kommer att erbjuda deras lärarstudenter fortbildning.

Stadsövergripande och öppen verksamhet

Redovisa hur verksamheten är öppen för målgrupperna från hela staden samt hur ni arbetar med jämställdhet inom verksamheten eller projektet.

Vår verksamhet är öppen för målgrupper från hela staden. Vi kan bokas av alla skolor i Stockholms stad, och våra bokningar har en bred geografisk spridning. Under några år har vi också satsat och arbetat strategiskt för att öka insatserna i socioekonomiskt utsatta områden. Detta har lett till att vi i dagsläget har god samverkan med till exempel Husbygårdsskolan och flera andra aktörer som verkar lokalt i Järvaområdet.

Inom vår verksamhet är jämställdhetsaspekten en djupt integrerad del. All vår personal har kompetens inom ämnet och det är en central del av all vår fortbildning och upplysning. Vårt arbete utgår ifrån ett normkritiskt och främjande perspektiv där vi lägger stor vikt vid att de elever vi möter får möjlighet att diskutera och reflektera kring attityder och normer kring kön, sexualitet och jämställdhet. Vi reflekterar bland annat kring hur könsnormer kan begränsa tjejer och killars sexuella handlingsutrymme på olika sätt. Vi ser också att det är särskilt viktigt att öka killars engagemang i sin egen sexuella hälsa och att utmana de maskulinitetsnormer som i förlängningen kan leda till våld.

Att ha ett normkritiskt perspektiv innebär att man behöver ta ansvar för ha ett inkluderande förhållningssätt. Vi integrerar HBTQ i såväl vår egen upplysning som den fortbildning vi ger till skolpersonal och våra sexualupplysare. Vi arbetar också med att tillgängliggöra våra insatser för elever med autism. Ett förarbete har gjorts under 2021 och vi vill fortsätta att vidareutveckla och

fördjupa den delen av verksamheten och ser också det som en del av allas rätt till god sexualundervisning.

Verksamhet med god kvalitet

Redovisa hur ni avser att planera och genomföra verksamheten samt vilka förutsättningar ni har till exempel i form av kompetens.

På kansliet ansvarar två administratörer och två projektledare för verksamheten i dialog med verksamhetschef. Vi jobbar i team och har erfarenhetsutbyte med andra projekt som riktar sig till skolan. Verksamheten årsplaneras och stäms av kvartalsvis i relation till budget och mål. Under året arbetar projektledare från olika sexualupplysande projekt löpande med kvalitetssäkring och metodutveckling. Detta görs genom att följa upp elevenkäter och sexualupplysarutvärderingar, individuella och gruppsamtal med sexualupplysare, ha dialog och samverkan med nationella utvecklingsprocesser samt delta i olika nätverk. Vi följer också upp de insatser vi gör till lärare med skriftliga utvärderingar för deltagare och dialog med uppdragsgivaren.

Vi jobbar primärpreventivt med ett salutogent perspektiv vad gäller sexuell hälsa. Vi använder oss mycket av MI-inspirerade metoder, framtagna för att hjälpa unga hitta sina egna motivatorer och barriärer. Utvärderingen av vår sexualupplysning (bilaga 8) visar att vi är bra på att stärka ungas självkänsla och handlingskompetens. Vi har särskild kompetens, som vidareutvecklats de senaste åren, vad gäller att föra porrkritiska samtal med unga.

Vi har sedan 1996 arbetat med sexualupplysning i skola. Det ger oss 25 års praktisk erfarenhet. Vi har stöd i forskning för vårt främjande och normkritiska arbetssätt och vi har blivit utvärderade av extern part med goda resultat (se bilaga X). RFSU är en av de främsta experterna på sexualfrågor i Sverige och har personal som har kompetens kring projektstyrning, pedagogik, genus, normkritik, våldspreventiva metoder och maskulinitetsnormer. Vi är en av de aktörer som lyfts fram i *Våldsprevention i Sverige: En forskningsöversikt* som tagits fram på beställning av

Jämställdhetsmyndigheten (Stockholms universitet, 2020). Dessutom är RFSUs metodbank en av få som Enheten för sexuell hälsa på Centrum för Epidemiologi och Samhällsmedicin (CES) hänvisar till på Elevhälsoportalen. Vi deltar i nationella nätverk för sexualupplysning bl.a det som anordnas regionalt av Enheten för hälsoutveckling på Region Stockholm samt interna inom RFSU. Vi har också nära kontakt med vårt förbundskansli för kompetenshöjning samt metodimplemtering.

Verksamhetens inriktning

Redovisa hur er verksamhet kommer att bidra till de prioriteringar och mål som utbildningsnämnden har beslutat i sin verksamhetsplan. Ange vilka mål i nämndens verksamhetsplan och på vilket sett ni avser att bidra till dem.

1.3.1 Alla elever utvecklas och når målen för sin utbildning

Skolor uttrycker stora behov av stöd och fortbildning för att lyckas med sitt uppdrag i sexualundervisning, samt i att koppla detta till värdegrundsarbete. Detta konstaterar Skolinspektionens granskning (2018) och utvärderingen av vår verksamhet (se bilaga 8) konstaterar att detsamma gäller för skolor i Stockholm stad. Att lärarna behöver få fördjupa sin kompetens inom området är också något som även rapporten "Skolors arbete med sex- och samlevnadsundervisningen" från maj 2021 beskriver. Det står även klart att den sexualundervisning som ges inte är likvärdig mellan skolor. Att skolor når målen i sexualundervisning är av vikt för elevers rätt till kunskap om den egna kroppen och rättigheter, men är även av vikt för skolans arbete med att skapa en trygg och god lärmiljö (se nedan). Det är främst rektorns ansvar att se till att skolan arbetar med sex och samlevnadsundervisning, men även lärares då det står inskrivet i flertalet kursplaner. Vår verksamhet hjälper skolor att nå målen i sexualundervisning genom att hålla sexualupplysning och pass i samtycke i skolor samt genom att fortbilda skolpersonal. Våra fortbildningar ger personal verktyg för att själva kunna hålla i ämnesintegrerad sexualundervisning, i att integrera hbtq-rättigheter och i att motverka sexuella trakasserier i värdegrundsarbetet.

Vi söker även för att tillhandahålla ett nätverk för skolor som syftar till att skapa långsiktigt stöd i arbetet med sexualundervisning genom erfarenhets- och kunskapsutbyten. Att lärarna ska få möjlighet att diskutera undervisningens planering utifrån ett normkritiskt förhållningssätt är också något som också rapporten "Skolors arbete med sex- och samlevnadsundervisningen, maj 2021" påpekar är viktigt. Våra fortbildningar och vårt nätverk underlättar även för elevhälsan att öka sitt normkritiska arbetssätt och stärka deras kompetenser kring hbtq. Genom att stärka skolors egna insatser samtidigt som vi möter unga främjar vi att elever utvecklas i sin kunskap om sex, relationer och samtycke samt i sin förmåga att reflektera kring de normer och värderingar som relaterar till ämnet. Vi gör särskilda satsningar på att nå skolor i socioekonomiskt utsatta områden, bland annat genom riktad marknadsföring och kraftigt subventionerade pass, då vår erfarenhet säger oss att det är svårare för dessa skolor att boka oss, att behovet bland elever i vissa fall är större. Då likvärdigheten mellan skolor i staden brister ser vi precis som ni att det behövs särskilda insatser för att öka likvärdigheten (som nämns återkommande i Utbildningsnämndens verksamhetsplan).

1.3.2 Alla elever har en trygg och god lärmiljö

Sexuella kränkningar och trakasserier är ett utbrett problem i samhället. UngKAB15 visar att 40 procent av unga mellan 16 och 29 år har utsatts för sexuella handlingar mot sin vilja, och i en färsk rapport från Allmänna Barnhuset framgår att övergreppen mot barn i Sverige har ökat de fem senaste åren.

God sexualundervisning och värdegrundsarbete är av stor vikt för det hälsofrämjande arbetet på skolor. Vi har lång erfarenhet av och hög kompetens i att jobba för jämställdhet och mot sexuella trakasserier, kränkande behandling och diskriminering i skola. I mötet med elever främjas goda relationer, och motverkas sexuella kränkningar, våld och övergrepp. Vi vet att kunskap om, och utrymme att diskutera, sex, samtycke och stereotypa könsroller ökar möjligheterna att fatta välgrundade beslut om sin sexualitet och sexuella hälsa samt kan, genom ökad kunskap om ömsesidighet och kroppslig integritet,

motverka ojämlika strukturer, diskriminering, sexuella trakasserier, våld och hot om våld. Genom samtal om HBTQ och könsroller hoppas vi i förlängningen kunna skapa en trygg plats där alla tillåts vara sig själva utan att mötas av diskriminering eller kränkningar – vilket i sin tur leder till ökad psykisk hälsa. Enligt utvärdering av vår sexualupplysning kan våra pass leda till öppnare, toleranter och säkrare samhälle (se mer om detta i bilaga 8). Ett pass från oss innehåller alltid information om och hänvisning till ungdomsmottagning, umo.se, youmo.se och stödjurer för unga. Att veta vart en kan vända sig vid utsatthet skapar också trygghet för unga. Våra specifika pass med fokus på samtycke är framtagna av RFSU:s förbundskansli för att vara specifikt våldspreventiva, de innehåller bland annat beprövade våldspreventiva metoder såsom åskådarrollen och erbjuder fördjupad reflektion kring normer relaterat till sexuella initiativ för att främja attitydförändring. Våra satsningar på skolpersonal bidrar till att stärka skolors värdegrundsarbete och att lärare såväl som elevhälsan själva har ökad kompetens och därmed möjlighet att motverka kränkande behandling, såväl under raster som lektionstid.

Vi ser att vi kompletterar andra insatser inom detta område. Vad gäller Utbildningsnämndens handlingsplan mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck (2019-2021) är vi mycket glada att denna satsning görs, då vi själva erfar ökad efterfrågan på att jobba med hedersfrågor relaterat till sex och sexualitet från våra samtal med såväl elever som lärare. Genom sakkunniga på vårt förbundskansli har vi även kunskap kring detta. Handlingsplanen nämner vikten av ämnesintegrerad sexulundervisning (s8) vilket vi är en resurs i. I vår sexualupplysning behandlar vi genom samtals- och värderingsövningar bland annat ryktesspridning, rätten till att ta egna val kring sin sexualitet samt oskuldsbegreppet. Alla våra insatser har en normkritisk grund och vi jobbar genomgående med att utmana normers begränsningar på sexualitet och relationer tillsammans med de vi möter.

Vi ser vidare mycket positivt på det våldspreventiva programmet MVP som flera av stadens skolor arbetar med. De flesta skolor vi är på jobbar inte med ett MVP-program. Därmed fyller vi en viktig funktion i att stödja skolorna i sitt främjande och preventiva arbete. Vi ser dock mycket positivt på att samarbeta även med de skolor som har ett pågående MVP-program. Vår styrka ligger i att vi fokuserar på sexuella situationer i relation till normer och värderingar mer explicit än andra insatser. Vi vet att ungdomar till exempel efterfrågar fler samtal om pornografi och Stockholmsenkäten visar att flickors rapporterade utsatthet för våldtäkt och sexuellt tvång ökar. Här spelar våra samtal en stor roll. Förutom våra pass i samtycke har vi också särskilda pass som fokuserar på att föra porrkritiska samtal med elever utifrån ett främjande perspektiv. Dessa pass syftar till att stärka elevers egen förmåga att tänka och förhålla sig kritiskt till maktstrukturer kopplat till normer och kön. Läs mer om hur vi kompletterar Utbildningsnämndens handlingsplan mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt det våldspreventiva programmet MVP i bilaga 9.

Verksamhetens omfattning

Redovisa det antal deltagare/medlemmar och antal aktiviteter som ni bedömer att verksamheten kommer att omfatta.

- 1 utbildning för sexualupplysare som resulterar i 10 (nya) sexualupplysare
- 120 skolpass (vilket innebär att nå ca 1800 elever)
- 8 fortbildningar för skolpersonal (med ca 30 platser per fortbildning)
- ca 50 uppföljande samtal med skolpersonal kring våra metoder (efter våra insatser med sexualupplysningspass)
- 2 handledningstillfällen med erfarenhetsutbyte för sexualupplysare
- 1 fortbildning av sexualupplysare i metoder kring samtycke
- löpande handledning av 10 sexualupplysare i form av samtal, möten och mejl
- 10 skolor i socioekonomiskt utsatta områden erbjuds kraftigt subventionerade pass och har förtur på personalfortbildning
- delta i 3 nätverk för sexualupplysning
- Vi genomför minst 1 nätverksträff för lärare
- 3 referensgruppsträffar (med sakkunniga samt sexualupplysare) i samband med metodutveckling.

Uppföljning

Redovisa hur ni avser att följa upp verksamheten. Har ni sökt bidrag för projekt ska ni också redovisa hur ni avser att utvärdera projektet.

Under 2018 utvärderades större delen av projektet av extern part, och i juni 2019 fick vi ta del av resultaten. Sedan dess har vi jobbat med att metodutveckla i enlighet med rekommendationer från utvärderingen, vilket vi ämnar fortsätta med under 2022. Vi kommer även att genomföra enkätundersökning med cirka 200 elever (10% av de vi möter), hålla uppföljande samtal med skolpersonal efter våra insatser, genomföra utvärdering av deltagare i sexualupplysarutbildning, samt följa upp vår fortbildning av skolpersonal via enkäter. Vi följer också upp våra sexualupplysare med individuella samt gruppsamtal. Sexualupplysare rapporterar även löpande från skolpass via enkätverktyg.

Projektbidrag

Redovisa på vilket sätt ni avser att finansiera verksamheten efter projekttidens utgång.

Vi söker verksamhetsbidrag

Tillgänglighet

Verksamheten bör bedrivas i lokaler som inte hindrar någon att delta på grund av en funktionsnedsättning och bör i övrigt beakta tillgänglighetsaspekter för verksamheten.

Beskriv hur ni avser att säkerställa tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning om ni har lokaler som brister i tillgänglighet.

Då vår verksamhet till största del bedrivs i skolans lokaler har våra aktiviteter samma tillgänglighet som skolans ordinarie verksamhet. För de aktiviteter som förläggs utanför skolan, exempelvis sexualupplysarbildningar, har våra egna lokaler full tillgänglighet. På arbetsplatsen finns personal med normbrytande funktionsvariation. Vi fortsätter också att utveckla vår tillgänglighetsanpassning för unga med olika NPF-diagnoser och fortsätter att jobba på att ta fram tillgängliga alternativ till våra metoder och övningar.

Får ni bidrag från andra myndigheter?

Med myndigheter avses kommuner, landsting, statliga myndigheter och europeiska unionen.

Ja Nej

Om ja, ange från vilka ni får bidrag, för vilken verksamhet, vilket belopp samt vilken tidsperiod.

- 2 672 000 kr är sökta från Folkhälsomyndigheten för 2022. 1 588 950 kr avser delfinansiera hivpreventiva delar av pass i sexualupplysning. (År 2021 beviljades 1 279 000 kr från Folkhälsomyndigheten)
- 400 000 kr är sökta från Hälso- och sjukvårdsförvaltningen i Region Stockholm för 2022, dessa delfinansierar hivpreventiva delar av pass i sexualupplysning. (År 2021 beviljades 325 000 kr från Hälso- och sjukvårdsnämnden)

Bilagor **Se underskrifter bilaga 10**

	Bifogas	Har lämnats in tidigare, ange när
Budget och verksamhetsplan för det år ansökan avser		
Budget för projekt		
Organisationens stadgar		
Verksamhetsberättelse och resultaträkning från föregående år jämte revisorsrapport		

Härmed intygas att de lämnade uppgifterna är riktiga

Ort och datum	Ort och datum
Ordförandes underskrift	Kassörs/firmatecknares underskrift
Namnförtydligande	Namnförtydligande

Ansökan skickas till:

Utbildningsförvaltningen
Box 22049
104 22 Stockholm

Ansökan kan också lämnas i receptionen på Hantverkargatan 2F, Stockholm.

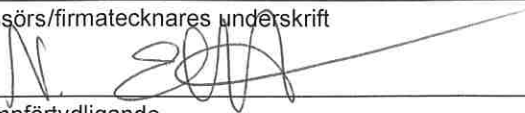
Eller skannas i pdf-format och mejlas till registrator.utbildning@edu.stockholm.se

Personuppgifterna kommer att behandlas i enlighet med Dataskyddsförordningen.
Information om behandlingen lämnas av utbildningsnämnden.

Bilagor

	Bifogas	Har lämnats in tidigare, ange när
Budget och verksamhetsplan för det år ansökan avser	☒	
Budget för projekt	☒	
Organisationens stadgar	☒	
Verksamhetsberättelse och resultaträkning från föregående år jämte revisorsrapport	☒	

Härmed intygas att de lämnade uppgifterna är riktiga

Ort och datum Stockholm, 20211013	Ort och datum Stockholm, 20211013
Ordförandes underskrift 	Kassörs/firmatecknares underskrift
Namnförtydligande Henric Nummi Södergren	Namnförtydligande Noah Elstad, verksamhetschef

Ansökan skickas till:

Utbildningsförvaltningen
Box 22049
104 22 Stockholm

Ansökan kan också lämnas i receptionen på Hantverkargatan 2F, Stockholm.
Eller skannas i pdf-format och mejlas till registrator.utbildning@edu.stockholm.se

Personuppgifterna kommer att behandlas i enlighet med Dataskyddsförordningen.
Information om behandlingen lämnas av utbildningsnämnden.

Preliminär totalbudget RFSU Stockholm 2022		
Intäkter		
Medlemsavgifter		220 000
HSN Hälso- och sjukvårdsnämnden		325 000
Stockholm Stad (Utb. förv, Socialförv)		1 170 000
Allmänna arvsfonden		5 712 717
Folkhälsomyndigheten		2 190 000
RFSU förbundet		580 000
Föreläsningar och uppdrag		200 000
MUCF		433 000
Övriga intäkter		200 000
Länsstyrelsen		414 000
Summa totalintäkter		11 444 717
Kostnader		
Styrelsen		120 000
Lokalkostnad		940 000
Administrativa kostnader		430 000
Personalkostnader		7 794 524
Projektkostnader		1 709 486
Övrigt		109 892
Summa totalkostnader		11 103 902
Resultat total		340 815

PROPOSITION 1: VERKSAMHETSPLAN FÖR RFSU STOCKHOLM 2021

BAKGRUND

2020 var ett omvälvande år för föreningen, som skapade nya möjligheter att omformulera verksamheten, revidera och tänka nytt. Samtidigt slogs återigen ett medlemsrekord. Det innebär att verksamheten för 2021 har mycket att förvalta och bygga vidare på.

Inför 2021 ser styrelsen ett behov att gå tillbaka till RFSU:s rötter och fokusera på vårt grunduppdrag: sexualupplysningen. Vi ser att det är en arena vi utmanas på där vi, tillsammans med hela förbundet och andra allierade organisationer, behöver bevaka och säkerställa allas rätt till kunskap om sin kropp och sexualitet och allas rätt att vara, välja och njuta.

Styrelsen har också under året identifierat ett tydligt behov av att revidera och uppdatera föreningens styrdokument, i syfte att göra styrningen av organisationen mer hållbar och transparent för både medlemmar, förtroendevalda och anställda.

RFSU Stockholm har haft stora ambitioner när det kommer till det politiska påverkansarbetet. Vi har bland annat tagit fram två omfattande politiska program som sätter riktningen för politiken och vi skriver fram påverkansarbete som en viktig verksamhet för föreningen. Det är huvudsak något positivt, men som kan bli tungrott, inte minst i en förening där det politiska arbetet ska utföras på helt ideell basis.

Till årsmötet presenterar styrelsen också ett nytt strategidokument. I målbilden för 2023 i detta dokument står att RFSU Stockholm inte ska nöja sig med ett "litet" påverkansarbete. För att möjliggöra det ser styrelsen ett behov av att korta startsträckan för kommande styrelser. Vi ser även att arbetet att hålla våra politiska dokument uppdaterade och relevanta är ett arbete som tar tid från det faktiska politiska arbetet. Styrelsen vill därför att föreningens åsiktsdokument ersätts av ett fokusområde i föreningens verksamhetsplan. Fokusområden är något som även tidigare funnits i verksamhetsplanen, men då enbart med ett verksamhetsfokus. Nu vill vi kombinera det med ett tydligare politiskt fokus. Fokusområdet ska vara en aktuell sexualpolitisk fråga, som sätter en tydlig riktning för såväl verksamheten som styrelsens politiska arbete. Genom en sådan förändring effektiviserar vi vårt politiska arbete, samtidigt som medlemmarna får ett mer direkt inflytande över vilken politik föreningen kommer bedriva.

STYRELSEN FÖRESLÅR ÅRSMÖTET

att ersätta RFSU Stockholms [kommunpolitiska program](#) och RFSU Stockholms [landstingspolitiska program](#) med ett fokusområde i verksamhetsplanen.

att anta verksamhetsplanen för 2021 i sin helhet.

VERKSAMHETSPLAN FÖR RFSU STOCKHOLM

2021

DET SEXUALUPPLYSANDE UPPDRAGET

RFSU Stockholm är Stockholmsregionens största sexualupplysande aktör, där upplysningen i hög grad riktar sig till unga. Vi kommer att fortsätta verka inom skolan som är vår största arena för samtal, men också möta unga på fritidsarenan, inom idrotten, kulturen eller i hemmet.

RFSU Stockholm kommer också att fortsätta rikta sig till vuxna i ungas närhet och yrkesverksamma, såsom lärare, elevhälsa, fritidsledare eller familjehem.

RFSU Stockholms verksamhet kommer att fortsätta att utgå från normmedvetet perspektiv och strävan efter att vara inkluderande och relevant för så många som möjligt. Vi arbetar särskilt med frågor som rör våldsprevention och tillgänglighet.

Vi kommer att fortsätta använda RFSU-pedagogiken där vi reflekterar och diskuterar tillsammans med unga och möts i dialog, med ungas verklighet i fokus. RFSU-pedagogiken har utgångspunkten att sexualiteten kan vara en källa till glädje och njutning, den inkluderar lustperspektiv och egenmakt, och skambelägger inte genom pekpinnar.

Sexualupplysning och sexualundervisning sker effektivast i ett ekosystem. Flera olika aktörer behöver möta ungas funderingar och behov, i olika kanaler och vid återkommande tillfällen. RFSU Stockholm kommer fortsätta att verka på flera arenor och för flera målgrupper, alltid med ungas sexuella hälsa i fokus. RFSU Stockholm har ett särskilt fokus på att möta riskutsatta unga och unga som lever i socioekonomiskt utsatta områden. Vi kommer att fortsätta utveckla våra modeller för att bidra till en helhetssyn och ha beredskap att främja ungas sexuella hälsa på fler arenor och med fler metoder.

FOKUSOMRÅDE 2021: SEXUALUPPLYSNING

Sexualupplysningen är kärnan i RFSUs verksamhet och RFSU Stockholm är en viktig aktör på området i huvudstadsregionen. Med det sagt finns det anledning att utveckla vårt arbete med frågan, inte minst på en politisk nivå.

RFSU har ett varumärke som kunskapsspridare, något som bör värnas och nyttjas än mer i ett påverkansarbete även lokalt. För att fortsätta vara den aktör som skolor och andra fortsatt vänder sig till krävs både att vi fortsätter utveckla vår verksamhet och bedriver politiskt arbete i frågan. Det blir inte minst aktuellt då andra aktörer nu gör anspråk på att ta rollen som sexualupplysare.

I sexualupplysningen ingår att lyfta flera av de ämnen är aktuella i det sexualpolitiska debatten, såsom porr och maskulinitet. Vi ser ett behov av att vara uppdaterade, fortsätta utveckla metoder och ha dialog om RFSU:s ställningstaganden och erfarenheter inom sexualupplysningen. Det behöver finnas en trygghet i föreningens åsikter i aktuella frågor och därför bör även intern upplysning vara prioriterad.

Samtidigt behöver unga fördjupad förståelse och kunskap om sexualitet. Vi behöver till exempel fortsätta problematisera porrfrågan och vara en nyanserad röst som möter unga människor där de är och de frågor de har, utan skuld- och skambeläggande.

RFSU Stockholm är en viktig aktör inom sexualupplysningen i Stockholm och det ska vi fortsätta vara.

MEDLEMSUTVECKLING

2020 slog RFSU Stockholm återigen medlemsrekord och vi är nu långt fler medlemmar än någonsin tidigare. Det ställer nya krav på oss som förening: krav på inkludering, introduktion, dialog och möjligheter till engagemang. RFSU Stockholm ska därför under 2021 verka för att utveckla sin medlemsverksamhet ytterligare och arbeta för att behålla de medlemmar vi redan har och samtidigt möjliggöra för fler att hitta till RFSU.

PRIORITERADE UTVECKLINGSOMRÅDEN UNDER 2021

Utöver ovanstående verksamhet vill vi också särskilt utveckla följande:

- **Stärka samverkan med andra aktörer**

Vi ser behov av att stärka samverkan med andra aktörer för att nå ut bredare med vår verksamhet, föra in fler perspektiv i vår organisation samt bilda allians kring våra

sakfrågor. Det kan t.ex. ske genom att delta i nätverk, skapa egna eller samarbeta med andra aktörer kring verksamhet.

- Revidera och uppdatera föreningens styrdokument

Dokumenten behöver på ett tydligare sätt relatera till varandra och uppdateras i förhållande till att föreningen vuxit och förändrats de senaste åren.

- Breddad finansieringsbas

Vi ska under 2021 ansöka om medel för vår verksamhet hos minst en ny finansiär samt sträva efter att öka föreningens fria medel.

- Breddad rekrytering

Vi ser ett fortsatt behov av att arbeta för att mångfalden i Stockholms län ska återspeglas i alla delar av RFSU Stockholm. Vi ser behovet av att verka strategiskt för mångfalden och representationen på alla nivåer: personal, informatörer, medlemmar och förtroendevalda. Med mångfald syftar vi främst på diskrimineringsgrunderna och/eller idag underrepresenterade grupper i RFSU Stockholm.

- Digitalisering

RFSU Stockholm vill vara en tillgänglig mötesplats och folkbildare, därför ser vi ett behov av att stärka vår digitala närvaro och räckvidd. Vi vill nå ut på fler sätt och genom fler plattformar till många olika målgrupper, för engagemang, medlemsvärkning eller vid sexualupplysande insatser. Tillgänglighet syftar också på de faktiska möjligheterna att kunna delta eller tillgodogöra sig informationen. Vi behöver både anpassa och digitalisera existerande arbetssätt, liksom ta fram nya former för att möta behoven av digitalisering. Under 2021 bör föreningen även i möjligaste mån fånga upp erfarenheter och lärdomar av det digitala arbetet under coronapandemin.

- Antirasism

RFSU Stockholm har i flera år arbetat med antirasistiska frågor och det har fått genomslag i många delar av verksamheten. Samtidigt finns mycket kvar att göra och är en viktig demokrati- och legitimitetsfråga. Vi ser därför ett behov av att fokusera extra mycket under året på att lyfta in erfarenheter och perspektiv från icke-vita personer i organisationen.

Budget för sökta medel RFSU Stockholm 2021			
Sökt belopp			
Kostnader			
Personalkostnader		0	
Lokalkostnad		0	
Administrativa kostnader		0	
Utbildning, fortbildning och handledning av informatörer		80000	
Arvoden		5000	
Metodutveckling och kvalitetssäkring		20000	
Nätverk för skolpersonal		20000	
Riktade insatser till skolor i socioekonomiskt utsatta områden		13000	
Övrigt			
Totala kostnader		138000	

RFSU Stockholms stadgar

§ 1 Namn

Föreningens namn är "Riksförbundet för sexuell upplysning Stockholm" och förkortas RFSU Stockholm.

§ 2 Säte

Föreningens säte är Stockholm.

§ 3 Ändamål

Föreningen utgår från övertygelsen om sexualitetens och samlevnadens centrala roll för individ och samhälle och vill verka för att sprida en kunskapsbaserad och öppen syn på sexualitet och samlevnad. Föreningen är partipolitiskt och religiöst obunden.

§ 4 Verksamhets- och räkenskapsår

Föreningens verksamhetsår och räkenskapsår är kalenderår.

§ 5 Medlemskap

Enskilda personer och organisationer kan vara medlemmar i RFSU Stockholm. Medlemskap i RFSU Stockholm är öppet för enskilda personer som vill verka för föreningens ändamål. Organisationer som vill verka för föreningens ändamål kan ansöka om medlemskap hos föreningens styrelse. Organisationer som inte blir beviljade medlemskap av styrelsen kan överklaga detta till årsmötet. Endast den som betalat medlemsavgift för innevarande kalenderår betraktas som medlem i föreningen.

§ 6 Medlemsavgift

Medlemsavgiften fastställs av årsmötet. Medlemsavgiften avser kalenderår.

§ 7 Uteslutning av medlem

Styrelsen kan utesluta medlem som motarbetar föreningens ändamål eller stadgar. Utesluten medlem äger rätt att överklaga uteslutningen till årsmötet. På årsmötet äger utesluten medlem endast närvaro-, yttrande- och rösträtt på punkten om sin egen uteslutning tills årsmötet eventuellt hävt uteslutningen.

§ 8 Årsmöte

Årsmötet är föreningens högsta beslutande organ. Ordinarie årsmöte hålls varje år före den 1 mars.

Varje enskild medlem och ett ombud från varje medlemsorganisation har närvaro-, yttrande-, förslags- och rösträtt vid årsmöte. Föreningens revisorer har närvaro-, yttrande-

och förslagsrätt vid årsmöte. Årsmötet kan besluta att adjungera ytterligare personer som då får närvaro-, yttrande- och förslagsrätt vid årsmötet.

Kallelse till ordinarie årsmöte ska skickas ut till medlemmar och medlemsorganisationer senast fem veckor före mötet. Styrelsens propositioner ska finnas tillgängliga för medlemmar och medlemsorganisationer senast fem veckor före mötet.

Varje medlem och varje medlemsorganisation har rätt att motionera till ordinarie årsmöte. Motioner till ordinarie årsmöte ska vara styrelsen tillhanda senast tre veckor före mötet.

Verksamhetsberättelse, ekonomisk berättelse, revisionsberättelse, motioner med styrelsens motionssvar samt valberedningens förslag ska finnas tillgängliga för medlemmar och medlemsorganisationer senast en vecka före mötet.

Eventuella överklaganden av uteslutna medlemmar skall behandlas direkt efter fastställande av dagordning.

Vid ordinarie årsmöte ska följande punkter behandlas:

- mötets öppnande
- val av mötesordförande och mötessekreterare
- val av två justerare tillika rösträknare
- fastställande av resultat- och balansräkning
- beslut om ansvarsfrihet för styrelsen
- motioner och styrelsens propositioner
- fastställande av medlemsavgift
- fastställande av styrelsens arvode
- val av
 - ordförande
 - övriga ordinarie styrelseledamöter
 - styrelsesuppleanter
 - val av kongressombud samt ersättare i den ordning de inträder för att tjänstgöra (endast under de år RFSU har kongress)
 - revisorer
 - revisorssuppleanter
 - valberedning
 - övriga val och nomineringar
- övriga frågor
- mötets avslutande

§ 9 Extra årsmöte

Extra årsmöte hålls då styrelsen eller revisorerna kallar till extra årsmöte eller på begäran av minst en fjärdedel av medlemmarna eller minst hälften av medlemsorganisationerna.

Samma personer äger närvaro-, yttrande-, förslags- och rösträtt som vid ordinarie årsmöte. Kallelse till extra årsmöte, med bifogad dagordning, ska skickas ut till medlemmar och medlemsorganisationer senast två veckor före mötet.

Vid extra årsmöte får endast de punkter som är upptagna på utskickad dagordning behandlas.

§ 10 Styrelsen

Styrelsen leder föreningens verksamhet och ansvarar för den ekonomiska förvaltningen. Inför ordinarie årsmöte ska styrelsen avge verksamhetsberättelse och ekonomisk berättelse och yttra sig över motioner.

Ordinarie årsmöte väljer ordförande, ett jämnt antal övriga styrelseledamöter samt valfritt antal suppleanter. Suppleanter inträder med rösträtt i styrelsen i den ordning de valts.

Styrelsens mandatperiod är mellan ordinarie årsmöten.

Styrelsen är beslutsfattande då mer än halva antalet ledamöter är närvarande. Beslut fattas med enkel majoritet, vid lika röstetal har ordförande utslagsröst.

Samtliga ledamöter och suppleanter ska kallas till styrelsemöten.

§ 11 Revision

Föreningens revisorer ska granska styrelsens arbete och förvaltning samt föreningens verksamhet och avge revisionsberättelse till ordinarie årsmöte.

§ 12 Valberedning

Valberedningen ska förbereda de val som förekommer vid ordinarie årsmöte och lämna förslag till styrelsen senast två veckor före mötet. Ordinarie årsmöte väljer en ordinarie ekonomirevisor och minst en suppleant, och en verksamhetsrevisor och minst en suppleant. Ordinarie årsmöte väljer valberedning, som ska bestå av ett udda antal ledamöter, varav en sammankallande, samt valfritt antal suppleanter.

§ 13 Stadgeändring

För ändring av dessa stadgar fordras beslut med två tredjedels majoritet två på varandra följande årsmöten, av vilka minst ett ska vara ordinarie årsmöte.

§ 14 Upplösning

För upplösning av föreningen fordras beslut med två tredjedels vid två på varandra följande årsmöten, av vilka minst ett ska vara ordinarie årsmöte. Vid upplösning av föreningen ska föreningens handlingar och tillgångar disponeras på sätt som RFSU:s förbundsstyrelse godkänner.

Uppdaterad senast 2017-02-25

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2020

TACK FÖR 2020!

Tack för 2020!

Det finns mycket att säga om 2020. För RFSU Stockholm har det varit ett unikt och omtumlande år, som medfört både stora utmaningar och framgångar. För oss har året präglats av en pandemi som haft effekter på alla delar av vår verksamhet, där vi tvingats tänka nytt, anpassa och ställa om. På vissa områden har det varit tungt, på andra har den digitala omställningen visat sig fungera över förväntan och vi har trots de begränsningar pandemin inneburit kunnat nå ungefär 4500 personer i Stockholm med vår sexualupplysningsverksamhet! På kansliet har vi startat upp flera nya projekt som kommer ligga till grund för en massa spännande verksamhet framöver. Ett exempel är projektet Äkta man?, som är ett samarbetsprojekt med Svenska dövidrottsförbundet (SDI), Sveriges dövas ungdomsförbund (SDUF) och Riksteatern Crea (scenkonst på teckenspråk).

Något som imponerat under året är hur medlemsgrupperna kunnat fortsätta bedriva sin verksamhet och lyckats upprätthålla engagemang, trots att restriktionerna begränsat. Dessutom är vi nu fler än någonsin: vid årsskiftet hade RFSU Stockholm 1626 medlemmar – ett historiskt rekord!

En annan faktor som satt en tydlig prägel på vår verksamhet är den debatt om hårt sex och porr som blossade upp under 2020. Frågan blev högaktuell, och tyvärr blev RFSU flera gånger en måltavla för debattörer. RFSU:s hållning är generellt att inte bidra till ytterligare polarisering: vi vill stå för ett nyanserat samtal där frågor inte förenklas. Därför har vi i allra högsta grad arbetat med frågan. Flera utbildande insatser har gjorts: i basverksamheten, med medlemmarna och från förbundskansliets håll.

Under året har en ny strategi för föreningen arbetats fram som beskriver RFSU Stockholms strategiska målbild för 2025. Förhoppningen är att denna strategi kan hjälpa oss att arbeta mer långsiktigt och fokuserat och vara ett stöd i att få alla delar i organisationen att jobba mot samma mål.

Sammanfattningsvis har det varit ett händelserikt år. Ett år som visserligen varit överraskande och omtumlande, men som visat oss att vår förening är stabil och stark och full av engagerade människor som brinner för allas rätt att vara, välja och njuta. Det har varit en stor ära att få leda just en sådan organisation under pandemiåret 2020.

Tack!

Lina Fridén, ordförande och Sanna Vanno, vice ordförande

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

TACK FÖR 2020!	2
DET HÄR ÄR RFSU STOCKHOLM	3
STYRELSEN	4
ARBETSUTSKOTTET	5
ORGANISATIONSUTSKOTTET	5
POLITISKA UTSKOTTET	5
MEDLEMSUTSKOTTET	6
MEDLEMSVERKSAMHET	8
RFSU STOCKHOLMS MEDLEMSPRISER OCH ELDSJÄLSPOKALEN	8
MEDLEMSGRUPPER	10
KANSLIET	14
KANSLIETS VERKSAMHET 2020	15
BASVERKSAMHETEN OCH VILL DU?	15
LÄTTARE SVENSKA	16
FRITIDSGÅRDSPROJEKTET	16
SOC (SOCIALT ARBETE)	16
ALLMÄNNA ARVSFONDEN-PROJEKT	17
KORTARE PROJEKT	18
ÖVRIGT	21
FORTBILDNING SEX I RÖRELSE	21
SKAPA BRA-KÄNSLA	21
DIGITALA PERSONALDAGAR	21
SANDRA DAHLÉN 25 ÅR AV SEXUALUPPLYSNING MED RFSU STOCKHOLM	21

DET HÄR ÄR RFSU STOCKHOLM

RFSU Stockholm är RFSU:s största lokalförening med över en tredjedel av förbundets medlemmar. 2020 har på många sätt varit ett unikt och pandemidrabbat år, trots det har RFSU:s medlemsantal stadigt ökat och RFSU Stockholm har slagit medlemsrekord med så många som 1626 medlemmar!

Vi arbetar med följande tre friheter som utgångspunkt: rätten att vara, välja och njuta. Målet är att alla ska ha rätt att bestämma över sin egen kropp och sexualitet. Vi träffar unga och pratar sex och relationer i skolan, på fritidsgårdar, på festivaler och andra områden i Stockholms län. Vi ordnar medlemsföreläsningar, studiecirklar och bjuder in till medlemskvällar och debatter. Vi delar ut kondomer, driver kampanjer samt håller diskussioner kring sex och relationer.

RFSU Stockholms verksamhet drivs ideellt av våra medlemmar samt av våra tiotal anställda. Tillsammans arbetar vi på olika sätt med frågor som rör sex, sexualitet och sexualpolitik. RFSU Stockholm är en del av RFSU, en ideell organisation som sedan starten 1933 arbetar med sexualupplysning och sexualpolitik. RFSU är partipolitiskt, fackligt och religiöst obunden och verkar för att sprida en kunskapsbaserad och öppen syn på sexual- och relationsfrågor.

STYRELSEN

Foto: Isabel Lind

ORDFÖRANDE LINA FRIDEN

VICE ORDFÖRANDE SANNA VANNO

KASSÖR SUSANNA STAVLING

SEKRETERARE MARTINA HALLIN

LEDAMOT RONJA SANNASDOTTER

LEDAMOT HENRIC SÖDERGREN

LEDAMOT VIKK LINDÉN (EJ I BILD)

LEDAMOT NOMILI SVENSSON (ENTLEDIGADES I JANUARI 2021)

LEDAMOT LAURA HAGSTRÖM

LEDAMOT JAKOB AMNÉR

STYRELSEN

ARBETSUTSKOTTET

Arbetet i arbetsutskottet har under året till stor del handlat om att bevaka, hantera och planera för coronapandemins konsekvenser på organisationen. Utskottet har dessutom berett och planerat styrelsemöten och samt hanterat arbetsgivarfrågor.

ORGANISATIONSUTSKOTTET

Organisationsutskottet, eller strategikommittén som utskottet först kallades, arbetade under året i huvudsak med att ta fram den strategiska målbild för 2025 som lagts fram till årsmötet 2021. Arbetet skedde under ledning av Teddy Bornestad från Centigo, som processledde strategiarbetet under våren 2020. Utöver detta inledde utskottet ett arbete med att se över föreningens styrdokument. Detta arbete kommer ligga till grund för vidare revidering av dessa dokument under 2021.

POLITISKA UTSKOTTET

Det politiska utskottet har under året lagt tid och energi på att utveckla föreningen påverkansarbete. Det arbetet grundar sig i att utskottet under den första halvan av verksamhetsåret försökte lokalisera oss i de politiska dokumenten, för att sedan kunna välja frågor att driva. Under arbetets gång kunde vi konstatera att föreningens politiska dokument är svåra att orientera sig i och tungrodda för en ideell styrelse. Utskottet har utifrån det konstaterat att det behövs en ny struktur för föreningens påverkansarbete, där politiken snarare utgår från en eller ett par frågor, än från två stora politiska program. Utifrån det har utskottet diskuterat en ny, mer effektiv struktur för föreningens politiska arbete.

Även föreningens politiska arbete har påverkats av covid-19. Dels försvårades arbetet av att utskottet aldrig har träffats, av att vi haft svårare att träffa andra och att olika påverkansforum ställts in eller blivit svårtillgängliga. Mer indirekt har arbetet även påverkats av att föreningen behövt lägga sina resurser på annan verksamhet.

Utskottet har under året deltagit i dialog med förbundet och andra lokalföreningar om hur RFSU ska förhålla sig till debatten kring porr och innehållsfilter, samt hur dessa debatter påverkar RFSU:s handlingsutrymme på lokal nivå.

STYRELSEN

MEDLEMSUTSKOTTET

Medlemsutskottets verksamhet 2020 har ställt om totalt. När planeringen gjordes kunde ingen förutspå att hela året skulle präglas av en global pandemi.

Förra året drog ett stort arbete med att arrangera större arrangemang igång. Exempelvis startades en föreläsningsserie och sexquiz på Baras ställe. Under 2020 har allt tvingats flytta in på Zoom vilket både varit negativt och positivt. Exempelvis är det inte samma sak att quiza framför datorn vilket ledde till beslutet att lägga ner sexquizen, men å andra sidan har digitaliseringen möjliggjort nationell uppslutning även på föreläsningar RFSU Stockholm arrangerat lokalt. De arrangemang som hållits digitalt är:

DIGITAL SEXQUIZ PÅ INSTAGRAM STORIES, 24 MARS

Den omåttligt populära pubquizen provade att flytta in på Instagram. 90 personer svarade på minst en fråga.

DIGITAL MENSQUIZ PÅ INTERNATIONELLA MENS DAGEN, 28 MAJ

I samarbete med MENSEN och RFSU Göteborg arrangerades en special edition av sexquizen för att uppmärksamma internationella mensdagen.

LUNCHFÖRELÄSNING MED HEMMA-PROJEKTET, 4 JUNI

Linus Lundby och Ellen Nordlund berättade om erfarenheter från HEMMA-projektet. 18 personer deltog.

Linus Lundby och Ellen Nordlund

STYRELSEN

MEDLEMSKVÄLL OM "MASKULINITETER - INBLICK, UTBLICK OCH UTVECKLING!" 4 MARS

Andreas Åsander från RFSU:s förbundskansli pratade om hur vi kan påverka och förändra maskulinitetsnormer, samt vad RFSU gör på området. 20 personer deltog.

KVÄLLSFÖRELÄSNING OCH FRÅGESTUND MED LOVETTE JALLOW, 30 NOVEMBER

Aktivisterna och författaren Lovette Jallow berättade om rasism inom gynekologins historia och vården. 60 personer deltog.

MEDLEMSKVÄLL OCH PANELSAMTAL OM PORDEBATTEN 19, NOVEMBER

Lina Fridén, Sanna Vanno, Kalle Röcklinger och Hans Linde deltog i ett panelsamtal om den pågående porrdebatten för att berätta mer om RFSU:s ställningstaganden. 44 personer deltog.

Medlemsutskottet har också ordnat med att skaffa verktyget Plandisc som har testats under året och förhoppningsvis ska börja användas på riktigt nästa år.

I november samordnade Sanna Vanno som var sammankallande för medlemsutskottet återrekryteringskampanjen där nära 200 personer som varit medlemmar men inte betalat årets medlemsavgift ringdes upp av styrelseledamöter och VVN-ambassadörer. I och med denna rundringning återrekryterades ett stort antal av de som annars skulle riskera att falla ur medlemsregistret.

MEDLEMSVERKSAMHET

RFSU STOCKHOLMS MEDLEMSPRISER OCH ELDSJÄLSPOKALEN

RFSU Stockholms Eldsjälspokal 2020 tilldelades Nathalie Slagestrand för Queer Wednesdays på Rågsvedskrog. Motivering löd; "Under ett år där vi fått uppleva hur Stockholm blivit mindre tolerant, behövs motkraften som mest. Istället för att tyst bara läsa rapporterna om hbtq-trakasserier på krogar, eller svälja det bittra pillret som nedsläckningen av flera queervänliga krogar i innerstan innebar, fanns det de som skapade alternativ. Plötsligt både såg någon till att regnbågsvärmen och rummet där alla är välkomna uppstod bara några tunnelbanestationer bort. Lill-lördag har flyttat till orten."

ÅRETS VARA går till en medlem som bidrar till RFSU Stockholms sexualupplysande arbete, på etablerade eller nya arenor. Årets Vara 2020 gick till Moremi Agbaje som med entusiasm, energi och humor möter elever i såväl Lättare Svenska som på Sommarskolan. Hon är en av de som tagit flest pass och dessutom samskapat exempelpass i Lättare Svenska. En ständig förebild för andra med sitt engagemang och ledarskap. Årets Vara går därför till Moremi som en uppmuntran för att hennes sätt att vara har berikat vår verksamhet på flera områden.

ÅRETS VÄLJA går till medlemmar som bidrar till att flytta fram positionerna i RFSU Stockholms lokalpolitiska arbete, genom dialog och/eller aktivism. Årets Välja 2020 gick till Marek Bialecki och Veronica Ågren, två medlemmar ur BDSM och Fetischismgruppen som med flera insatser bidragit till just dialog.

De har skapat flera möjligheter och förutsättningar för samtal som bjuder in till en ökad förståelse för BDSM och fetischism. De samordnade med stor framgång grupputställningen Nötkärnan som uppmärksammade 10-årsjubileumet sedan friskförklaringen av BDSM, fetischism och transvestism. Under Stockholm Pride var de initiativtagare till panelsamtalet "Psykologer pratar kommunikation och kink" och Veronica har varit med i arbetet kring "Kinky aware professionals" som nämns i 2019 års verksamhetsberättelse.

ÅRETS NJUTA går till en medlem som bidrar till RFSU Stockholm som medlemsorganisation, som inspirerar till och möjliggör ideellt engagemang i föreningen. Årets Njuta 2020 går därför till Jannike Camitz gruppsamordnare för Fria relationsgruppen.

Medlemsgrupperna är stommen i vår föreningsverksamhet. I en ideell organisation är det naturligt att medlemmar kommer och går och att människor engagerar sig mer och mindre i olika perioder. För att grupperna ändå ska fungera behövs det människor som är en stabil stomme i dem. Gruppsamordnaren är kanske inte alltid den som syns utåt, men hen är den som ser till att det som syns utåt, syns. Och att allt som inte syns, händer. Fria relationsgruppen har haft förmånen att ha en sådan samordnare i flera år. Jannike Camitz är klippan som ser till att material samlas och sparas, Facebookgrupper och sidor fungerar, nyhetsbrev skickas ut, evenemang blir bokningsbara, att alla träffar har en lokal och fikapengar finns.

MEDLEMSVERKSAMHET

STOCKHOLM PRIDE SUMMER STREAM

I och med covid-19 tvingades även Stockholm Pride ställa om och blev istället ett tre dagar långt digitalt event Stockholm Pride Summer Stream. RFSU Stockholm deltog på flera olika sätt, bland annat med en hälsning under lördagens digitala prideparad från styrelsen och ett uppvisande av det sexualpolitiska kubb-spelet som tagits fram med VVN-ambassadörerna. Fox Foxhage pratade om sin uppsats "Manus för makt och njutning - intervjuer med unga vuxna BDSM utövare". Även en picknick arrangerades i tantolunden av BDSM och fetischism-gruppen, ett tillfälle att samla både nya och gamla medlemmar i gruppen.

SEXUALUPPLYSNING FÖR VUXNA

Hösten 2020 drog studiecirkeln Sex och relationer – sexualupplysning för vuxna igång. Målet med studiecirkeln var att skapa samtal om sex och relationer som utgår från kunskap och erfarenheter. Det finns en idé om att barn och unga behöver sexualundervisning men sexualiteten utvecklas genom hela livet och att kunna prata om den är grundläggande för att ha ett lustfyllt sexliv som man själv trivs med. Inför varje träff fick deltagarna digitalt material, filmer och bilder att läsa eller ta till sig. Utifrån materialet skapade vi gemensamma resonemang, lyfte frågor och diskuterade svar. Studiecirkeln hade fem övergripande teman som diskuteras på varsin träff:

NJUTNING OCH LUST I HELA KROPPEN

Fokus på de mer biologiska delarna av sex, hur ser kroppen ut, vilka likheter finns mellan könsorganen osv.

VAD ÄR SEX?

Fokus på olika typer av sexualitet, hur man kan ha sex, vad som kan vara njutbart för olika personer osv.

KOMMUNIKATION KRING SEX

Fokus på att komma ut, hur man pratar med en partner, vad som är viktigt för en god relation, hur man flirtar osv.

SEXUELLA HJÄLPMEDEL, TILLBEHÖR OCH ANNAT SOM PÅVERKAR SEX

Fokus på mer strukturella saker som påverkar sex, exempelvis aborträtt men också preventivmedel, sexleksaker osv.

PSYKOLOGISKA ASPEKTER AV SEX

Fokus på hur interna och personliga saker påverkar sex. Avslutas med quiz med frågor från hela cirkeln!

Cirkeln togs fram och leddes av Sanna Vanno och arrangerades i samarbete med ABF Stockholm. Den pågick mellan 23 september och 28 oktober och 9 personer var anmälda.

MEDLEMSVERKSAMHET

MEDLEMSGRUPPER

VVN-AMBASSADÖRERNA

VVN-ambassadörerna på Bandängsfestivalen

VVN, vara-, välja- och njuta-ambassadörerna, finns för att tillgängliggöra engagemang för alla som vill engagera sig i RFSU Stockholm. VVN-ambassadörerna är tänkta att fungera som styrelsens, framför allt medlemsutskottets, förlängda arm för att alla förfrågningar ska kunna mötas. Deras huvuduppgift är att representera och informera om RFSU:s grundidé och vision, RFSU Stockholms verksamhet, sprida sexualpolitisk kunskap samt värva nya och vårda existerande medlemmar. Detta kan göras på många olika sätt, exempelvis genom informationsbord, mingel vid interna event, synlighet på Stockholm Pride eller liknande.

Under året som gått har VVN-ambassadörerna haft lite olika uppgifter. Exempelvis:

ÅRSMÖTET, 29 FEBRUARI

Fyra VVN-ambassadörer deltog och agerade trivselsvärdar för medlemmar.

DIGITAL VVN-TRÄFF, 29 MARS

En ny person utbildades och vi pratade om hur vi kan hålla igång VVN-träffarna digitalt.

DIGITAL VVN-TRÄFF, 31 MAJ

En ny person utbildades och vi pratade om sommarplaner för VVN.

PICKNICK OCH SOMMARPLANERING, 24 JUNI

Sju VVN-ambassadörer samlades i Blomparken, åt falafel och drack läsk. Planerade inför sommarens parkhäng.

PARKHÄNG, 2 AUGUSTI

VVN och Ungdomsgruppen arrangerade tillsammans ett parkhäng i Rålambshovsparken. Inför hänget hade Even Baldvinsson och Sanna Vanno skapat ett sexualpolitiskt kubbspel. Cirka 10 personer kom och spelade kubb, tog till sig sexualpolitisk information, fikade och umgicks.

Delar av det sexualpolitiska kubbspillet skapat av Sanna Vanno och Even Baldvinsson

TÄLT PÅ BANDÄNGSFESTIVALEN, 12 OCH 14 AUGUSTI

Sammanlagt fem VVN-ambassadörer deltog och engagerade besökare under två dagar på festivalen. Framförallt delade tidningen WOW! ut till barn och föräldrar.

BARNVAGNSMARSCHEN, 22-25 OKTOBER

Även barnvagnsmarschen blev annorlunda detta år. Istället för stora gemensamma marcher hölls barnvagnspromenader och barnvagnsmackar där deltagare i marschen kunde hämta regnskydd och väskor. Fyra av VVN-ambassadörerna planerade att arrangera barnvagnsmackar. Tyvärr blev en sjuk i sista stund, men tre mackor blev av.

ÅTERREKRYTERINGEN, 10-19 NOVEMBER

Nära 200 personer ringdes upp av fyra VVN-ambassadörer och lika många styrelseledamöter i början av november. Genom kampanjen återrekryterades många medlemmar som annars gått utan medlemskap. VVN hade även planerat för ett flertal uppgifter på skolor, men dessa har tyvärr fått ställas in i sista stund på grund av pandemin och skolornas regler kring att ta in folk utifrån. Sammanlagt finns 13 utbildade och aktiva VVN-ambassadörer vid årsskiftet.

MEDLEMSVERKSAMHET

MEDLEMSGRUPPER

LOVE AND PEACE UNITED

Love and peace united är RFSU Stockholms och Stockholms Freds gemensamma fotbollslag. 2020 blev som bekant ett märkligt år där vårsäsongen fick ställas in, men höstsäsongen blev i alla fall av. I år gick det inte lika bra som förra året, men laget är nöjda och hamnade på en 4:e plats. Laget bestod under säsongen av 20-25 spelare och spelade 7-Fotboll Mix vardag söder - Division 3. Sponsringen från RFSU Stockholm har rullat på i mer än 10 år, och medlemsgruppen tackar för det ihållande stödet!

Love and peace united 2020

KULTURGRUPPEN

Kulturgruppen har ägnat sig åt kultur med sexualpolitiskt innehåll; böcker, poddar och film och hade planerat för bland annat teaterbesök innan coronan slog till med full kraft.

Sex personer har varit aktiva under året, en liten minskning jämfört med 2019. Därtill fanns ytterligare en grupp personer som via e-post fick information om verksamheten och en rad tips inom sexkulturområdet. Tre träffar/aktiviteter hann genomföras. Snittet på antal deltagare per träff var fem.

ÅRET 2020:

7 JANUARI: Vårplanering. Diskussion om pjäsen "Älskarinnor", som gruppen såg i november 2019, böckerna Claudine i skolan av Colette och En farlig flickas dagbok av Djuna Barnes,

den franska biofilmen "Porträtt av en kvinna i brand" av Céline Sciamma (december 2019), samt en första diskussion om poddar med sexinnehåll.

5 FEBRUARI: Filmkväll på RFSU Sthlm; gruppen såg "Leva. Älska" om regnbågsboende för seniorer. SVT:s "Orgasmgarantin" hanns inte med, utan gavs istället i hemläxa

3 MARS: Vi diskuterade Saskia Vogels "Älskarna", "Orgasmgarantin" och så en kritisk granskning av poddarna Sex på riktigt (Marika Smith), Alla våra ligg och Modette.

UNGDOMSGRUPPEN

Ungdomsgruppen har under 2020 åter startat upp, efter en tids inaktivitet. Gruppen har under året testat olika sätt att ordna träffar och fortsätter utveckla aktiviteter med målet att de ska ha en låg tröskel för deltagande. Utöver enklare möten via Zoom har gruppen ordnat träffar där deltagarna diskuterat och sett sexualpolitiska filmer och dokumentärer tillsammans online. Det har varit ett lugnt år, men en viktig möjlighet gruppen fick var att representera RFSU vid Amnestys demonstration för aborträtt i Latinamerika.

Banderoller från ungdomsgruppens deltagande i demonstration för aborträtt i Latinamerika

MEDLEMSVERKSAMHET

UNGDOMSGRUPPEN

Ungdomsgruppen fortsätter att bolla nya och innovativa sätt att ses under pandemin och hoppas kunna fungera som en enkel väg in i RFSU Stockholm för ungdomar som vill engagera sig i sexualpolitik och träffa likasinnade, samt som en kanal för unga i Stockholm att mötas och utbyta erfarenheter och kunskap kring SRHR, HBTQI+, mångfald och mycket mer!

BDSM OCH FETISCHISM-GRUPPEN

Målet med gruppen är att sprida kunskap om vad BDSM och Fetischism är och inte är, och fungera som referensgrupp för diskussioner och input om Kink, Fetischism och BDSM-frågor. Gruppen har bestått av cirka sex personer, men flera personer har deltagit i aktiviteter under året.

MÖTEN

Under 2020 har gruppen mötts via Zoom den tredje onsdagen varje månad. På mötena diskuterades gruppens inriktning och planering av aktiviteter, exempelvis deltagande i olika evenemang

KOMMUNIKATION

Gruppen kommunicerar internt genom ett slutet nätverk på nätcommunityt darkside.se. "RFSU Stockholms BDSM- och fetischismgrupp". Där hålls diskussioner och läggs mötesnoteringar. Medlemmar i nätverket är de som aktivt deltagit i möten under året. Gruppen har också en användarprofil; [RFSUsthlmsBDSMFetischismgrupp](https://darkside.se/profile/RFSUsthlmsBDSMFetischismgrupp). För extern kommunikation finns mejladress: fetischism-bdsm@rfsu.se.

AKTIVITETER

Gruppen har tyvärr fått ställa in flera aktiviteter under året, men en del aktiviteter har genomförts. Till exempel har sex gruppmöten hållits, varav tre var fysiska i början av året. Övriga möten genomförde digitalt, vilket fungerat okej. Gruppen höll också i en picknick den 24 juli i Tantolunden för att fira den årliga BDSM-dagen. Eventet annonserades på www.darkside.se och cirka 40 entusiastiska deltagare dök upp under dagen. Stockholm Pride ersattes med en digital tredagars festival och en av gruppens medlemmar deltog med en föreläsning "Sexualitet bortom kön - om fetischism, heteronormativitet och lag" som hölls i Kinkykvarteret, sön 2 aug.

BOKCIRKEL OCH FILMCIRKEL

Den bokcirkel som startade 2019 har fortsatt in under 2020 med boken "Säg inte det här till någon" av Ariel Held, men planen på filmvisning med efterföljande diskussion stötte tyvärr på svårigheter att göras digitalt.

REFERENSLISTA MED "KINKY AWARE PROFESSIONALS"

Listan finns sedan 1 september 2018 i form av ett profil på [Darkside.se](https://darkside.se); "Kinkvänliga_behandlare". Profilen har hittills haft 3063 besökare. Sidan uppdateras kontinuerligt och har just nu 16 behandlare listade.

MEDLEMSVERKSAMHET

FRIA RELATIONSGRUPPEN

Fria Relationsgruppen har under året bedrivit varierande verksamhet som har resulterat i totalt sex medlemsaktiviteter. Den löpande verksamheten bestod av två fysiska möten med allmänna samtalsgruppen, ett fysiskt möte med existentiella samtalsgruppen, ett digitalt möte med existentiella samtalsgruppen och två enskilda onlinesessioner i den existentiella samtalsgruppens anda. Utöver detta planerade gruppen ytterligare ett tiotal aktiviteter som fick ställas in till följd av för få deltagare och andra coronarelaterade orsaker.

I december deltog också Fria Relationsgruppens samtalsledare Martina Hallin i ett digitalt seminarium arrangerat av RFSU:s Forskarnätverk. Temat var flersamhet och det var flera RFSU-medlemmar som visade intresse för vår grupp efteråt. En annan rolig sak var att Fria Relationsgruppens kontaktuppgifter framgick när Martina Hallin intervjuades för Ottar-bilagan Lust i december och att vår gruppledare fick ta emot Årets Njuta-pris för sitt arbete med gruppen. En annan häftig sak är att engagemanget för våra samtalsgrupper är så stort att det alltid har gått att hitta efterträdare för allmänna samtalsgruppen när tidigare samtalsledare har valt att gå vidare med annat. Hela fem personer har genom åren antagit uppdraget!

TRÄFFAR 2020

18/2 Existentiell samtalsgrupp
2/3 Allmän samtalsgrupp
21/4 Existentiell samtalsgrupp – Digitalt
7/9 Allmän samtalsgrupp
3/11 Enskild onlinesession med Martina Hallin
1/12 Enskild onlinesession med Martina Hallin

VULVAGRUPPEN

Vulvgruppen har under 2020 åter startat upp och höll sitt första möte i oktober 2020. Nya medlemmar rekryterades och i nuläget är det sju aktiva personer i gruppen. Fokus för gruppen har varit att arbeta med smärttillstånd och diagnoser som vestibulit, vaginism, endometrios och uretrit.

Gruppen har, förutom ett uppstartsmöte i RFSU:s lokaler på Alnögatan, hållit i fyra digitala möten under hösten 2020. Tanken är att återgå till fysiska möten så fort det är möjligt igen. Gruppens första aktivitet var en studiecirkel som kommer att pågå även under våren 2021 och där vi kommer ses var tredje vecka. Syftet med studiecirkeln är att öka gruppens kunskap internt om olika typer av smärttillstånd. Vi har skapat ett dokumentationssystem på Drive där vi samlar tips i form av litteratur, forskning, poddar och dokumentärer som vi fördjupar oss i och sammanställer. Frågeställningar som bearbetats mellan och under mötestillfällena är bland annat:

- Vad innebär dessa olika typer av diagnoser?
- Hur påverkar det en?
- Varför finns det så lite forskning och information kring detta i samhället men framförallt inom vården?
- Hur upplever vårdsökare bemötandet inom vården?
- Vilka typer av heteronormativa föreställningar finns kring dessa diagnoser och hur påverkar det rätten till vård och hälsa?
- Vad kan en göra för att bli smärtfri och hur skulle dessa sjukdomar kunna förebyggas på olika vis?

Vi har även startat upp ett Instagramkonto under namnet "Fittan i fokus" där vi kommer att dela en del av det insamlade material och information vi samlat på oss.

Anställda under 2020

NOAH ELSTAD, VERKSAMHETSCHEF

ELLEN NORDLUND, PROJEKTLEDARE SEXUALUPPLYSNING

JESSICA DJÄKEN, PROJEKTLEDARE SEXUALUPPLYSNING

LINUS LUNDBY, PROJEKTLEDARE SEXUALUPPLYSNING

MALIN LORENSSON, PROJEKTLEDARE SEXUALUPPLYSNING

EMMA SYLVÉN CORNELIUS, PROJEKTLEDARE SEXUALUPPLYSNING (TOM 29/2)

HANNA WEBER VERNÉT, PROJEKTLEDARE SEXUALUPPLYSNING

MALIN KVITVÆR, PROJEKTMEDARBETARE SEXUALUPPLYSNING

MARAL ERDEBILCI, ADMINISTRATÖR OCH PROJEKTMEDARBETARE

HELENE DELILAH RIBJER, ADMINISTRATÖR

ANNA DIOP, ADMINISTRATÖR

ELIN ÖBERG, ADMINISTRATÖR

ISABEL LIND, VIK. FÖRENINGSSSEKRETERARE OCH PROJEKTLEDARE SEXUALUPPLYSNING

MIMMI AHLÉN, TECKENSPRÅKSTOLK

ELIN BENGTTSSON, FÖRENINGSSSEKRETERARE, TJÄNSTLEDIG

KANSLIETS VERKSAMHET 2020

När 2020 började hade kansliet en ny struktur på plats efter utvecklingsarbetet 2019, samtidigt som det också har fortsatt under året med att finjustera olika delar av den. I mars slog coronapandemin till och det har självklart påverkat verksamheterna i mycket hög omfattning. Mycket tid har ägnats omplanering, omprioritering och att hitta nya arbetssätt. Vi har ändå lyckats väl med att nå ut under året, delvis för att vi hann ha många pass under första kvartalet, och för att vi kunde vara verksamma under sommaren och bland annat hade sexualupplysning på sommarskola. Under höstterminen ökade också möjligheterna att erbjuda digitala pass, främst till vuxna, men arbetet med att ta fram digitala upplysningspass för skolverksamheter ledde också till att vi kunde börja erbjuda pass på distans under slutet av året.

Sammantaget har kansliverksamheterna träffat omkring 4 500 personer, varav drygt 3200 unga och omkring 1 000 vuxna som arbetar med unga.

Under året har personalgruppen haft flera workshops för att kunskapshöja och hitta strategier för att fortsätta arbetet med antirasism. Vi arbetar för att skapa en långsiktig förändring där alla i personalgruppen tar ansvar och är medvetna om vad en kan göra i sin roll för att motverka rasistiska strukturer och få till en ökad representation på arbetsplatsen, samt i andra delar av vår medlemsorganisation.

Under 2020 har kansliet arbetat hårt med att bredda finansieringsbasen och skrivit många olika ansökningar varav de flesta blivit beviljade. Det har lett till flera nya projektstarter och många nya givande samarbeten, och vi ser fram emot lite extra att fortsätta utveckla arbetet i Järvaområdet.

BASVERKSAMHETEN OCH VILL DU?

Basverksamheten och Vill Du? har i år träffat totalt 2831 unga i högstadiet och gymnasiet i Stockholms län, under sammanlagt 219 pass. Vi har även hållit i fem fortbildningar för sammanlagt ca 130 lärare och lärarstudenter. Vad gäller informatörer så har vi i år samverkat mer över projektgränserna inom Team Skola, se mer under Lättare Svenska.

Pandemin har gjort att vi ligger strax under våra mål. Under våren beslutade vi att inte lägga tid på att ta fram digitala baspass, och hoppades på att kunna nå målen under hösten. När pandemins andra våg ledde till att vi behövde ställa in pass även på hösten så bestämde vi, tillsammans med övriga lokalföreningar, att ta fram digitala versioner av pass. Arbetet med dessa har pågått under slutet av året så att de kan testas och så småningom bokas i början av nästa år. Digitalisering av andra delar av verksamheten har skett löpande under året, bland annat har vi tagit fram digitala föreläsningar för lärare, digitala informatörskvällar samt hållit delar av en informatörsutbildning digitalt (främst inom ramen av ett annat projekt, men det kommer ligga basverksamheten till gagn).

Något annat som påverkat verksamheten under året är debatten om hårt sex och porr. Vi har gjort utskick till alla skolor i Stockholms län för att förklara hur vi pratar om porr med unga. Detta ledde till en stor efterfrågan på personalföreläsningar, vilket vi delvis kunnat möta med digitala föreläsningar med fler platser. Debatten ledde också till att vårt förbundskansli tagit fram specifika pass med fokus på porr, och vi har flera informatörer som fortbildats i detta pass.

UTVECKLINGSGRUPPEN ägnade vårens träffar till att se över våra metoder om porr i baspasset. De har kommit med förslag på förtydliganden, utvecklingar och ordval. Vi hoppas att detta kan ligga till grund för en uppdatering av dessa metoder under 2021. Under hösten sågs gruppen för reflekterande samtal kring att möta frågor och/eller motstånd mot HBTQI+.

LÄTTARE SVENSKA

Under 2020 har Lättare Svenska-projektet trots pandemiläget genomfört en hel del sexualupplysande verksamhet, och för första gången lagt den största insatsen under sommaren. Vi hade sju klasser inbokade för vårterminen varav fyra kunde genomföras som planerat. Resterande behövde behövde helt eller delvis ställas in. Av den anledningen planerade vi om verksamhetsåret och la allt krut på årets sommarskola. Under två veckor i juni och juli 2020 träffade vi femton klasser på sommarskolan och med den insatsen kunde vi i det stora hela nå våra antalsmål vilket känns glädjande. Sammanlagt har vi träffat 250 språkintröskselever under 2020.

Vi har också deltagit på det nationella LS-nätverket under året samt genomfört en fortbildande insats med fokus på tro och sexualitet för våra informatörer. Projektet har också i högre grad samverkat tillsammans med bas- och Vill du? projekten för att kunna kunskapshöja RFSUs informatörer, bland annat har fortbildande föreläsningar med tema porr, sensibilitet och BDSM genomförts, samt en workshop med fokus på lust med Marika Smith och en föreläsning om tro och sexualitet med Salar Shalmashi.

På grund av pandemin genomfördes en halv (digital) Lättare Svenska-fortbildning då restriktionerna förhindrade att kunna genomföra en fysisk workshopdag.

FRITIDSGÅRDSPROJEKTET

Fritidsgårdsprojektet har under sitt andra verksamhetsår trots pandemin lyckats fortbilda sex informatörer och genomföra 10 sexualupplysande pass. Sammanlagt har vi mött 74 ungdomar i flera olika stadsdelsförvaltningar med fokus på socioekonomisk utsatthet såsom Skarpnäck, Skärholmen, Enskede-Årsta-Vantör, Kista-Rinkeby, Hässelby-Vällingby och Bromma. Vi har även lyckats genomföra två så kallade "killgrupper", en under våren och en under hösten med sammanlagt 49 respektive 45

deltagare. Syftet med killgrupperna är att utmana maskulinitetsnormer och machokultur, samt lyfta ömsesidighet och kommunikation.

Vi har dessvärre fått ställa in flera planerade personalutbildningar under året, men genomförde en utbildning på två dagar där totalt 23 fritidsledare från Skarpnäck och fritidsledarstudenter vid Skarpnäcks folkhögskola deltog.

SOC (SOCIALT ARBETE)

Vi har för första gången inom ramen för vår finansiering av Folkhälsomyndigheten haft möjlighet att jobba med SRHR inom socialt arbete, detta med målsättningen att öka unga placerades sexuella hälsa.

Ett femtontal socialarbetare från kommuner inom nordvästra delarna av Stockholms län har deltagit i vår digitala utbildning på tema Arbeta med sexuell hälsa inom familjehemsvården. Genom denna interaktiva kurs har deltagarna fått ökad kunskap om bland annat normer och bemötande, sexuell utsatthet, ömsesidighet och kommunikation, HBTQI+ och ungas sexualvanor. En betydande del av utbildningen ägnades också åt att jobba med implementering av frågor som rör sexuell hälsa i det vardagliga arbetet inom familjehemsvården.

Vi har också lagt grunden för en satsning på nätverksträffar för yrkesverksamma inom socialt arbete som ska genomföras nästa år. Likt ett upplägg som RFSU Malmö jobbat utifrån ska vi bjuda in till träffar som en arena för erfarenhetsutbyte och kunskapslyft kring frågor som rör sexuell hälsa inom socialt arbete.

ALLMÄNNA ARVSFONDEN-PROJEKT HEMMA - SEXUALUPPLYSNING FÖR FAMILJEHEM

Hemma-projektet fick möjlighet till förlängning under hela 2020 och projektet avslutades 31 december. Vi har under året satsat på spridning av våra utbildningar och metodmaterial.

Handboken som tagits fram inom projektet Hemma

I januari 2020 lanserades vår egen sida på RFSU:s hemsida (www.rfsu.se/familjehem). Här finns information om projektet och tillgång till allt metodmaterial.

Under 2020 genomfördes 10 utbildningstillfällen för familjehem och 16 utbildningstillfällen för yrkesverksamma i familjehemsvården (familjehemssekreterare, barnsekreterare, socialsekreterare och konsulenter). Vi har utbildat i Stockholm, Göteborg, Malmö, Uppsala, Knivsta, Trollhättan och Visby. Ungefär hälften av utbildningarna har genomförts digitalt.

I samarbete med Knas Hemma, en ungdomsorganisation för unga inom samhällsvård, har vi genomfört en workshop om SRHR för 10 ungdomar.

Vi har deltagit vid två konferenser, Socialtjänstdagen (dec 2020) samt Barnrättsdagarna (nov 2020 - feb 2021) där vi har presenterat vårt material och berättat om projektet. Vi har blivit intervjuade av webbplatsen familjehemmet.se: <https://familjehemmet.se/artiklar/rfsu-vill-staerka->

placerade-ungdomars-sexuella-halsa/

På grund av att planerade fysiska utbildningar istället genomfördes digitalt skapades ekonomiskt utrymme för oss att göra ett fysiskt utskick med vårt skriftliga material till familjehemsenheter i samtliga svenska kommuner.

Totalt har vi spridit 472 exemplar av våra Reflektionsfrågor (riktar sig till yrkesverksamma i familjehemsvården som möter familjehem i handledning, utbildning eller liknande), samt 1493 exemplar av Handboken (riktar sig till familjehem).

472 exemplar av Reflektionsfrågorna har spridits under året.

HEMMA - SEXUALUPPLYSNING FÖR FAMILJEHEM

En viktig del av spridningsarbetet har varit att implementera verksamheten hos övriga lokalföreningar inom RFSU. Vi valde att satsa på de föreningar som har anställd personal och fick till samarbeten med RFSU i Uppsala, Göteborg och Malmö. Tillsammans har vi arrangerat utbildningar för familjehem och socialtjänst och medarbetare från respektive lokalförening har auskulterat utbildningarna. Nu kan vi därför erbjuda utbildningar i samtliga dessa städer (och såklart digitalt i hela landet).

Efter nästan fyra års verksamhet har över 200 familjehem och nästan 500 yrkesverksamma inom familjehemsvården fått ökad kunskap och verktyg till förtroendefulla samtal om sex och relationer med familjehemsplacerade unga. Vi är väldigt tacksamma och glada för varenda ett av dessa möten.

ALLMÄNNA ARVSFONDEN-PROJEKT

ÄKTA MAN

I augusti i år påbörjades ett nytt treårigt arvsfondsprojekt: Äkta man?, som är ett samarbetsprojekt med Svenska döv-idrottsförbundet (SDI), Sveriges dövas ungdomsförbund (SDUF) och Riksteatern Crea (scenkonst på teckenspråk). Projektets syfte är att erbjuda en plattform för att diskutera och utmana maskulinitetsnormer inom framförallt dövcommunityt i Sverige, och att göra det på idrottens arenor, på ungdomsgårdar och genom kultur. Det visionära målet som projektet jobbar mot är ett dövsamhälle fritt från våld, och att genom projektets aktiviteter påverka destruktiva attityder, normer och beteenden och på så sätt förebygga våld. Projektiden kommer från en av RFSU Stockholms teckenspråkiga skolinformatörer.

Projektets uppstartsmånader präglades givetvis mycket av corona och de restriktioner som funnits, så alla fysiska planerade träffar med projektets målgrupp ställdes in. Däremot genomförde vi en digital heldagsutbildning för SDI:s landslagsledare, som blev mycket uppskattad trots de begränsningar som ett digitalt seminarium innebär. Det var också flera som uttryckte uppskattning över att få lära sig mer om HBTQI+ och mänskliga rättigheter, samt att få möjlighet att diskutera med varandra om situationen inom deras olika idrotter.

KORTARE PROJEKT

PLUS

Under 2020 vann RFSU Stockholm Stockholms stads upphandling om ett uppdrag att ta fram innehåll till deras föräldraskapsstödsprogram för tonårsföräldrar. Programmet heter ABC Tonår och består av flera delar som alla har fokus på att stärka relationen mellan föräldrar och tonårsbarn. Vi bidrar genom att ta fram innehållet till en uppföljande träff som heter "Kärlek i tonåren" och handlar om hur man som förälder kan vara ett stöd för sina barn när det kommer till sex, kärlek och relationer.

Som en del av träffen ingår en faktafilm på ca 10 min som nu har spelats in och ska färdigställas inom kort. Uppdraget för PLUS sträcker sig till mars 2021.

Här finns en intervju med projektledaren Linus om arbetet: <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/interna-rfsu-nyheter-ny/2020/rfsu-stockholm-stottar-tonarsforaldrar-att-ta-snacket/>

KORTARE PROJEKT

SKARPNÄCK FOLKHÖGSKOLA

Med hjälp av medel från Folkbildningsrådet kunde Skarpnäcks Folkhögskola ta in RFSU Stockholm under hösten. RFSU Stockholm har under november och december varit gästlärare på Skarpnäcks Folkhögskola för studenter som går andra året på skolans fritidsledarutbildning. Kursens fokus var samtal med unga om sexualitet, och innehållet i kursen kan likställas med innehållet i en informatörsutbildning. Studenterna som genomfört kursen har möjlighet att fortsätta sitt engagemang hos RFSU som skolinformatörer.

RFSU Stockholms informatörer har också mött fem andra klasser på Skarpnäcks Folkhögskola med målgruppsanpassad sexualupplysning. Bland annat har vi anpassat sexualupplysning riktad till personer som pluggar till serietecknare, personer som pluggar för att förbättra sin svenska och personer som har sin dagliga verksamhet på Konstskolan Linnéa.

Vi har även föreläst för alla lärare på Skarpnäcks Folkhögskola. Trots en stor utmaning med att med knapp tid ställa om helt till digitala insatser har det varit ett lyckat projekt. Förutom att vi har förankrat samarbetet med Skarpnäcks Folkhögskola ytterligare, har vi med hjälp av detta projekt också mycket praktisk erfarenhet av digital utbildning, och digitala pass med oss in vår egen sexualupplysande verksamhet för 2021.

TIA (TIDIGA INSATSER FÖR ASYLSÖKANDE)

Tidiga insatser för asylsökande (TIA) är ett ettårigt projekt som startade i september 2020 med syfte att öka kunskapen om SRHR bland vuxna och unga vuxna asylsökande i Sverige. TIA har, precis som flera andra projekt detta år jobbat i motvind, med tanke på covid-19 och de nya restriktioner som trädde i kraft under senare delen av hösten. Av de tre planerade samtalscirkelarna under hösten kunde endast en genomföras med Midsommargårdens "Te och samtalsgrupp för kvinnor". De fem kvinnorna som deltog under de två tillfällen uttryckte att informationen de fått varit

mycket hjälpsam. I utvärdering efter avslutade samtalsträffar uttryckte en deltagare det så här: "All information var viktig. Det hjälper mig acceptera hur jag är, nya ord och kulturella skillnader. Tack så mycket!". En annan deltagare uttryckte det så här: "Att det finns hjälp att få och organisation för att support kvinnor".

Vi har även, tillsammans med RFSU Uppsala, fortbildat sex informatörer med LS-erfarenhet att leda framtida samtalscirkel med asylsökande. Läkare i Världen deltog under denna fortbildning med sina erfarenheter av att möta målgruppen.

UPOS (UPPLYSNING PÅ OLIKA SPRÅK)

Under 2020 har RFSU Stockholm genomfört UPOS på uppdrag av RFSU-förbundet. För första gången har personal från RFSU Stockholm både rekryterat och utbildat samtalsledare för träffar på olika språk. Rekryteringen påbörjades innan sommaren och gick väldigt bra trots den pågående pandemin. Vi lyckades få en bra blandning av språk, bland annat arabiska och persiska.

Med hänsyn till Corona-pandemin bestämde projektets utbildare sig för att hålla en av utbildningsträffarna på kansliet och den andra digitalt. Detta var en strategi för att minska potentiell smittspridning. Inför utbildningen hade det rekryterats fem personer men med kort varsel behövde två av deltagarna ställa in på grund av sjukdom.

Totalt utbildades tre personer inom UPOS. Dessvärre lyckades inte en av dem arrangera egna träffar efter utbildningen på grund av sjukdom (både samtalsledaren själv och dennes deltagare blev sjuka). Men de andra två höll i tre träffar var som har fått väldigt fina utvärderingar. En av dessa arbetar för Stadsmissionen i Linköping och har under sina träffar sexualupplyst för utsatta EU-migranter som besöker Stadsmissionens öppna verksamhet. UPOS projektledare hoppas på att utbilda fler anställda inom Stadsmissionen under 2021 för att få ännu mer spridning av filmerna och den viktiga informationen om sexuell hälsa.

KORTARE PROJEKT

DELMOS

Med finansiering från Delegationen mot segregation (Delmos) samarbetar vi med Kista Sports Club och Fryshuset Husby i ett projekt i Järva. Målet är att minska de konsekvenser av segregation som visar sig i form av sämre hälsa, med fokus på den sexuella hälsan. RFSU Stockholms del i projektet är att genomföra en informatörsutbildning med unga ledare från Järvaområdet som efter utbildningen ska hålla pass på skolor och fritidsgårdar i området. Därtill genomför vi ett helhetskoncept på Husbygårdsskolan där vi utbildar och handleder personal samt sexualupplyser för eleverna.

Projektet initierades av RFSU Stockholm då vi identifierat att vi har svårare att nå ut med vår verksamhet i utsatta områden. Vi samarbetar därför med organisationer som har lokal anknytning och erfarenhet av arbete med målgruppen. Ett långsiktigt syfte är att engagera de ungdomsledare som utbildas inom projektet i RFSU Stockholms ordinarie arbete för att på så sätt få in erfarenheter och egenskaper som idag saknas i vår organisation

ÖVRIGT

FORTBILDNING SEX I RÖRELSE

I januari 2020 fortbildades 11 informatörer under två dagar inom projektet Sex i rörelse som sedan slutade 31 januari. Syftet med utbildningen var att öka kunskapen om sex, funktion och att bryta mot normen. Informatörerna fick även möjlighet att ta del av två passupplägg att diskutera dessa ämnen med skolungdomar.

SKAPA BRA-KÄNSLA

Under 2020 har också en "Skapa bra-känsla" bokning skett - ett arvsfondsprojekt som sedan fler år avslutats. Tillsammans med Fanzingo genomförde RFSU Stockholm sexualupplysning med animerad film som metod för fyra klasser i årskurs nio på Enskede skola i oktober. Syftet med "Skapa bra-känsla" är att unga själva får välja tema och skapa filmer för att berätta om om vad de lärt sig kopplat till sex och relationer. Det var en lyckad insats, och glädjande att den hanns med under tiden det var möjligt att vara på plats fysiskt.

DIGITALA PERSONALDAGAR

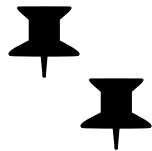
I september arrangerades RFSUs nationella personalkonferens för andra gången någonsin. Under dessa två dagar träffades medarbetare från alla Sveriges lokalföreningar för att dela idéer, utbyta erfarenheter med varandra och för att skapa kontakter mellan kollegor i olika delar av organisationen. Konferensen genomfördes helt och hållet via digitala plattformar, vilket var både spännande och lärorikt, men det var också tråkigt att inte kunna ses fysiskt.

SANDRA DAHLÉN 25 ÅR AV SEXUALUPPLYSNING MED RFSU STOCKHOLM

Under vinteravslutningen för informatörer uppmärksammades att Sandra Dahlén sexualupplyst med RFSU Stockholm i hela 25 år. För lång och trogen tjänst tilldelades hon en guldglittrande klitoris. [Läs intervju med Sandra Dahlén här.](#)

Sandra Dahlén och guldglittrande klitoris. Foto till vänster: Saga Berlin, foto till höger av Anna Diop.

ÅRSBOKSLUT

RFSU STOCKHOLM

802010-5964

RÄKENSKAPSÅRET
2020-01-01 - 2020-12-31

Styrelsen för RFSU Stockholm får härmed avge årsbokslut för räkenskapsåret 2020.

Förvaltningsberättelse

Allmänt om verksamheten

RFSU Stockholm arbetar för en tryggare och friare sexualitet i Stockholm

RFSU Stockholm är en lokalförening inom Riksförbundet för sexuell upplysning, RFSU. RFSU är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell medlemsorganisation och verkar för att sprida en kunskapsbaserad och öppen syn på sexual- och relationsfrågor. RFSU Stockholm är RFSU:s största lokalförening med cirka en tredjedel av förbundets medlemmar.

Föreningens ekonomiska ställning

RFSU Stockholm har flera år av tillväxt bakom sig som nu har planat ut samt under 2020 minskat då flera stora projektavslut sammanfallit. Under året har dock flera nya mindre verksamheter startat upp och under andra halvan av året startade ett nytt större projekt samt att ännu ett blev beviljat i december.

RFSU Stockholm har fortsatt en utpräglad projektekonomi och har i många år arbetat med att säkra och bredda finansieringen av verksamheten. Vid årets slut har föreningen nio större finansiärer som alla bidrar med en betydande del av de samlade intäkterna. De totala intäkterna minskar betydligt jämfört med 2019 då flera större projekt avslutades under 2019 och stor vikt har lagts vid att söka nya projekt under året, vilket har gett gott resultat. Till exempel har vi tillsammans med Kista Sportsclub och Fryshuset Järva blivit beviljade medel från Delegationen mot segregation (Delmos) och från Folkbildningsrådet i samarbete med Skarpnäcks folkhögskola. RFSU Stockholm har också för första gången deltagit i en upphandling och vunnit anbudet om föräldraskapsstöd för Framtid Stockholm. Föreningen beviljades också för första gången verksamhetsbidrag från Socialförvaltningen för verksamheten som riktar sig till fritidsgårdar.

I mars 2020 slog corona-pandemin till med full kraft i Sverige, vilket har påverkat verksamheterna i mycket hög grad. Tursamt nog träffade vi många unga under första kvartalet, och kunde träffa flera hundra till under sommarmånaderna, men föreningen har i mycket hög grad behövt planera om och prioritera om. Basverksamheten är RFSU Stockholms största verksamhet och efterfrågan av skolpass har generellt en hög efterfrågan även om den självklart minskat under pandemin. Samtidigt har många skolor varit angelägna om att inte ställa in, och vi har också börjat utveckla digitala pass för skolan. Alla verksamheter sammantaget har vi under året nått drygt 3 200 unga med sexualupplysning. Dessutom har vi träffat nästan 1 000 vuxna som arbetar med unga, som fritidsledare, lärare, socialtjänst med mera.

Medlemsgruppernas verksamhet har varit mycket påverkade och det har varit låg aktivitet under året. Samtidigt har RFSU Stockholm slagit medlemsrekord och slutar året med att vara 1 626 medlemmar, vilket också är gynnsamt för föreningens tillgång på fria medel.

Under året har satsningen på organisationsutveckling på kansliet från 2019 byggts på med en utvecklingsprocess med samma konsult rörande hela föreningens strategiarbete.

Vid årets slut finns 14 tjänster på kansliet, varav nästan alla är heltid. RFSU Stockholm delar sedan februari 2018 lokaler med RFSL Stockholm på Alsnögatan 7 och har ett gott samarbete i samboendet.

Framtida utveckling

RFSU Stockholms arbete med att säkra långsiktig och diversifierad finansiering fortsätter och vi inväntar besked från Socialstyrelsen inför 2021. Vi planerar för fortsatt samarbete med Kista Sportsclub och tar nya kontakter med andra organisationer. Vi utvecklar samarbeten och skapar nya då vi är en efterfrågad aktör, och vi hoppas extra mycket på en god etablering av verksamhet i Järvaområdet utifrån erfarenheterna i Delmosprojektet. Den strategiutveckling som genomförts under 2020 har också lagt grunden för ett mer aktivt strategiskt arbete för att skapa ytterligare långsiktighet för föreningens ekonomi. I kombination med ett aktivt arbete för att värva nya och ta hand om befintliga medlemmar ser vi goda förutsättningar för en fortsatt stabil ekonomisk situation.

Flerårsöversikt (Tkr)	2020	2019	2018	2017
Intäkter	7 839	11 512	11 592	8 404
Balansomslutning	3 564	3 372	6 095	3 532
Eget kapital	1 027	985	1 173	1 116
Resultat	42	-188	57	60

Föreningens resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning med noter.

Förändring i eget kapital

	<i>Eget kapital</i>	<i>Årets resultat</i>
Vid årets början	1 172 509	-187 970
<i>Deposition enl. årsmötesbeslut</i>	<i>-187 970</i>	<i>187 970</i>
Årets resultat		42 408
Vid årets slut	984 539	42 408

Resultaträkning

Not

2020-01-01
-2020-12-31

2019-01-01
-2019-12-31

Föreningens intäkter

Medlemsavgifter

220 900

274 400

Bidrag

6 546 166

10 268 709

Övriga rörelseintäkter

1 070 762

968 857

Summa föreningens intäkter

7 837 828

11 511 966

Föreningens kostnader

Övriga externa kostnader

-1 954 096

-4 239 896

Personalkostnader

-5 747 660

-7 375 376

Av- och nedskrivningar av materiella och
immateriella anläggningstillgångar

-93 440

-84 007

Summa föreningens kostnader

-7 795 196

-11 699 279

Rörelseresultat

42 632

-187 313

Finansiella poster

Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter

3

0

Räntekostnader och liknande resultatposter

-227

-657

Resultat efter finansiella poster

42 408

-187 970

Resultat före skatt

42 408

-187 970

Årets resultat

42 408

-187 970

Balansräkning	Not	2020-12-31	2019-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Inventarier, verktyg och installationer	6	328 538	421 978
Summa materiella anläggningstillgångar		328 538	421 978
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>			
Andra långfristiga fordringar	7	316 666	316 666
Summa finansiella anläggningstillgångar		316 666	316 666
Summa anläggningstillgångar		645 204	738 644
Omsättningstillgångar			
<i>Varulager m. m.</i>			
Färdiga varor och handelsvaror		0	14 875
Summa varulager		0	14 875
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Kundfordringar		360 981	153 900
Övriga fordringar		21 967	20 123
Övriga projektfordringar		20 501	23 783
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	8	511 224	996 938
Summa kortfristiga fordringar		914 673	1 194 744
<i>Kassa och bank</i>			
Kassa och bank		2 004 053	1 423 626
Summa kassa och bank		2 004 053	1 423 626
Summa omsättningstillgångar		2 918 726	2 633 245
SUMMA TILLGÅNGAR		3 563 930	3 371 889

Balansräkning

Not

2020-12-31

2019-12-31

EGET KAPITAL OCH SKULDER

Eget kapital

Eget kapital vid räkenskapsårets början

984 539

1 172 509

Årets resultat

42 408

-187 970

Eget kapital vid räkenskapsårets slut

1 026 947

984 539

Kortfristiga skulder

Leverantörsskulder

398 386

129 148

Skatteskulder

10 306

31 462

Övriga skulder

1 672 025

1 656 893

Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

9

456 266

569 847

Summa kortfristiga skulder

2 536 983

2 387 350

SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER

3 563 930

3 371 889

Noter

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänna upplysningar

Årsbokslutet är upprättat i enlighet med Bokföringslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2017:3) om årsbokslut i mindre företag.

Tillämpade avskrivningstider:

Immateriella anläggningstillgångar

Möbler	10 år
Larm installation	20 år
Inventarier, verktyg	5 år

Not 2 Verksamhetsintäkter

	2020-12-31	2019-12-31
Föreningsintäkter		
Medlemsavgifter	220 900	274 400
RFSU förbundet	531 298	544 200
Övriga intäkter	539 464	424 657
	1 291 662	1 243 257
Projektintäkter		
Skolinformatörsverksamheten (SIV)	2 342 764	2 309 751
Politisk påverkan	0	1 832
Pride	0	50 000
Love and Peace	3 010	4 570
BDSM-gruppen	0	1 439
Kulturgruppen	0	2 490
Lättare svenska	712 120	773 000
Fria relationer	646	6 640
HVB-hem	0	582 993
Sex i rörelse	112 988	1 996 791
Transfestival	0	6 813
Hemma	1 205 868	3 312 357
Nyfiken	0	348 533
Fritidsprojekt	487 000	487 000
Skolverket	0	384 500
Socialtjänst	198 880	0
TIA	122 048	0
UPOS	83 585	0
PLUS	140 667	0
Äkta man?	869 121	0
Delmos	125 269	0
Skarpnäcks Folkhögskola	142 200	0
	6 546 166	10 268 709
Summa intäkter totalt:	7 837 828	11 511 965

Not 3 Verksamhetskostnader

	2020-12-31	2019-12-31
Styrelsen (kongress, möten, utbildning)	13 095	54 980
Lokalhyra	744 609	454 156
Personalkostnader	1 137 399	1 258 860
Möbler, datorer mm ink IT-support	96 068	61 385
Kontorsmaterial	0	268
Telefon, datakommunikation och porto	28 392	24 974
Revision	21 990	50 875
Övriga kostnader	304 712	474 685
Föreningskostnadstäckning från projekt	-1 097 011	-949 613
	1 249 254	1 430 570
Projektkostnader		
Basverksamheten (SIV)	2 342 764	2 309 751
Politisk påverkan	0	1 832
Pride	0	50 000
Love och Peace	3 010	4 570
BDSM-och fetischism-gruppen	0	1 439
Kulturgruppen	0	2 490
Lättare svenska	712 120	773 000
Fria relationer	646	6 640
HVB-hem	0	582 993
Sex i rörelse	112 988	1 996 791
Transfestival	0	6 813
Hemma	1 205 868	3 312 357
Nyfiken (Alla unga undrar)	0	348 533
Fritidsprojekt	487 000	487 000
Skolverket	0	384 500
Socialtjänsten	198 880	0
TIA	122 048	0
UPOS	83 585	0
PLUS	140 667	0
Äkta man?	869 121	0
Delmos	125 269	0
Skarpnäcks Folkhögskola	142 200	
	6 546 166	10 268 709
Summa kostnader totalt:	7 795 420	11 699 279

Not 6 Inventarier, verktyg och installationer

	2020-12-31	2019-12-31
Ingående anskaffningsvärden	581 814	550 969
Inköp		30 845
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	581 814	581 814
Ingående avskrivningar	-159 836	-75 829
Årets avskrivningar	-93 440	-84 007
Utgående ackumulerade avskrivningar	-253 276	-159 836
Utgående redovisat värde	328 538	421 978

Not 7 Andra långfristiga fordringar

	2020-12-31	2019-12-31
Ingående anskaffningsvärden	316 666	316 666
Deposition hyra till RFSL Stockholm		0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	316 666	316 666
Utgående redovisat värde	316 666	316 666

Not 8 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2020-12-31	2019-12-31
Hyra januari-mars	228 135	228 538
RFSU	15 000	463 788
Pride	0	50 000
Supportavtal januari	11 201	6 950
Övriga kostnader	13 129	31 661
Övriga intäkter	27 359	26 001
Medlemsavgifter	216 400	190 000
	511 224	996 938

Not 9 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2020-12-31	2019-12-31
Upplupna löner	28 123	98 368
Revisionskostnader	21 990	45 500
Semesterlöneskuld	184 451	250 995
Övriga upplupna kostnader	56 511	37 650
Avräkning sociala avgifter	165 193	137 335
	456 268	569 848

Stockholm

Lina Fridén
Ordförande

Sanna Vanno
Vice ordförande

Susanna Stavling

Martina Hallin

Ronja Sannasdotter

Laura Hagström

Viktoria Lindén

Henric Södergren

Jakob Amné

Min revisionsberättelse har lämnats

Erik Albenius
Auktoriserad revisor, PwC

Verification

Transaction ID	BJ8XFQWb_-S1wXt7bWd
Document	Årsbokslut_RFSU_Sthlm_2020.pdf
Pages	10
Sent by	Noah Elstad

Signing parties

Lina Fridén	lina.friden@rfsu.se	Action: Sign	Method: BankID SE
Sanna Vanno	sanna.vanno@rfsu.se	Action: Sign	Method: BankID SE
Susanna Stavling	susanna.stavling@rfsu.se	Action: Sign	Method: BankID SE
Martina Hallin	martina.hallin@rfsu.se	Action: Sign	Method: BankID SE
Ronja Sannasdotter	ronja.sannasdotter@rfsu.se	Action: Sign	Method: BankID SE
Henric Södergren	henric.sodergren@rfsu.se	Action: Sign	Method: BankID SE
Jakob Amné	jakob.amner@rfsu.se	Action: Sign	Method: BankID SE
Viktoria Lindén	viktoria.linden@rfsu.se	Action: Sign	Method: BankID SE
Laura Hagström	laura.hagstrom@rfsu.se	Action: Sign	Method: BankID SE

Activity log

E-mail invitation sent to lina.friden@rfsu.se

2021-02-10 10:44:51 CET,

E-mail invitation sent to sanna.vanno@rfsu.se

2021-02-10 10:44:51 CET,

E-mail invitation sent to jakob.amner@rfsu.se

2021-02-10 10:44:51 CET,

E-mail invitation sent to martina.hallin@rfsu.se

2021-02-10 10:44:51 CET,

E-mail invitation sent to viktoria.linden@rfsu.se

2021-02-10 10:44:51 CET,

E-mail invitation sent to ronja.sannasdotter@rfsu.se

2021-02-10 10:44:51 CET,

E-mail invitation sent to laura.hagstrom@rfsu.se

2021-02-10 10:44:51 CET,

E-mail invitation sent to henric.sodergren@rfsu.se

2021-02-10 10:44:52 CET,

E-mail invitation sent to susanna.stavling@rfsu.se

2021-02-10 10:44:51 CET,

Clicked invitation link Sanna Vanno

Mozilla/5.0 (iPhone; CPU iPhone OS 14_4 like Mac OS X) AppleWebKit/605.1.15 (KHTML, like Gecko) Version/14.0.3 Mobile/15E148 Safari/604.1,2021-02-10 10:59:20 CET,IP address: 83.227.3.54

Document viewed by Sanna Vanno

Mozilla/5.0 (iPhone; CPU iPhone OS 14_4 like Mac OS X) AppleWebKit/605.1.15 (KHTML, like Gecko) Version/14.0.3 Mobile/15E148 Safari/604.1,2021-02-10 10:59:20 CET,IP address: 83.227.3.54

Document signed by Sanna Louise Vanno Thedvall

Birth date: 1992/01/24,2021-02-10 11:00:23 CET,

Clicked invitation link Jakob Amnér

Mozilla/5.0 (Macintosh; Intel Mac OS X 10_15_6) AppleWebKit/605.1.15 (KHTML, like Gecko) Version/14.0.2 Safari/605.1.15,2021-02-10 11:29:07 CET,IP address: 81.224.139.143

Document viewed by Jakob Amnér

Mozilla/5.0 (Macintosh; Intel Mac OS X 10_15_6) AppleWebKit/605.1.15 (KHTML, like Gecko) Version/14.0.2 Safari/605.1.15,2021-02-10 11:29:08 CET,IP address: 81.224.139.143

Clicked invitation link Susanna Stavling

Mozilla/5.0 (iPhone; CPU iPhone OS 14_4 like Mac OS X) AppleWebKit/605.1.15 (KHTML, like Gecko) Version/14.0.3 Mobile/15E148 Safari/604.1,2021-02-10 15:39:24 CET,IP address: 91.5.24.230

Document viewed by Susanna Stavling

Mozilla/5.0 (iPhone; CPU iPhone OS 14_4 like Mac OS X) AppleWebKit/605.1.15 (KHTML, like Gecko) Version/14.0.3 Mobile/15E148 Safari/604.1,2021-02-10 15:39:25 CET,IP address: 91.5.24.230

Document signed by SUSANNA STAVLING

Birth date: 1984/01/04,2021-02-10 15:40:16 CET,

Clicked invitation link Viktoria Lindén

Mozilla/5.0 (Linux; Android 11; SM-G970F) AppleWebKit/537.36 (KHTML, like Gecko) Chrome/88.0.4324.152 Mobile Safari/537.36,2021-02-10 17:32:19 CET,IP address: 98.128.211.132

Document viewed by Viktoria Lindén

Mozilla/5.0 (Linux; Android 11; SM-G970F) AppleWebKit/537.36 (KHTML, like Gecko) Chrome/88.0.4324.152 Mobile Safari/537.36,2021-02-10 17:32:20 CET,IP address: 98.128.211.132

Document signed by VIKTORIA LINDÉN

Birth date: 1991/05/17,2021-02-10 17:32:46 CET,

Clicked invitation link Henric Södergren

Mozilla/5.0 (Windows NT 10.0; Win64; x64) AppleWebKit/537.36 (KHTML, like Gecko) Chrome/88.0.4324.146 Safari/537.36,2021-02-10 20:41:20 CET,IP address: 83.251.87.191

Document viewed by Henric Södergren

Mozilla/5.0 (Windows NT 10.0; Win64; x64) AppleWebKit/537.36 (KHTML, like Gecko) Chrome/88.0.4324.146 Safari/537.36,2021-02-10 20:41:21 CET,IP address: 83.251.87.191

Document signed by HENRIC SÖDERGREN

Birth date: 1992/10/13,2021-02-10 20:43:57 CET,

Clicked invitation link Ronja Sannasdotter

Mozilla/5.0 (Macintosh; Intel Mac OS X 10_15_7) AppleWebKit/537.36 (KHTML, like Gecko) Chrome/88.0.4324.146 Safari/537.36,2021-02-11 07:24:07 CET,IP address: 85.229.181.78

Document viewed by Ronja Sannasdotter

Mozilla/5.0 (Macintosh; Intel Mac OS X 10_15_7) AppleWebKit/537.36 (KHTML, like Gecko) Chrome/88.0.4324.146 Safari/537.36,2021-02-11 07:24:09 CET,IP address: 85.229.181.78

Document signed by RONJA SANNASDOTTER

Birth date: 1989/07/23,2021-02-11 07:24:37 CET,

Clicked invitation link Laura Hagström

Mozilla/5.0 (iPhone; CPU iPhone OS 14_4 like Mac OS X) AppleWebKit/605.1.15 (KHTML, like Gecko) Version/14.0.3 Mobile/15E148 Safari/604.1,2021-02-11 10:19:56 CET,IP address: 85.229.139.6

Document viewed by Laura Hagström

Mozilla/5.0 (iPhone; CPU iPhone OS 14_4 like Mac OS X) AppleWebKit/605.1.15 (KHTML, like Gecko) Version/14.0.3 Mobile/15E148 Safari/604.1,2021-02-11 10:19:57 CET,IP address: 85.229.139.6

Document signed by LAURA HAGSTRÖM

Birth date: 1991/04/01,2021-02-11 14:43:48 CET,

Clicked invitation link Lina Fridén

Mozilla/5.0 (Macintosh; Intel Mac OS X 10_14_6) AppleWebKit/537.36 (KHTML, like Gecko) Chrome/88.0.4324.96 Safari/537.36,2021-02-11 20:34:40 CET,IP address: 84.216.40.252

Document viewed by Lina Fridén

Mozilla/5.0 (Macintosh; Intel Mac OS X 10_14_6) AppleWebKit/537.36 (KHTML, like Gecko) Chrome/88.0.4324.96 Safari/537.36,2021-02-11 20:34:40 CET,IP address: 84.216.40.252

Document signed by LINA FRIDÉN

Birth date: 1990/07/10,2021-02-11 20:34:58 CET,

Document signed by JAKOB AMNÉR

Birth date: 1996/10/25,2021-02-12 17:11:48 CET,

Clicked invitation link Martina Hallin

Mozilla/5.0 (iPhone; CPU iPhone OS 14_4 like Mac OS X) AppleWebKit/605.1.15 (KHTML, like Gecko) CriOS/87.0.4280.77 Mobile/15E148 Safari/604.1,2021-02-13 08:43:13 CET,IP address: 217.214.150.163

Document viewed by Martina Hallin

Mozilla/5.0 (iPhone; CPU iPhone OS 14_4 like Mac OS X) AppleWebKit/605.1.15 (KHTML, like Gecko) CriOS/87.0.4280.77 Mobile/15E148 Safari/604.1,2021-02-13 08:43:15 CET,IP address: 217.214.150.163

E-mail invitation sent to martina.hallin@rfsu.se

2021-02-14 00:00:30 CET,

Updated recipients Noah Elstad

2021-02-15 09:41:54 CET,IP address: 85.230.196.191

E-mail invitation sent to martina.hallin@rfsu.se

2021-02-15 09:41:56 CET,

E-mail invitation sent to martina.hallin@rfsu.se

2021-02-15 09:41:56 CET,

Document signed by MARTINA HALLIN

Birth date: 1969/04/08,2021-02-15 11:39:11 CET,

Verified ensures that the document has been signed according to the method stated above.
Copies of signed documents are securely stored by Verified.

Verification

Transaction ID	Hy11iRv-_-S1lJoCD-_-
Document	Årsbokslut_RFSU_Sthlm_2020 (1).pdf
Pages	13
Sent by	Noah Elstad

Signing parties

Erik Albenius	erik.albenius@pwc.com	Action: Sign	Method: BankID SE
---------------	-----------------------	--------------	-------------------

Activity log

E-mail invitation sent to erik.albenius@pwc.com

2021-02-15 12:30:30 CET,

Clicked invitation link Erik Albenius

Mozilla/5.0 (Windows NT 10.0; Win64; x64) AppleWebKit/537.36 (KHTML, like Gecko) Chrome/88.0.4324.150 Safari/537.36,2021-02-18 16:53:09 CET,IP address: 84.17.219.58

Document viewed by Erik Albenius

Mozilla/5.0 (Windows NT 10.0; Win64; x64) AppleWebKit/537.36 (KHTML, like Gecko) Chrome/88.0.4324.150 Safari/537.36,2021-02-18 16:53:09 CET,IP address: 84.17.219.58

Document signed by Erik Albenius

Birth date: 1978/04/03,2021-02-18 17:00:48 CET,

Verified ensures that the document has been signed according to the method stated above.
Copies of signed documents are securely stored by Verified.

Revisionsberättelse

Till årsmötet i RFSU Stockholm, org.nr 802010-5964

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsbokslutet för RFSU Stockholm för år 2020. Enligt vår uppfattning har årsbokslutet i allt väsentligt upprättats i enlighet med bokföringslagen.

Vi tillstyrker därför att årsmötet fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till föreningen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för att årsbokslutet upprättas och för att bokföringslagen tillämpas vid upprättande av årsbokslutet. Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta ett årsbokslut som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag.

Vid upprättandet av årsbokslutet ansvarar styrelsen för bedömningen av föreningens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen avser att likvidera föreningen, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsbokslutet som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsbokslutet.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsbokslutet, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi mig en förståelse av den del av föreningens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsbokslutet. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om föreningens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsbokslutet om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsbokslutet. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en förening inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsbokslutet, däribland upplysningarna, och om årsbokslutet återger de underliggande transaktionerna och händelserna i enlighet med bokföringslagen.

Vi måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat..

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden

Utöver vår revision av årsbokslutet har vi även utfört en revision av styrelsens förvaltning för RFSU Stockholm för år 2020.

Vi tillstyrker att årsmötet beviljar styrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till föreningen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot i något väsentligt avseende företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot föreningen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot föreningen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för föreningens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet.

Stockholm den 18 februari 2021

Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Erik Albenius
Auktoriserad revisor

Deltagare

ÖHRLINGS PRICEWATERHOUSECOOPERS AB 556029-6740 Sverige

Signerat med Svenskt BankID

Namn returnerat från Svenskt BankID: Erik Albenius

Erik Albenius

Auktoriserad revisor

erik.albenius@pwc.com

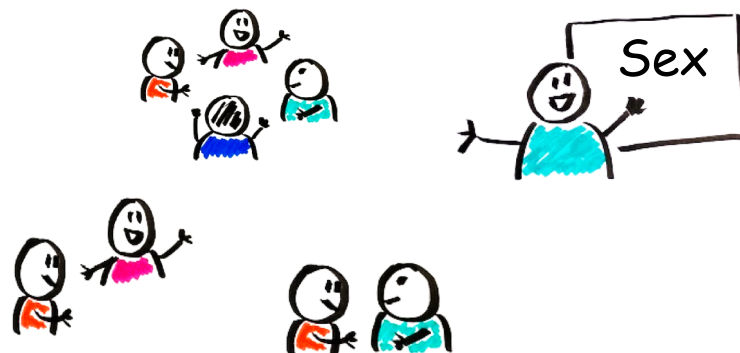
2021-02-18 16:13:43 UTC

Datum

Leveranskanal: E-post

*”Det är bra att det kommer någon
utifrån och pratar om sex och
samlevnad”*

Etnografisk utvärdering av RFSU Stockholms sex- och
samlevnadsundervisning för högstadie- och gymnasieungdomar i
Stockholms län, Mars 2019

Innehåll

Förord	3	Ungdomarnas förslag på hur och när sex- och samlevnadsundervisningen bör ske	32
Resultatet i korta drag	4		
Kapitel 1		Kapitel 5	
Hur utvärderingen har genomförts	6	Ungdomarna om baspasset	34
Om utvärderingen	7	Inför baspasset	35
Kort om RFSU:s baspass	7	"RFSU-pedagogik"	36
Hur utvärderingen har genomförts	8	Professionella informatörer	37
Läsanvisningar	11	Det praktiska upplägget	38
		Ett bra tillvägagångssätt	39
Kapitel 2		Efter baspasset	40
Effekten av baspasset – Gör den skillnad i ungdomars liv?	13	Vad ungdomarna saknade och ville ha mer av	41
RFSU:s baspass gör skillnad	14		
Gör skillnad genom "RFSU-pedagogiken"	14	Kapitel 6	
Vilka effekter går det att se?	15	Skolpersonalens perspektiv på baspasset och sex- och samlevnadsundervisning	43
		Skolpersonalens syn	44
Kapitel 3		Om baspasset	44
Vilka ungdomar når baspasset ut till?	23	Läraröverlämning	46
Vilka ungdomar når baspasset ut till?	24	Införsäljning och bokning av pass	47
Social, kulturell och religiös påverkan	25	Vikten av fortbildning	49
Tillträde till skolan är en förutsättning för att baspasset ska nå ut	26		
		Kapitel 7	
Kapitel 4		Slutsatser och rekommendationer	52
Vad ungdomarna har med sig i sex- och samlevnads-kunskap	27	Slutsatser	53
Tidigare sex- och samlevnadsundervisning	28	Rekommendationer	55
Kunskapsläget bland ungdomarna före RFSU:s pass	30		
Källor till kunskap	30	Referenser	57
Vårdnadshavares roll i sex- och samlevnadsundervisning	31	Om Splitvision Research AB	59

Förord

Vi kämpar för allas rätt till den egna kroppen och sexualiteten – för allas rätt till att vara, välja och njuta. 1933 reste RFSU:s grundare Elise Ottesen Jensen runt i Sverige för att upplysa om "sexualfrågan". Sedan dess har kärnan i organisationen fortsatt vara att upplysa om sex och sexualitet, med en övertygelse om att med kunskap följer egenmakt. Verksamheten som denna rapport handlar om omfattar 40 informatörer som träffar runt 5 000 unga och unga vuxna årligen i Stockholms län med sexualupplysning. Vår vision är att stärka de unga vi möter i sina val, sin sexualitet och sin hälsa.

Vi på RFSU Stockholm är stolta över den verksamhet vi driver, men mest av allt är vi tacksamma över alla de samtal vi får föra med unga och unga vuxna. Utvärderingen har syftat till att titta på vilken betydelse dessa samtal har för just dem. Vi lyfter här fram tre citat ur avsnittet "Effekten av baspasset".

"Att man tänker mer på samtycke. Det är inte bara att man ska få ett nej. Utan man ska verkligen få ett ja ... (verbalt och kroppsspråk)."

"Fick en bra tydlig bild av allt inom sexliv. Känner mig tryggare."

"Har blivit begränsad av tidigare sex- och samlevnadsundervisning, då den inte varit inkluderande och haft ett hbtq-perspektiv. Känner mig nu inkluderad för första gången, att det är okej att vara lesbisk. För mig var det viktigt att höra det sägas av en vuxen, en lärare – inte bara från internet eller kompisar."

Utvärderingen föranleddes av att vi år 2018 fick i uppdrag av vår finansiär Folkhälsomyndigheten att utvärdera verksamheten. Denna rapport presenterar resultatet av den utvärderingen. Våra finansiärer Hälso- och Sjukvårdsförvaltningen i Stockholms län och Utbildningsförvaltningen i Stockholms stad har också bidragit till utvärderingens existens, likväl som RFSU:s förbundskansli. För det är vi också tacksamma.

Tack slutligen till ungdomarna och lärarna på Engelska skolan i Hässelby, Futuraskolan i Sollentuna, Södermalmsskolan, Viktor Rydbergs skola i Vasastan, Ängskolan i Sundbyberg, Blackebergs gymnasium, Fryshuset, Stockholms Estetiska gymnasium, Teknik & Servicegymnasiet som medverkat i utvärderingen. Tack till våra informatörer som låtit sig observeras och bli intervjuade. Tack till Splitvision Research som utfört utvärderingen.

Malin Lorensen och Jessica Djäken
Projektledare sexualupplysning
RFSU Stockholm

Resultatet i korta drag

Om utvärderingen av RFSU:s baspass

Utvärderingen baseras på gruppintervjuer med **108 ungdomar** på högstadie- och gymnasieskolor fördelat på 9 skolor i Stockholms län (varav 5 högstadie- och 4 gymnasieskolor). För att få en bredare bild, som ett komplement har även observationer på 12 av baspassen genomförts samt intervjuer med skolpersonal (15 personer) och ett urval av de informatörer (8 stycken) som genomfört baspassen.

Utvärderingen har genomförts under perioden augusti 2018–februari 2019 av Splitvision Research AB på uppdrag av RFSU Stockholm.

Syfte med utvärderingen har varit att ge svar på:

- Hur ungdomarna upplever bemötande och relevans i det som förmedlas under RFSU:s pass och på det sätt som det förmedlas.
- Vilka ungdomar RFSU Stockholms pass når ut till.
- Vilka effekter RFSU:s pass har i ungdomarnas liv, enligt de ungdomar som deltar i utbildningarna.

Gör skillnad i ungdomars liv

RFSU:s baspass gör en positiv skillnad i ungdomarnas liv, men också för samhället. Utifrån ungdomarnas beskrivningar och resonemang kan vi se att de får med sig kunskap, färdighet och bekräftelse. I den systemteoretiska analysen går det tydligt att koppla RFSU:s pedagogik till utfallet (prestationer och effekter).

De effekter och den samhällsnytta som baspasset leder till är med stor sannolikhet att fler ungdomar:

- Har fått en stärkt självkänsla (identitet och sexualitet).
- Har fått handlingskompetens som möjliggör medvetna val som rör hälsa, relationer och sexualitet.
- Genom samtalen har blivit stärkta att våga bejaka sin sexualitet och identitet.

Gör skillnad genom "RFSU-pedagogiken"

I analysen av ungdomarnas beskrivningar av baspasset är det sättet som undervisning sker på som gör att ungdomarna tar till sig kunskapen, känner sig bekräftade och inkluderade samt får med sig nya färdigheter. Det är med andra ord inte bara *vad* (fakta) som presenteras utan *hur* (den ansats och pedagogik) den presenteras på som är avgörande för de effekter som går att utläsa.

Ungdomarna betonar också hur bra det var att informatörerna i sin undervisning inte var kategoriska eller dömande, utan att frågor diskuterades och nyanserades.

Ungdomarna beskriver sättet som baspasset genomfördes på (pedagogiken) som en process där det varvades: presentation av fakta, övningar, diskussion, reflektion och mer fakta.

Informatörerna

Informatörerna har fått övervägande positiva beskrivningar av ungdomarna. De beskriver att informatörerna är experter, professionella, kunniga i ämnet, har ett lättillgängligt språk, är normkritiska, inkluderande (både i hur de uttrycker sig och hur de låtar alla i gruppen delta).

Baspasset når väl ut till ungdomar i högstadie- och gymnasieskolorna

Baspasset är enligt ungdomarna väl anpassat för högstadie- och gymnasieungdomar. Informatörerna använder ett vardagligt, inkluderande och ungdomligt språkbruk. Ungdomarna beskriver att undervisningen genomförs på ett sätt som gör att innehållet är lätt att ta till sig.

Brister i skolornas sex- och samlevnadsundervisning

Majoriteten av ungdomarna beskriver att de inte haft någon sex- och samlevnadsundervisning under sin tidigare skolgång eller att den har varit bristfällig. Med bristfällig syftar de till:

- Hur den genomförts (exempelvis att det varit pinsamt och obekvämt).
- Att den innehållsmässigt varit begränsad (exempelvis att sex enbart kopplats till fortplantning).
- Att den saknat ett normkritiskt förhållningssätt.

Sammanfattar vi ungdomarnas beskrivningar av sin tidigare sex- och samlevnadsundervisning, saknas ett helhetsgrepp av sex- och samlevnadsundervisningen i skolan.

Ungdomarna efterfrågar också att skolan arbetar långsiktigt med sex- och samlevnadsundervisningen och att den genomsyrar hela skolgången. De ser att den på ett enkelt sätt behöver inkluderas i tidig ålder, allra senast i årskurs 4.

Utifrån ungdomarnas beskrivningar ser vi att det finns en styrka i att ungdomarna får information om sex- och samlevnads kunskap vid olika tillfällen och av olika aktörer (exempelvis från skolan, ungdomsmottagningen och RFSU).

Ungdomarna uttrycker att det är bra om det är någon som kommer utifrån som kommer och håller i sex- och samlevnadsundervisningen. Detta då de känner sig friare att prata med en person de inte har en relation till än med sin lärare.

Skolpersonalen beskrev att RFSU:s pass är bra

Skolpersonalen beskrev att RFSU:s pass är bra. De upplevde även att RFSU:s informatörer:

- Hade ett positivt förhållningssätt till ungdomar och ämne.
- Hade en bra pedagogik (övningar, öppningar, angreppssätt) för att prata om ämnet.
- Hade ett avslappnat samtal med ungdomarna.
- Var proffsiga, kunniga och inkluderande med bra bemötande.

Behov av fortbildning

Utifrån skolpersonalens och ungdomarnas beskrivningar kan vi se att det finns ett behov av fortutbildning för skolpersonalen inom området sex och samlevnad. Majoriteten av lärarna beskriver att sex och samlevnad inte ingick i utbildningen när de tog sin lärarexamen. Ungefär hälften av lärarna känner sig obekväma att undervisa i identitet, sexualitet, normer och normkritiskt perspektiv. Det vi också kan se (med utgångspunkt från lärares och ungdomars beskrivningar) är att sex- och samlevnadsundervisningen behöver bli bättre integrerad i skolans värdegrundsarbete. I detta arbete är vår slutsats att många av skolorna behöver stöd.

Kapitel 1

Hur utvärderingen har genomförts

Om utvärderingen

Utvärderingen av RFSU Stockholms sex- och samlevnadsundervisning för högstadie- och gymnasieungdomar i Stockholms län har genomförts av Splitvision Research AB på uppdrag av RFSU Stockholm och har utförts under perioden augusti 2018–februari 2019.

Målgruppsutvärderingen har gjorts i syfte att få en bild av hur ungdomarna i Stockholms län upplever RFSU:s baspass samt beskriva ungdomarnas perspektiv på och behov av sex- och samlevnadsundervisning. Utvärderingen har huvudsakligen ett ungdomsperspektiv vilket innebär att det är ungdomarnas beskrivningar som är i fokus.

Vi vill passa på att tacka ungdomar och skolpersonal på berörda skolor samt RFSU:s informatörer som ställt upp och satt av tid samt delat med sig av sina berättelser och upplevelser till oss samt för att vi har fått vara med och observera på baspassen. Tack även till skolpersonal som koordinerat så att intervjuerna har varit möjliga att genomföra.

Syfte med utvärderingen

Syftet med utvärderingen har varit att ge svar på:

- Hur ungdomarna upplever bemötande och relevans i det som förmedlas under RFSU:s pass och på det sätt som det förmedlas.
- Vilka ungdomar RFSU Stockholms pass når ut till.
- Vilka effekter RFSU:s pass har i ungdomarnas liv, enligt de ungdomar som deltar i utbildningarna.

Kort om RFSU:s baspass

Baspasset är ett två timmar långt sexualupplysningspass som vänder sig till unga och unga vuxna på högstadiet och gymnasiet. Passet bygger på interaktiva, MI-inspirerade metoder för att prata om såväl värderingar och attityder, som om hur sex och kroppen fungerar. Syftet med ett baspass är att främja ömsesidiga och säkrare sexpraktiker bland unga genom att skapa rum för antirasistiska, normkritiska, lustbejakande och kunskapsbaserade samtal om sex, relationer och sexualitet. Vi vill ge unga den information de behöver för att kunna ta hand om sin sexuella hälsa och stärka dem i rätten till sin egen sexualitet och sina egna val.

Beroende på gruppens frågor och på vilken nivå den befinner sig lägger skolinformatören fokus på olika områden. Följande punkter tas dock alltid upp av RFSU Stockholms informatörer:

- Ömsesidighet – frivillighet, samtycke, samspel och kommunikation
- Sexuell identitet och praktik
- Lustanatomi – hur kropp och könsorgan fungerar vid upphetsning
- Säkrare sex och praktisk kondomkunskap

För att främja diskussion och för att varje elev ska känna att den har utrymme att komma till tals, sker undervisningen alltid i grupper om max 15 elever. Lärare eller annan skolpersonal kan välja att vara med under passet och vi avsätter alltid tid till lärarsamtal efter avslutat pass.

RFSU Stockholm har hållit sexualupplysning i högstadie- och gymnasieklasser sedan 1996. Baspasset metodutvecklas nationellt av de åtta lokalföreningar som utför baspass i skolor, med RFSU:s förbundskansli som sammankallande part.

Hur utvärderingen har genomförts

Etnografisk metodik

Utvärderingen har genomförts med etnografisk metodik och baseras främst på intervjuer med ungdomar. Totalt har det genomförts **semistrukturerade gruppintervjuer med 108 högstadie- och gymnasieungdomar** fördelat på 9 skolor (varav 5 högstadie- och 4 gymnasieskolor).

För att få en bredare bild har vi, som ett komplement till intervjuerna, även genomfört:

- Observationer på minst ett av baspassen som genomförts på respektive skola (totalt 12 baspass).
- Intervjuer med skolpersonal på respektive skola (11 lärare, 2 skolassistenter och 2 medarbetare från elevhälsan).
- Intervjuer med ett urval av de informatörer som genomfört baspassen (8 st).
- Observationer vid 3 utbildningstillfällen vid den senaste informatörsutbildningen.

Vi har både observerat 90-minuterspass (2 st) och de nya 120-minuterspassen (10 st). 120-minuterspassen har utgjort fokus för utvärderingen, men vi har också ställt dem mot 90-minuterspasset. Vi har även haft förmånen att få observera ett Vill du?-pass som vi kan relatera till baspassen. Vill du?-passen ingår dock inte i denna utvärdering.

Urval

Det är **5 högstadieskolor** och **4 gymnasieskolor** i Stockholms län som omfattas av utvärderingen. De har valts ut i samråd med RFSU Stockholm i syfte att representera skolorna i Stockholms län på bästa sätt.

Bland skolorna finns både de som på årlig basis anlitar RFSU (och som gjort så under flera år) och de som nu anlitat dem för första gången. Såväl privata som kommunala skolor har omfattats av utvärderingen.

På varje skola har ett urval av de elever som deltog på RFSU:s baspass, via skolpersonalen, tillfrågats om att delta i utvärderingen (cirka 12 ungdomar per skola). Det har varit frivilligt att delta. De ungdomar som har ställt upp på en intervju har fått ett presentkort på en biobiljett. Det har varit en bra dynamik i grupperna. En bidragande orsak till det är sannolikt att incitamentet att vara med ibland har varit att de brinner för ämnet och för vissa har incitamentet att bli intervjuade snarare varit att de får en biobiljett.

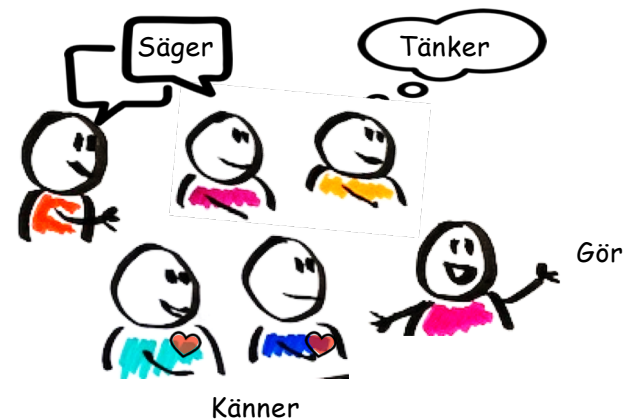
Bland skolpersonalen har vi främst intervjuat de personer som varit baspassens kontaktpersoner.

Om intervjuerna

Intervjuerna med ungdomarna har genomförts 2–3 veckor efter genomfört baspass. Bakgrunden till det är att ungdomarna ska ha hunnit landa i utbildningen de fått av RFSU.

Intervjuerna har genomförts med semistrukturerad intervjueteknik, vilket innebär att inget fast frågeformulär har använts utan istället har frågorna fritt ställts utifrån ett antal teman. Då frågorna inte är fasta har varje gruppintervju följt det ungdomarna beskrivit och diskuterat.

I intervjuerna har vi fångat både ungdomarnas egna reflektioner kring sina upplevelser av passen, men vi har även diskuterat hur de ser att ungdomar generellt förhåller sig till sex- och samlevnadsundervisning. Vi har i intervjuerna utgått ifrån hur ungdomarnas situation sett ut före, under och efter passet i relation till ämnet.

Iterativ process

Undersökningen har genomförts i en iterativ process som möjliggjort att valet av insamlingsätt, urval av målgrupp och frågeställningar löpande har kunnat anpassas utifrån de insikter som erhållits efter varje delmoment.

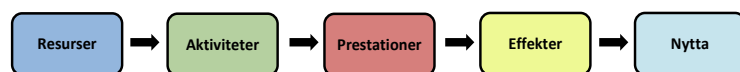
Insamlingen har fördelats på två fältperioder. Mellan varje fältperiod har det insamlade materialet analyserats och därefter diskuterats i ett insiktsmöte tillsammans med en arbetsgrupp på RFSU Stockholm.

En viktig del under dessa möten har varit föreningen mellan insikter i målgruppens beteende, RFSU Stockholms kompetens i området och Splitvision Researchs kunskaper om undersökningar och mänskligt beteende.

Analys

Materialet har analyserats efter varje fältperiod. Vid analysen har vi haft ett *abduktivt* förhållningssätt. Vi har sökt mönster och förståelse för de intervjuades beskrivningar och vi har observerat samt tolkat det insamlade materialet växelvis utifrån ungdomarnas "världsbild" och vad det betyder ur ett samhällsperspektiv. Vi har tagit hänsyn till vad de intervjuade säger, vad de inte säger samt vad som sägs mellan raderna.

Alla intervjuer som genomförts har spelats in. Vi har därmed i efterhand kunnat lyssna på alla inspelningar och har på detta sätt fått möjlighet att analysera materialet två gånger.

Insikterna som presenteras i rapporten är uppbyggda dels på de intervjuades svar och resonemang, dels på Splitvision Researchs analys samt den analys vi gjort tillsammans med RFSUs arbetsgrupp i den iterativa processen. När vi i rapporten har använt oss av citat från intervjuade representerar de vad flera av de intervjuade har uttryckt.

I analysen har vi använt oss av *systemteoretisk modell* för att analysera de effekter som baspasset har i ungdomarnas liv. Modellen bygger på ett antagande om att det finns ett kausalt samband (orsakssamband) där resurser, aktiviteter, prestationer, effekter och nytta länkas samman.

I analysarbetet har vi också tagit stöd i de insikter som vi tidigare har erhållit från utvärderingarna:

- Etnografisk utvärdering av RFSU:s utbildningsinsats "Sexualundervisning på lättare svenska". Utvärderingen genomfördes på uppdrag av Stockholms läns landsting 2015–2016. I utvärderingen intervjuade vi 100 elever i åldern 16–21 år som studerade språkintrödnktion på 13 skolor samt 8 nyanlända ungdomar boendes på asylboende som ännu inte påbörjat språkintrödnktion.
- "Samtalen som gör skillnad". Utvärderingen genomfördes på uppdrag av Länsstyrelsen Stockholm 2016. I utvärderingen genomförde vi semistrukturerade gruppintervjuer med 20 nyanlända ungdomar boendes på HVB-hem.

Läsanvisningar

Utöver den här rapporten (som är ämnad för en bredare publik) presenteras resultatet från utvärderingen även i en bilaga till den här rapporten som riktar sig direkt till RFSU Stockholm och innehåller resultat som mer berör utveckling av baspasset. Till det interna stödet för verksamhetsutvecklingen hör även de två PowerPoint-presentationer som använts i den iterativa delen av målgruppsutvärderingen (insiktsmöte 1 och 2).

Om citat och begrepp i rapporten

Citat i rapporten representerar vad flera av de intervjuade har uttryckt.

De intervjuade har citerats ordagrant. I de fall förtydligande text har behövt läggas till av oss är den markerad med [klamrar].

I citaten har "han" och "hon" ersatts med "hen".

RFSU:s informatörer benämns i rapporten (även i citat) "RFSU-informatör" eller "informatör", oavsett vad ungdomarna kallat dem för.

Formuleringen "ungdomarna" syftar i rapporten till både högstadie- och gymnasieungdomar. Detta då det i analysen inte framkommit någon större skillnad mellan grupperna.

Formuleringen "ungdomarnas tidigare erfarenheter av sex- och samlevnadsundervisning" åsyftar inte erfarenheter från den skola de går på idag, utan från tidigare skolor.

I några av intervjuerna har ungdomarna använt termen "KIF" ("kuk i fitta"). Termen används därför också i denna rapport.

Sexuellt överförbara infektioner benämns i citaten "könssjukdomar". I texten i rapporten benämns de "STI:er".

RFSU:s sexualupplysningspass som omfattas av utvärderingen benämns i rapporten "baspass" (samma benämning som RFSU Stockholm använder). Det kallas för baspass då det på RFSU Stockholm finns flera sexualupplysande projekt men detta är det som funnits längst, når ut till flest och lägger grunden för övriga projekts informatörsrekrytering samt metodutveckling.

I några fall refereras det i rapporten till "Vill du?-pass" som också är ett pass som RFSU Stockholm genomför som vänder sig till högstadie- och gymnasieungdomar. På passet utgår de från filmer och diskuterar kommunikation och samspel i relation till sex, i syfte att förebygga sexuella kränkningar, övergrepp och våld.

Formuleringen "vi" syftar i rapporten till Splitvision Research, och den analys eller slutsatser som vi som genomfört utvärderingen dragit.

Begreppen "**frivilligt deltagande**", "**samspel**" och "**ömsesidighet**" används i rapporten. Även "**samttycke**" används i citat, i de fall då lärare eller ungdomar själva har valt det ordet. Här nedan följer ett förtydligande om när respektive ord används i rapporten.

Den nya sexualbrottslagstiftningen använder begreppet **"frivilligt deltagande"** för att beskriva det som i debatter ofta kallas "samtycke". Eftersom begreppet samtycke har en annan betydelse som juridisk term än det har i den allmänna debatten, väljer vi i linje med RFSU, att använda samma begrepp som lagtexten för att undvika missförstånd.

Vi använder också begreppen **"samspel"** och **"ömsesidighet"** för att beskriva frivilligt deltagande. Detta för att, i linje med RFSU, betona att kommunikation, förmåga att förstå och ta in andras signaler och att själv visa vad en vill är avgörande komponenter för att frivilligt deltagande ska kunna uppstå. I den här rapporten används även "samtycke" i de fall då lärare eller ungdomar själva har valt det ordet.

Ungdomarna har i intervjuerna betonat hur bra det var att informatörerna i sin undervisning inte var kategoriska och resonerade i termer av "rätt eller fel", utan att frågor diskuterades och nyanserades. Ungdomarna lyfte att det fanns utrymme att både diskutera positiva och negativa aspekter. När ungdomarna säger "rätt eller fel" är det tydligt från hur de resonerar att det de menar är att informatörerna inte var dömande eller kategoriska.

Kapitel 2

Effekten av baspasset –

Gör den skillnad i ungdomars liv?

RFSU:s baspass gör skillnad

RFSU:s baspass gör en positiv skillnad i ungdomarnas liv, men också för samhället. Utifrån ungdomarnas beskrivningar och resonemang kan vi se att de får med sig:

- kunskap
- färdighet
- bekräftelse

Kunskap som exempelvis att klamydia överförs via kroppsvätskor och slemhinnor, *färdigheter* som exempelvis kondompraktik och *bekräftelse* som exempelvis att alla är och ser olika ut.

De effekter och den samhällsnytta som baspasset leder till är med stor sannolikhet att fler ungdomar:

- Har fått en stärkt självkänsla (identitet och sexualitet).
- Har fått handlingskompetens som möjliggör medvetna val som rör hälsa, relationer och sexualitet.
- Genom samtalen har blivit stärkta att våga bejaka sin sexualitet och identitet.

I vilken utsträckning baspasset gjort skillnad för respektive ungdom som vi intervjuat skiljer sig åt, men för gruppen som helhet är det tydligt att baspasset gör skillnad.

Gör skillnad genom "RFSU-pedagogiken"

I analysen av ungdomarnas beskrivningar av baspasset är det sättet som undervisning sker på som gör att ungdomarna tar till sig kunskapen, känner sig bekräftade och inkluderade samt får med sig nya färdigheter.

Det är med andra ord inte bara *vad* (fakta) som presenteras utan *hur* (den ansats och pedagogik) den presenteras på som är avgörande för de effekter som går att utläsa.

Flera av ungdomarna beskriver pedagogiken och ansatsen i baspasset likt citatet nedan:

"Vi fick skapa oss en förståelse genom att vara med och diskutera. Hen [informatören] hade en kort liten genomgång och sedan diskuterade vi hur vi trodde det var och sedan förklarade hen hur det egentligen var. Jag fick mer kunskap än om hen bara hade haft en genomgång. Då är det svårare att få in allting."

Vilka effekter går det att se?

I detta avsnitt utvecklar vi resonemanget kring vår analys av vilka effekter baspasset har. Analysen och presentationen utgår enbart ifrån ungdomarnas beskrivningar och inkluderar därmed inte RFSU:s intentioner med baspasset.

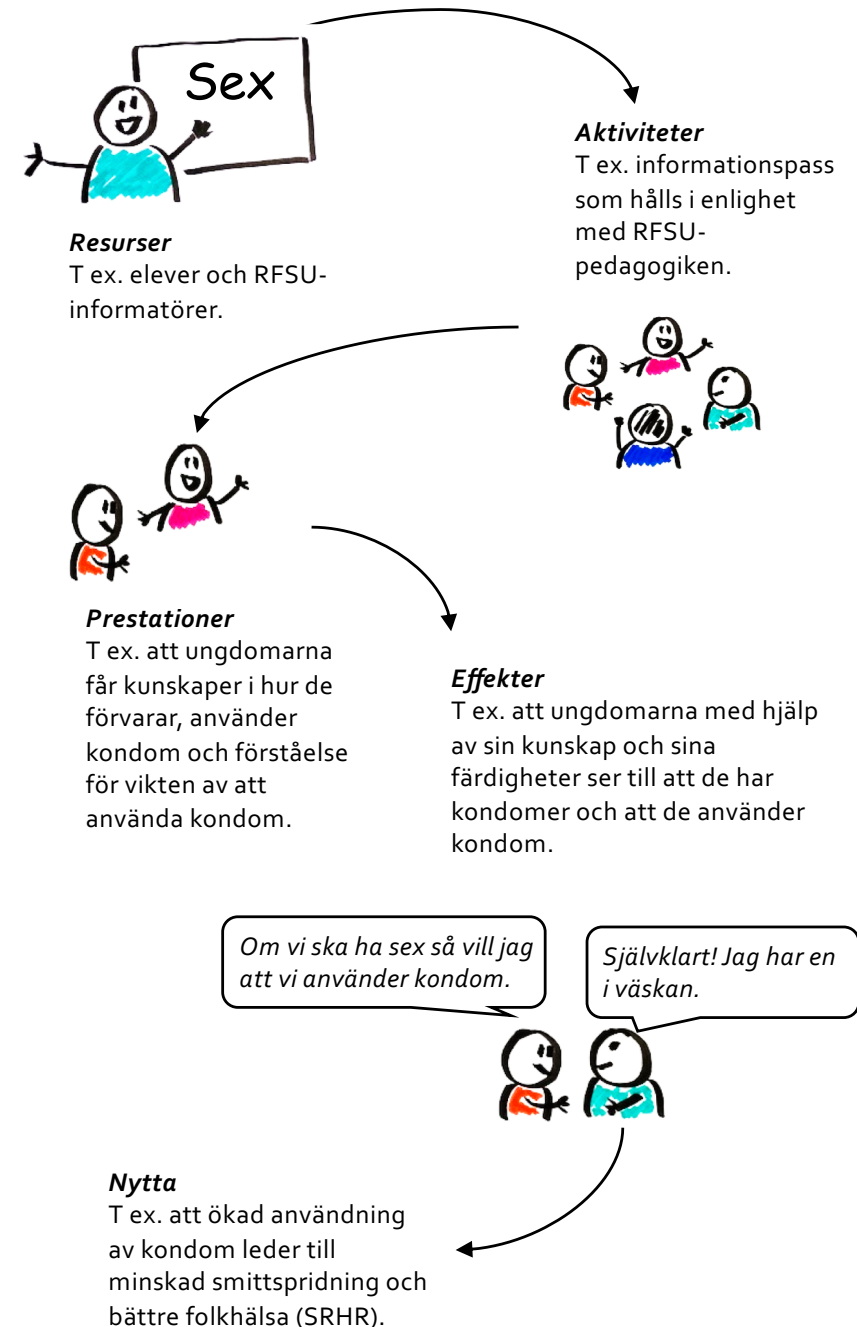
Analysen har gjorts med hjälp av *systemteoretisk modell*, även kallad *Theory of Change* eller *Impact Value Chain*.

Modellen bygger på att det finns ett kausalt samband mellan stegen i modellen. *Aktiviteter* leder till *prestationer* som i sin tur leder till *effekter* och dessa effekter leder i sin tur till *nyttor för samhället*. För att kunna genomföra aktiviteter som startar processen behövs *resurser*.

En förkortad version av modellen och sambanden illustreras till höger.

På nästa sida presenteras resultatet mer ingående och vi börjar ett steg in i modellen med att beskriva *aktiviteter* i baspasset för att sedan gå tillbaka och beskriva vilka *resurser* som behövs för att genomföra dessa aktiviteter. Därefter går vi vidare till de *prestationer* som aktiviteterna leder till och de *effekter* och *nyttä* som prestationerna leder till.

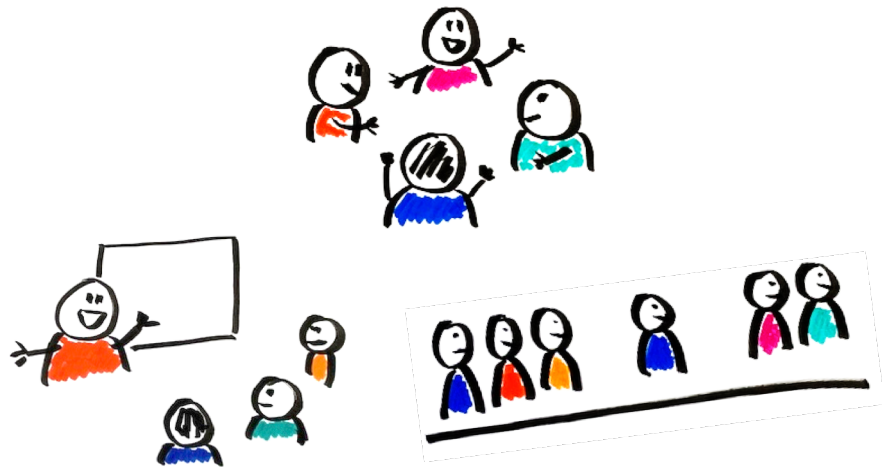

Aktiviteter

I aktiviteten, baspasset, finns det förutom faktainnehållet två delar som vi kan se är avgörande för att effekt uppstår. Det är själva **pedagogiken** i sig, men också den **ansats** som både informatörerna och det pedagogiska upplägget har.

Pedagogiken består, enligt ungdomarna, av en process där presentation av *fakta* varvas med *övning, diskussion, reflektion och mer fakta* som leder till att de kommer ihåg det de lärt sig, men också att de får reflektera och ifrågasätta sina attityder, värderingar och beteenden. I flera av ungdomarnas berättelser så beskriver de RFSU:s baspass likt citatet nedan:

"Övningen med att placera kroppsdelar, hur man har sex i relation till risken för att få en könssjukdom gjorde det tydligt och konkret."

När det gäller ansatsen uttrycker ungdomarna att:

- Det är nyanserade diskussioner, där det **inte kategoriskt finns ett rätt eller fel**, utan frågor diskuteras och nyanseras med stöd av informatören. De beskriver att informatören i stället för att gå i polemik med en åsikt leder diskussionen genom att exempelvis säga *"Om någon skulle tänka eller göra så här i stället, hur skulle ni resonera runt det?"*. De beskriver också att informatören har ett liknande tillvägagångssätt om gruppen har homogena (på grund av grupstryck) åsikter i övningar eller diskussioner. De beskriver att informatörens förhållningssätt leder till att de reflekterar runt sina egna beteenden, attityder och värderingar. Ungdomarna beskriver motsatsen med hjälp av exempel från andra externa aktörer som har föreläst på skolan, där förhållningssättet varit allt för kategoriskt (när det exempelvis gällt porr). Ungdomarna beskriver att de i dessa sammanhang känt sig kränkta och begränsade och då haft svårare att ta till sig informationen i föreläsningen.
- Det finns ett **inkluderande perspektiv** som visar sig på två olika sätt:
 - Ungdomarna inkluderas i övningar och diskussioner, se exempel i citaten nedan.

"Är det okej att vi använder begreppen 'kuk' och 'fitta'?"
"Vilka förhållningsregler ska vi ha?"
"Är det okej att jag ritat?"
 - Informatörerna är **normkritiska** då de inkluderar flera identiteter och sexualiteter i diskussionen. T ex. att sex kan vara så mycket mer än bara KIF (kuk i fitta).

- Det finns ett **gemensamt utforskande**, där informatören i linje med ovanstående punkter leder ungdomarna till att diskutera relationer och sexualitet.
- Både språkbruk och innehåll är **lättillgängligt**.

Något som vi också ser finns med, men som ungdomarna inte själva uttryckligen beskriver, är att det finns ett **lustbejakande** angreppssätt som främst fokuserar på de positiva delarna med sexualitet, sexuell praktik, säkerhet och trygghet.

Resurser

De resurser som (enligt utvärderingens resultat) ligger bakom aktiviteterna är:

- Professionella och välutbildade RFSU-informatörer (ungdomarnas beskrivningar av informatörerna presenteras i *Kapitel 5, Ungdomarna om baspasset*).
- Kvalitetssäkrat arbetssätt (ansats och pedagogik).
- Tids- och målgruppsanpassat innehåll (relevant).
- Elever som vill delta (beskrivs ytterligare i *kapitel 3 Vilka ungdomar når baspasset ut till?*).
- Lärare eller annan skolpersonal som bjudit in RFSU till skolan (beskrivs ytterligare i *Kapitel 6, Skolpersonalens perspektiv på baspasset och sex- och samlevnadsundervisning*).
- Lektionssal i någon form där det går att göra övningar (golvyta) och där det finns tillgång till en whiteboard.
- Att skolan har ekonomiska medel till att anlita RFSU och att skolpersonalen har kännedom om att RFSU erbjuder baspass.

Summerat är det tre möjliggörare/aktörer som behövs:

- **Skolpersonal** som har kännedom, vilja och ekonomiska medel för att bjuda in RFSU att föreläsa.
- **RFSU-informatörer** som är professionella, har kunskap om ämnet samt kunskap och erfarenhet av att undervisa i ämnet.
- **Elever** som vill delta.

Prestationer

Prestationer är det som deltagarna får med sig från aktiviteten (baspasset), i detta fall bekräftelse, kunskap och färdigheter.

Vi har fått likvärdiga beskrivningar från ungdomarna om vad de har fått med sig i form av kunskaper och färdigheter från baspassen. Dock varierade förkunskaperna mellan de olika individerna.

I nästa avsnitt, *Effekter*, summerar vi vad ungdomarna beskriver att de fått med sig från baspasset i kunskaper och färdigheter tillsammans med de effekter som dessa prestationer leder till.

Här nedan följer några citat som visar på det genomsnitt som baspasset har för ungdomarna (kunskaper, färdigheter och bekräftelse).

"Fick en bra tydlig bild av allt inom sexliv. Känner mig tryggare."

"Att man vet att det är okej att säga till, det gör det lättare."

"Diskuterade vad det [hbtq+] betyder och att det inte behöver vara statiskt genom livet. Alla visste detta sedan tidigare men informatören gjorde det mer självklart. Identitet och läggning."

"Jag trodde att all form av oskyddad sex ledde till att man fick en könssjukdom, om partnern hade en."

"Att man tänker mer på samtycke. Det är inte bara att man ska få ett nej. Utan man ska verkligen få ett ja ... (verbalt och kroppsspråk)."

"Har blivit begränsad av tidigare sex- och samlevnadsundervisning, då den inte varit inkluderande och haft ett hbtq-perspektiv. Känner mig nu inkluderad för första gången, att det är okej att vara lesbisk. För mig var det viktigt att höra det sägas av en vuxen, en lärare– inte bara från internet eller kompisar."

Effekter

Vår slutsats att baspasset leder till ett antal effekter baseras på *vad* ungdomarna beskriver att de fått med sig från passet samt *hur* de resonerar kring kunskaperna och färdigheterna.

Slutsatserna bygger också på vad ungdomarna själva säger att passet leder till för förändrat beteende. Exempelvis uttrycker flera att de med större sannolikhet efter passet kommer att använda kondom med en partner som de inte har haft en längre relation med.

I dialogen nedan visas ett exempel på hur två ungdomar resonerar runt samspel, ömsesidighet och ja- och nej-signaler.

Citaten visar vad de tagit med sig från samspelediskussionen från baspasset och hur den sannolikt påverkar deras agerande framöver.

Elev 1: "Man kanske tänker mer på typ samtycke. Det är inte bara att man ska få ett nej. Man ska verkligen få ett ja. Det kan också vara kroppsspråk som säger nej. Man får liksom tänka på det också."

Elev 2 fortsätter: "Det är kroppsspråket. De kanske känner sig pressade att säga ja, men deras kroppsspråk säger nej. Det är inte bara vad de säger, utan också hur de agerar."

Elev 1: "Exakt och sen om personen inte säger ja ska man inte göra någonting även om personen inte säger nej heller."

Nedan summerar vi i 10 punkter vad ungdomarna beskriver att de fått med sig från baspasset i kunskaper och färdigheter (prestationer) samt deras reflektion om hur detta påverkar deras agerande framöver (effekter).

Diskussionerna kring nedanstående tre delar lyfts av många av ungdomarna som det viktigaste de har med sig från baspasset:

1. **Ömsesidighet och lagen om frivilligt deltagande**
2. **Ja- och nej-signaler** (som kan vara både verbala och fysiska)
3. **Må bra-känsla** (att det ska kännas bra före, under och efter)

Dessa tre delar vävs ofta in i samma diskussion. De beskriver att det har blivit tydligare vad ömsesidighet och lagen om frivilligt deltagande innebär. De betonar hur viktigt det är att diskutera samspel och ömsesidighet, då det är grunden i en relation. De tycker att det är bra att lagen finns och har skärpts, men flera betonar att förståelsen om vad frivilligt deltagande innebär egentligen är viktigare än lagen i sig.

I denna diskussion är det en grupp av ungdomarna som i högre grad betonar att de har blivit stärkta i att de har rätt att säga nej och en annan grupp lyfter att de tar med sig att ja- och nej-signaler kan vara både verbala och fysiska.

Båda grupperna har tagit med sig vikten av att lyssna och känna in både vad de själva och partnern vill och att det är viktigt att veta att de kan ändra sig under gång. De betonar att det ska finnas en bra-känsla före, under och efter de har en intim relation eller sex.

Det som de själva lyfter att de tror att ungdomar kommer göra annorlunda (effekter) (med utgångspunkt från ovanstående) är att de kommer att vara mer uppmärksamma på att läsa in ja- /nej-signaler, att stå på sig utifrån vad de själva vill eller går med på samt rätten att ändra sig under situationen.

4. **Kondomkunskap och trygghet i att använda kondom**
De beskriver att de har kunskap om hur de använder och förvarar en kondom samt hur de vet att den är okej. När det gäller kondomkunskap är det många som beskriver att de hade kunskaper sedan tidigare (inte alla) men om vi lyssnar noga till deras beskrivningar så framkommer det att majoriteten har tagit med sig nya kunskaper eller färdigheter från passet.
5. **Att sex är så mycket mer och lustanatomi**
Att sex är så mycket mer än bara vaginalsex (kuk i fitta) lyfter ungdomarna som något viktigt. De beskriver att genom kunskaper i lustanatomi har de fått mer kunskap om kroppen och erogena zoner. De beskriver också att de fått ett vidgat perspektiv på vad sexpraktik kan innefatta (inklusive sex med sig själv). Flera ungdomar återkopplar även kring att det är hjärnan som är den största erogena zonen. Flera beskriver också att de känner sig bekräftade och inkluderade i och med att deras sexpraktik inkluderades i sex- och samlevnadsundervisningen och att de får en mer nyanserad bild av vad sex är och kan vara.

6. **Okej att använda kondom**
Ungdomarna beskriver att sannolikheten att de kommer att använda kondom i framtiden har ökat efter baspasset. De har fått insikt i att kondom är det enda som skyddar mot hiv, STI och oönskade graviditeter vid vaginalsex eller analsex, samt känner sig tryggare i hur de använder kondom.
7. **Säkrare sex. Kunskap om hur hiv och STI överförs**
Ungdomarna beskriver att de har med sig ett "säkrare sex-tänk", vilket innebär att det finns säkra sexpraktiker och att kondom alltid skyddar mot STI, hiv och oönskad graviditet. De har också fått kunskap om att könssjukdomar (framförallt klamydia) överförs via kroppsvätskor och slemhinnor. De berättar att övningen med att placera illustrationer av kroppsdelar gjorde kunskapen begriplig och konkret (ett exempel på hur det pedagogiska upplägget kan bidra till effekt). De har också fått kunskap om att de kan bära på en könssjukdom utan att ha symptom. De har fått insikt om vikten av att gå och testa sig om de haft oskyddat sex och känner oro samt fått kunskap om vart de kan gå för att testa sig.
8. **Hbtq+, relationer, identitet och läggning**
Ungdomarna beskriver att de efter baspasset har fått kunskaper om olika identiteter och olika sexuella läggningar (hbtq+) och att det har lett till att de i högre grad är mer inkluderande. Under intervjuerna noterade vi att flera av ungdomarna använde sig av ordet partner i stället för att oreflekterat relatera till flick- eller pojkvän.

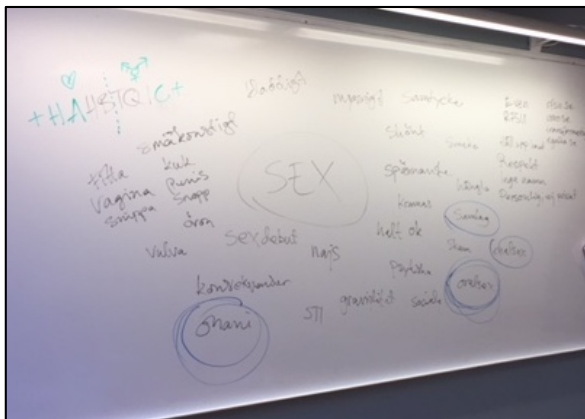
9. Okej att prata om sex och samlevnad

Flera av ungdomarna beskriver att de efter passet i högre grad än före vågar och har blivit bättre på att uttrycka sig om relationer samt vågar diskutera sådant som har med sexualitet att göra med kompisar och partners.

En bidragande orsak är sannolikt det avslappnade sättet som informatörerna pratar om sex och samlevnad på under passen.

10. Ökat konsekvenstänkande

En effekt som ungdomarna själva lyfter är att de fått ett ökat konsekvenstänkande om vad deras agerande kan leda till. Många beskriver samtidigt att detta är ett område där de önskar mer kunskap, exempelvis fler strategier för hur de kan agera i olika situationer som kan uppstå.

Nytta

Med utgångspunkt från de effekter som har beskrivits kan vi med sannolikhet anta att följande nyttor uppstår:

- Ungdomarnas kunskaper och färdigheter leder i sin förlängning till ett öppnare, tolerantare och säkrare samhälle samt en bättre folkhälsa (SRHR).
- Ungdomarna har fått en stärkt självkänsla och handlingskompetens som möjliggör medvetna val kring hälsa, relationer och sexualitet.
- Ungdomarna har genom samtalen blivit stärkta att våga bejaka sin sexualitet.

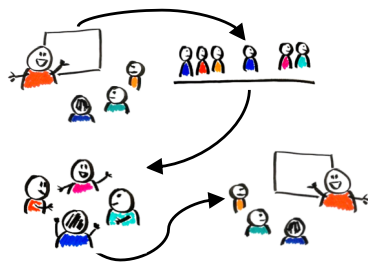
Resurser

- Professionella och välutbildade RFSU-informatörer.
- Kvalitetssäkrat arbetssätt (ansats och pedagogik).
- Tids- och målgruppsanpassat innehåll (relevant).
- Elever som vill delta. Lärare eller annan skolpersonal som bjudit in RFSU till skolan.
- Lektionssal i någon form där det går att göra övningar (golvyta) och där det finns tillgång till en whiteboard.
- Att skolan har ekonomiska medel till att anlita RFSU.
- Att skolan har kunskaper om RFSU har baspass att erbjuda.

Aktiviteter

Baspasset genomförs i linje med RFSU-pedagogiken. En process där presentation av *fakta* varvas med *övning, diskussion, reflektion och mer fakta*.

RFSU:s ansats:

- Gemensamt utforskande
- Positivt bejakande
- Inkluderande
- En nyanserad diskussion
- Vare sig kategoriska eller dömande ståndpunkter
- Normbrytande
- Lättillgängligt

Prestationer

Har fått kunskaper och färdigheter i och om:

- Ömsesidighet och lagen om frivilligt deltagande.
- Ja-/nej-signaler (som kan vara både verbala och fysiska).
- Må bra-känsla (att det ska kännas bra före, under och efter).
- Kondomkunskap och trygghet i att använda kondom.
- Att sex är så mycket mer.
- Okej att använda kondom.
- Säkrare sex. Kunskap om hur hiv och STI överförs.
- Hbtq+, relationer, identitet och läggning.
- Okej att prata om sex och samlevnad.

Ungdomarna har fått:

- Reflektera runt identitet, sex- och samlevnadsfrågor.
- Testat åsikter och ståndpunkter.
- Ett utökat, mer inkluderande vokabulär.
- Vidgat perspektiv i frågor runt normer, identitet och sex och samlevnad.
- Kunskaper som gör dem lite tryggare (dämpar ångest) i att:
 - alla har inte..
 - alla är olika...
 - alla ser olika ut...

Effekter

Empowerment

Alla, oberoende av identitet och sexuella preferenser, har blivit bekräftade och stärkta av passet.

Handling

- Tar hänsyn till ömsesidighet och lagen om frivilligt deltagande.
- Agerar utifrån att ja-/nej-signaler kan vara både verbala och fysiska.
- Tänker in sin egen och sin partners bra-känsla (att det ska kännas bra före, under och efter).
- Är trygga i att använda kondom och använder den på ett korrekt sätt.
- Tänker in att sex är så mycket mer.
- Okej att använda kondom (mentalitetsförändring).
- Har en säkrare sex-praktik, inklusive tänker in kondom.
- Har fått ett mer inkluderande förhållningssätt samt är stärkta i och vågar bejaka sin sexualitet och identitet.
- Okej att prata om sex och samlevnad.
- Ökat konsekvenstänkande.

Nytta

Vi kan med sannolikhet anta att följande nyttor uppstår:

- Ungdomarnas kunskaper och färdigheter leder i sin förlängning till ett öppnare, tolerantare och säkrare samhälle samt en bättre folkhälsa (SRHR).
- Ungdomarna har fått en stärkt självkänsla och handlingskompetens som möjliggör medvetna val kring hälsa, relationer och sexualitet.
- Ungdomarna har genom samtalen blivit stärkta att våga bejaka sin sexualitet.

Kapitel 3

Vilka ungdomar når baspasset ut till?

Vilka ungdomar når baspasset ut till?

Baspasset når väl ut till ungdomar i högstadie- och gymnasieskolorna. Det finns ett stort intresse bland ungdomarna för ämnet.

Samtliga ungdomar som inte är sjuka har deltagit på baspasset. Enligt ungdomarna är det ingen av deras klasskompisar som avstått från att delta på baspasset.

Baspasset är enligt ungdomarna väl anpassat för högstadie- och gymnasieungdomar. Informatörerna använder ett vardagligt, inkluderande och ungdomligt språkbruk. Ungdomarna beskriver att undervisningen genomförs på ett sätt som gör att innehållet är lätt att ta till sig.

Flera av ungdomarna har betonat hur bra det var att informatören i sin undervisning inte var kategorisk och dömande i sina resonemang, utan att frågor diskuterades och nyanserades.

Det var ingen som tyckte att innehållet i utbildningen var känsligt eller stötande och majoriteten tyckte inte heller att illustrationer eller bildmaterial var känsliga att ta till sig.

Vi har svårt att, utifrån ungdomarnas perspektiv, uttala oss om hur väl passet når ut till ungdomar som lever med en funktionsnedsättning. På de baspass där vi har varit med och observerat samt under de intervjuer med ungdomar vi har

genomfört har det (vad vi har kännedom om) inte deltagit någon som lever med en funktionsnedsättning. Däremot observerade vi på ett av informatörsutbildningspassen att det ingick moment om hur informatörerna kan tänka (i valet av övningar och hur de väljer att uttrycka sig) och vara inkluderande med tanke på ungdomar som lever med fysik funktionsnedsättning. Det kan exempelvis vara i valet av övningar och i att de i stället för att uttrycka "ställ er på en linje" kan göra ordvalet "placera er på en linje" om det finns deltagare med som sitter i rullstol.

Känner sig inkluderade för första gången

Några av ungdomarna beskriver att de i baspasset för första gången känner sig inkluderade i en sex- och samlevnadsundervisning.

Ungdomarna refererar till att olika sexpraktiker inkluderas, att sex kan vara så mycket mer än "KIF" (kuk i fitta-sex) exempelvis självsex (onani), smeksex, analsex och hångel. De refererar också till att undervisningen har ett hbtq+-perspektiv. Två av ungdomarna uttrycker det på följande sätt:

"Känner mig nu inkluderad för första gången, att det är okej att vara gay. Inte att de bara säger 'tjej och kille'. De pratade på ett sätt som gör att jag kände mig inkluderad."

"För mig var det viktigt att höra det sägas av en vuxen person."

Social, kulturell och religiös påverkan

Vi ser att det finns några faktorer som kan begränsa möjligheten att baspasset i sin helhet når ut till ungdomar.

Homofobi och "macho-kultur"

Både vid observationer och i några få av gruppintervjuerna har vi sett att det finns vissa delar av innehållet i undervisningen som enstaka personer inte tar till sig fullt ut på grund av homofoba åsikter och "macho-kultur". I en av gruppintervjuerna där deltagarna både fått undervisning i baspasset och Vill du?-passet, blev detta synligt när dessa personer återberättade innehåll från två av filmerna från Vill-du-passet. De berättade att det i filmerna visades en sekvens där två killar kysser varandra och ytterligare en sekvens där en kille blir uppviglad av två tjejer att imitera en gorilla genom att slå sig på bröstet. De uttryckte att de tyckte att det var jobbigt att se två killar som var intima med varandra samt att de hade svårt att ta till sig "må bra-budskapet" i "gorillafilmen".

Ungdomarna beskriver här att det är viktigt att informatören inte går i stark polemik med deras åsikter utan i stället fokuserar på aktiviteten i filmen.

I det här fallet kan vi, trots ungdomarnas negativa reaktioner, utifrån deras resonemang konstatera att filmerna och diskussionerna påverkade dem och gjorde att de reflekterade kring "må bra-känsla", ömsesidighet samt att sexuell attraktion kan se olika ut. Med andra ord gjorde innehållet skillnad.

Kulturella och religiösa hinder

En grupp som vi inte tydligt har sett i den här utvärderingen, men som vi har intervjuat (dem själva eller deras föräldrar) i andra undersökningar*, är ungdomar (oftast tjejer) som växer upp i andra normsystem och som begränsas att ta del av undervisningen på grund av kulturella och/eller religiösa skäl. Det kan vara att de själva väljer att inte ta del av sex- och samlevnadsundervisningen eller att de hindras av sina anhöriga. I dessa sammanhang kan det vara bra att inte ställa ett normsystem gentemot ett annat.

Skolan har för dessa elever ett viktigt ansvar att stötta de som växer upp med flera olika normsystem att hantera samt att underlätta för dem att delta i sex- och samlevnadsundervisningen. Det kan exempelvis handla om att skolan är tydlig med att sex- och samlevnadsundervisningen är obligatorisk, att det är viktigt att ungdomarna är med på passen, men att det inte är ett krav att de aktivt deltar.

I intervjuer med vårdnadshavare (som vi har genomfört vid andra undersökningar) har vi också sett att det i vissa fall

*

Ny i Sverige: rätten till sex- och samlevnadsundervisning. Närhälsan Kunskapscentrum för sexuell hälsa. Genomförd av Splitvision Research. 2013.

Etnografisk utvärdering av RFSU:s utbildningsinsats gällande "Sexualundervisning på lättare svenska". Stockholms läns landsting, Smittskydd Stockholm. Genomförd av Splitvision Research. 2016.

"Samtalen som gör skillnad". Länsstyrelsen Stockholm. Genomförd av Splitvision Research. 2016.

Röster från immigranter i Norden – Om att bli en del av samhället. Nordens välfärdscenter. Genomförd av Splitvision Research. 2017.

inom gruppen "nya svenskar" finns en felaktig bild av vad sex- och samlevnadsundervisning är. Det leder i vissa fall till att de på felaktiga grunder begränsar sina ungdomar från att delta i undervisningen.

Det finns flera möjliga vägar till att förmedla en mer korrekt bild av sex- och samlevnadsundervisning till vårdnadshavare inom gruppen "nya svenskar". Exempelvis kan sex- och samlevnadsundervisning inkluderas i samhällsorienteringen inom etableringsprogrammet samt i SFI-undervisning. Ytterligare en väg är att erbjuda utbildning till nyckelpersoner som har kontakt med "nya svenskar", exempelvis Stadsdelsmammor och olika former av Brobyggare.

Tillträde till skolan är en förutsättning för att baspasset ska nå ut

Skolan är det forum (IRL) där flest ungdomar kan nås med kvalitetssäkrad information om sex- och samlevnad. En förutsättning för att RFSU ska ha möjlighet att nå ut med undervisningen är att de bjuds in och får tillträde till skolan.

Det som vi i utvärderingen kan se påverkar RFSU:s tillgång till skolan och därmed möjlighet att kunna genomföra ett baspass är följande delar:

- Att skolpersonal prioriterar sex- och samlevnadsutbildning.
- Att skolpersonal ser ett värde med att bjuda in en extern föreläsare.
- Att skolpersonal har kännedom om att RFSU har utbildningar.
- Att skolan har ekonomiska medel till inbokning av externa föreläsare.
- Att skolpersonal har en positiv bild av RFSU.
- Att läraren tar tag i och bokar in RFSU (tid att administrera bokning, besök med mera).
- Att föräldrar har en positiv bild av RFSU och inte utövar påtryckning på lärarna att inte anlita RFSU.

Kapitel 4

Vad ungdomarna har med sig i
sex- och samlevnadskunskap

I detta kapitel presenteras hur ungdomarna beskriver att de fått sex- och samlevnadskunskaper under sin tidigare skolgång och deras önskemål kring hur det ska vara. Det presenteras enbart utifrån ungdomarnas önskemål – utan koppling till läroplanen.

Tidigare sex- och samlevnadsundervisning

Majoriteten av ungdomarna beskriver att de **inte haft** någon sex- och samlevnadsundervisning under sin tidigare skolgång eller att den har varit **bristfällig**. Med bristfällig syftar de till:

- Hur den genomförts (exempelvis att det varit pinsamt och obekvämt).
- Att den innehållsmässigt varit begränsad (exempelvis att sex enbart kopplats till fortplantning).
- Att den saknat ett normkritiskt förhållningssätt.

Sammanfattar vi ungdomarnas beskrivningar av sin tidigare sex- och samlevnadsundervisning, saknas ett helhetsgrepp och en kvalitetssäkring av sex- och samlevnadsundervisningen i skolan. Citaten nedan beskriver hur ungdomarna beskrivit sin tidigare sex- och samlevnadsundervisning.

”På min högstadieskola var undervisningen väldigt heteronormativ och läraren var inte alls bekväm, tyckte det var pinsamt att prata om ämnet.”

”Vi hade i 3:an och 5:an. Det var vår lärare. Vi fick kolla på filmer. Det var om hur barn skapas. Inget om relationer.”

”Ingen undervisning på min högstadieskola. I biologin kom vi in mycket lite på det när vi pratade om människokroppen. Vår lärare var väldigt obekvämt i det.”

”För flera i min grupp var det första gången de hade sexualkunskap och det är alldeles för sent att först ha det i gymnasiets årskurs 2.”

Ett fåtal ungdomar har beskrivit att de på sin tidigare skola har haft en **bra** sex- och samlevnadsundervisning. Det har i dessa fall utgjorts av de som ser att de fått undervisning som varit innehållsmässigt bra och heltäckande. Det har också funnits de som beskrivit att de fått ta del av en bredd, exempelvis att de gått igenom sex och samlevnad i något skolämne samt att de fått besök av (exempelvis RFSU) eller själva besökt någon utomstående aktör (exempelvis ungdomsmottagningen).

Få har återkommande undervisning

Det är enbart i **undantagsfall** som ungdomarna har beskrivit att de haft **återkommande sex- och samlevnadsundervisning** under sin skolgång (vilket ligger i linje med att de flesta ungdomar uppger att de inte har haft eller att de haft en bristfällig sex- och samlevnadsundervisning).

Bra med besök till ungdomsmottagningen

Uppskattningsvis uppger lite fler än hälften av de intervjuade ungdomarna att de har fått **besöka ungdomsmottagningen** med skolan under sin skolgång. Något som de beskrivit som bra att ha fått göra, framförallt för att de nu vet var ungdomsmottagningen ligger, vilket gör det lättare för dem att kunna gå dit i framtiden om de skulle behöva det.

Flera har hänvisat till att det finns vissa innehållsmässiga likheter i ungdomsmottagningens information och RFSU:s pass (vilket de ser som positivt). Vissa har också, likt citatet nedan, beskrivit att de två passen kompletterar varandra väl.

"RFSU och ungdomsmottagningen blev en bra helhet, tycker jag. På ungdomsmottagningen fick vi en föreläsning. Med RFSU fick vi diskutera. Det var bra."

Styrka med flera sex- och samlevnadsundervisningsaktörer

Med utgångspunkt från ungdomarnas berättelser är vår slutsats att kunskaper, färdigheter och bekräftelse stärks av att sex och samlevnad tas upp i olika sammanhang och av olika aktörer. Exempelvis beskrev en grupp ungdomar som fått möjlighet att diskutera sex och samlevnad samt fått sex- och samlevnadsundervisning vid tre olika tillfällen (på ungdomsläger, på ungdomsmottagningen och RFSU:s baspass) att deras tankar runt sex och samlevnad byggdes vidare för varje gång.

I en tidigare studie vi genomfört kunde vi se liknande mönster av vikten av att det är fler aktörer som ingår i ungdomarnas ekosystem för sex-och samlevnadsundervisning.*

Avsaknad av kvalitetssäkring

Något som blir tydligt i ungdomarnas beskrivningar av sina erfarenheter från sina tidigare skolor är att många skolor bjuder in olika aktörer att föreläsa om exempelvis identitet och värderingar utan att dessa föreläsningar sätts in i eller ingår i ett sammanhang. Ofta sker det inte heller en kvalitetssäkring av aktörernas ståndpunkt eller att ståndpunkterna diskuteras med ungdomarna före eller efter föreläsningen.

*Etnografisk utvärdering av RFSU:s utbildningsinsats gällande "Sexualundervisning på lättare svenska". Stockholms läns landsting, Smittskydd Stockholm. Genomförd av Splitvision Research. 2016:45–47 samt 67.

Kunskapsläget bland ungdomarna före RFSU:s pass

- Kunskapsnivåerna varierar bland ungdomarna. Vi kan se att ungdomarnas egna erfarenheter och deras sätt att inhämta kunskap på varierar.
- Flera av ungdomarna uppger att de har övergripande kunskaper, men att de saknar fördjupad detaljkunskap, framförallt inom områdena STI, säkrare sex, smittspridning och lustanatomi. Vi kan även se att det finns brister i deras kondomkunskaper (är dock inte ett område ungdomarna själva beskriver att de saknar kunskaper i).
- När det gäller hbtq+ och ömsesidighet har, som vi ser det, ungdomarna ofta mer kunskap om dem än om ämnena som nämns i punkten ovan. Hbtq+ och ömsesidighet är dock ämnen som ungdomarna själva önskar diskutera än mer.
- Enligt ungdomarna själva så saknar de ofta konsekvenstänk och behöver hjälp med strategier.

Källor till kunskap

Internet och **kompisar** är enligt ungdomarna de källor där flest ungdomar får information och kunskap om sex och samlevnad. Bland de webbplatser som nämns finns RFSU, vårdguiden, UMO, Google och sidor där folk ställer frågor som exempelvis Flashback. När det gäller kompisar nämner ungdomarna dels att de kan fråga kompisar för att få reda på saker de undrar, de beskriver dels att de lär sig vad som fungerar och inte i samspelet med kompisarna.

För några utgör även **ungdomsmottagningen** en kunskapskälla. Flera av ungdomarna uppger ungdomsmottagningen som en tänkbar aktör de skulle kunna tillfråga om de hade några funderingar.

Föräldrar eller äldre syskon nämner vissa av de intervjuade eleverna (men långt ifrån alla) att de kan prata med om sex och samlevnad.

Vårdnadshavares roll i sex- och samlevnadsundervisning

Ungdomarna tror att många föräldrar ser det som skolans roll att ta upp sex och samlevnad med ungdomarna, vilket exemplifieras av citatet nedan:

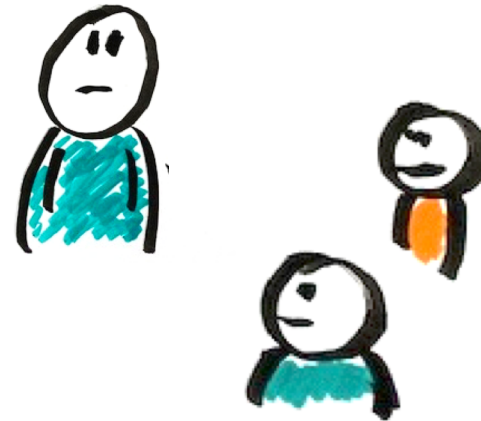
"Vi är ganska öppna att prata om det i min familj, men de förlitar sig nog på att skolan tar upp det."

Flera av ungdomarna anser att det både är vårdnadshavarnas och skolans uppgift att ta upp sex och samlevnad med dem. Några ungdomar har, likt nedanstående citat, också uttryckt att det inte är alla ungdomar som har vårdnadshavare som kunskapsmässigt har möjlighet att prata om sex och samlevnad med sina barn och att det därför ligger på skolans ansvar att göra det.

"Det är skolans uppgift för att alla har inte en vårdnadshavare som kan (kunskap eller färdigheter) prata om ämnet med sina barn."

Svårt att prata om sex och samlevnad

Enligt ungdomarnas beskrivningar har många föräldrar/vårdnadshavare svårt att prata med sina ungdomar om sex och samlevnad. Men även vissa av ungdomarna uttrycker att de skulle tycka att det var jobbigt om deras föräldrar skulle prata om sex och samlevnad med dem.

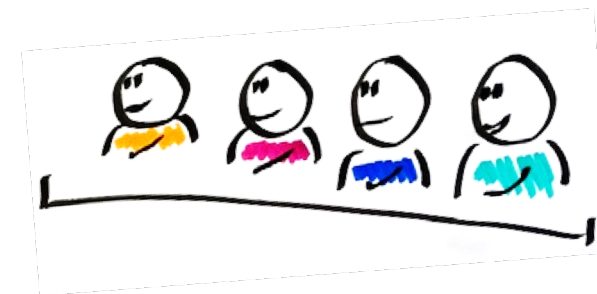
Ungdomarnas förslag på hur och när sex- och samlevnadsundervisningen bör ske

Flertalet av ungdomarna uttrycker att det vore bra att introducera sex och samlevnad på ett **enkelt sätt** i tidig ålder i skolan (årskurs 4) för att det ska vara **naturligt** att prata om och inte pinsamt och tabubelagt. Många nämner att det borde ske runt årskurs 4, någon enstaka tänker att det är bra att introducera ämnet redan på förskolan. Sedan "växlas undervisningen upp" (och tar upp mer invecklade saker alternativt ämnen som passar för den åldern) ju äldre eleverna blir. Se illustration på nästkommande sida.

Flertalet ungdomar efterfrågar **kontinuerlig** sex- och samlevnadsundervisning, det vill säga att de får möjlighet att ta del av undervisningen vid flera tillfällen utspjutt över skolgången (för möjlighet att kunna repetera och fördjupa sina kunskaper).

Ungdomarna beskriver att det är bra att ta upp olika områden inom sex och samlevnad i olika årskurser (se även illustration på nästkommande sida).

Ämnen som ungdomarna ser är viktiga att ta upp och diskutera i låg- och mellanstadiet är exempelvis att det är **ok att gilla vem du vill** och **samspel och ömsesidighet**. Det sistnämnda är något som de ser är viktigt att ta upp jämt - på såväl låg-, mellan-, högstadium som gymnasium. De ser att en kan börja prata om **identitetsfrågor** i låg- och

mellanstadiet (kanske redan i förskolan) för att i högstadieåldern växla upp och diskutera **identitet och sexuell läggning**. Likaså ser de att en kan börja prata om **relationer och kärlek** i lågstadiet för att växla upp och diskutera **relationer, kärlek och sex** i högstadieåldern.

Flera av ungdomarna uttrycker att det i årskurs 6 är bra att börja prata om vad som händer i kroppen vid **puberteten** både för killar och tjejer. De ser även att det är viktigt att diskutera om **porr** i årskurs 6–8.

Högstadiet är, enligt ungdomarna, en bra period att ta upp mer fördjupade sex- och samlevnadskunskaper på. I tidigare årskurser fnittras och skojas ämnet lätt bort, menar de, men i den här åldern ser de att de som elever är mer mottagliga.

Ungdomarna efterfrågar motsvarande sexualupplysning som RFSU genomför med baspassen under årskurs 7–9 samt i årskurs 1 och 2 på gymnasiet.

Önskar gärna ha flera pass

Flertalet ungdomar efterfrågar sex- och samlevnadsundervisning vid flera tillfällen utspjutt över tid, så att de får fördjupning men också så att de blir påmind om kunskapen. Detta är en period då det händer mycket i deras liv vad gäller utveckling av kroppen och med relationer, vilket gör att ungdomar tar till sig olika delar av innehållet vid olika tillfällen. Över tid får de med sig mer kunskap och erfarenhet, vilket gör att de lyssnar på och tar till sig passens innehåll på olika sätt för varje gång de får ta del av dem.

Önskemål om vad som ska tas upp när

Identitet viktigt att ta upp och diskutera i lågstadiet, mellanstadiet. Kanske inte känner sig hemma i sin kropp. Känner sig som någon annan.

Bra att veta att det är ok att gilla vem du vill.

Sexuell läggning är bra att diskutera i årskurs 4-5, men anpassat för åldern.

» **Identitet och sexuell läggning**

Innehållet i **RFSU:s baspass** passar högstadiet och gymnasiet.

Årskurs 6

Viktigt att få kunskap om vad som händer i kroppen vid **puberteten** både för tjejer och killar. Mens och menssmärta. Ens lärare kan hålla i det.

Porrt är bra att diskutera i årskurs 6-8.

Viktigt att få undervisning i årskurs 8-9.

Relationer och kärlek

» **Relationer, kärlek och sex**

Samspel och ömsesidighet alltid viktigt att ta upp

Årskurs 4

Årskurs 6

Årskurs 7

Årskurs 8-9

Årskurs 1-2

Låg- och
mellanstadiet

Högstadiet

Gymnasiet

Kapitel 5

Ungdomarna om baspasset

Kapitlet är uppdelat i sju avsnitt: inför baspasset, "RFSU-pedagogik", professionella informatörer, det praktiska upplägget, ett bra tillvägagångssätt, efter baspasset samt vad ungdomarna saknade och ville ha mer av.

Analysen och presentationen utgår enbart ifrån ungdomarnas beskrivningar och inkluderar därmed inte RFSU:s intentioner med baspasset.

Vad ungdomarna har fått med sig från baspasset i form av kunskaper, färdigheter och bekräftelse presenteras i kapitel 2, *Effekten av baspasset – Gör den skillnad i ungdomars liv?*

Inför baspasset

Majoriteten av ungdomarna hade ingen tydlig bild av vad RFSU är och kopplade dem till kondomtillverkare och/eller några som arbetar med sex- och hbtq-frågor/information. Några enstaka refererade till att RFSU och ungdomsmottagningen var desamma. Några av ungdomarna kände väl till RFSU:s verksamhet.

Majoriteten av ungdomarna hade inte reflekterat över att RFSU skulle komma och hålla i ett sex- och samlevnadspass och några kommenterade sina förväntningar eller farhågor inför passet enligt citaten nedan:

"Jag trodde bara att det skulle vara en vanlig lektion. Men det var mycket intressantare. Vi fick sitta och prata."

"Många gick runt och ojade sig innan vad som skulle hända och sedan när de kom dit så 'ahha jag trodde det skulle vara så här' ..."

"Jag trodde att de skulle ställa privata frågor."

"Jag hade låga förväntningar på grund av sexualkunskapen i sexan. Men det var så skönt. Man märkte direkt att hen var så lugn så då blev alla avslappnade och vågade prata. Så var det skönt att det var övningar så att man själv fick göra, vara delaktig. Och det känns också mindre stelt om vi får vara med och göra övningarna och inte bara sitta och lyssna, utan vara med och tänka och tycka. Det tyckte jag var jättebra."

"Jag trodde de skulle prata mer om sex och positioner och så pratade de mer om sexualiteter. Jag trodde det skulle vara 'så här' och så var det annorlunda. Vi fick inte veta något innan, vad de skulle prata om. Vi brukar få veta innan, på våra vanliga lektioner, vad vi ska gå igenom."

“RFSU-pedagogik”

Ungdomarna beskriver sättet som baspasset genomfördes på (pedagogiken) som en process där det varvades:

- Presentation av fakta
- Övningar
- Diskussion
- Reflektion
- Mer fakta

De beskriver att processen leder till att de kommer ihåg det de lärt sig mer än om de bara skulle fått en faktagenomgång. Många av ungdomarna beskriver att tillvägagångssättet bidrog till en process där de reflekterade och i vissa fall även ifrågasatte sina attityder, värderingar och beteenden.

“Informatören ställde frågor till oss och lät oss fundera lite och gick inte bara igenom allt på tavlan.”

“Det skapades ett bra klimat i gruppen genom lekar och gjordes mer vardagligt.”

Vid flera av passen upplevde ungdomarna att de kunde påverka vilka ämnen de skulle diskutera (positiv upplevelse).

Vid våra observationer av passen kan vi se att trots att informationspassen följer en tågorbana och ett fast innehåll, så lyckas informatörerna på ett skickligt och inkluderande sätt skapa ett klimat där ungdomarna upplever att de har möjlighet att vara medskapande. Att de exempelvis genomför övningen med sexassociation i början av passet tror vi stärker denna upplevelse.

I ungdomarnas beskrivningar om baspasset och informatörernas sätt att arbeta återkommer sex förhållningssätt/ansatser:

1. Att de **inte var kategoriska och dömande**, utan att frågor diskuteras och nyanseras med stöd av informatören. Inte monolog utan dialog.
2. Att det finns ett **inkluderande perspektiv**, där ungdomarna och deras erfarenheter tas med i diskussionen.
3. Att det finns ett **normkritisk perspektiv**, där alla blir inkluderade oberoende av biologiskt kön, identitet, sexuell läggning och erfarenhet.
4. Att det är **lättillgängligt**, både kunskaps- och språkmässigt.
5. Att det finns ett **gemensamt utforskande**, där informatören i linje med ovanstående punkter leder ungdomarna till att diskutera relationer och sexualitet.
6. Något som vi också ser finns med, men som ungdomarna inte själva uttryckligen beskriver, är att det finns ett **lustbejakande** angreppssätt som fokuserar på att sexualitet är positivt.

Professionella informatörer

Informatörerna har fått övervägande positiva beskrivningar av ungdomarna. De beskriver informatörerna på följande sätt:

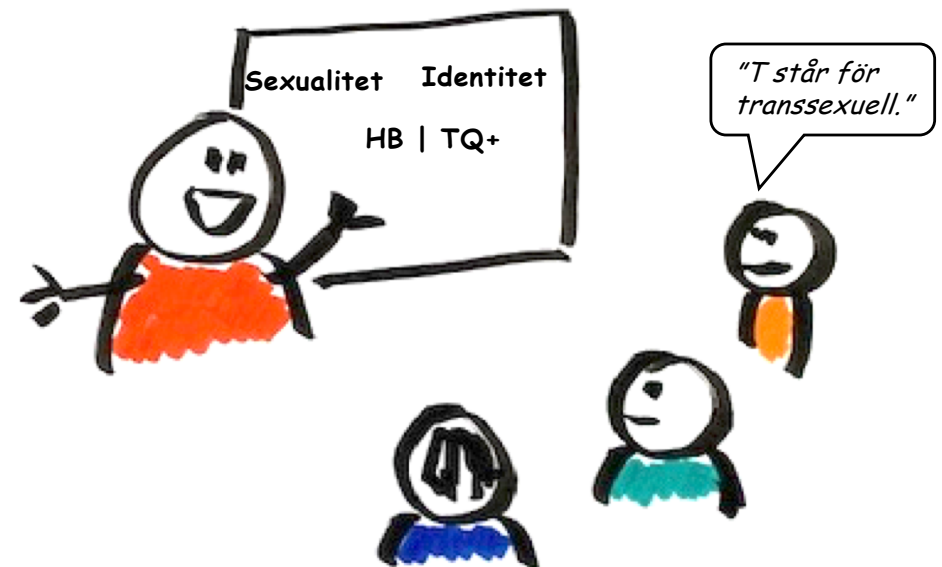
- En expert (professionell), någon som arbetar med området (i positiv bemärkelse).
- Kunniga i ämnet.
- Har ett lättillgängligt språk.
- Normkritiska, inkluderande (både i hur de uttrycker sig och hur de låtar alla i gruppen delta).
- Positivt att de är unga (rätt ålder; inte som ett äldre syskon och inte som en lärare).

Nedan följer tre citat som visar på den professionalitet som informatörerna uppvisar.

"Undervisningens innehåll var på en bra nivå. Hen [informatören] gjorde att det inte var stelt. Hen var helt bekväm att prata om det. Hen lättade upp stämningen så att det blev bekvämt för alla att prata om det. Hen var inkluderande. Hen visste vad hen pratade om."

"RFSU-informatören visste hur man gör för att få alla delaktiga."

"Hen [RFSU-informatören] var hur bekväm som helst att prata om ämnet. Risken är att om läraren håller i det och hen är obekväm att hålla i det så blir det jobbigt."

Det praktiska upplägget

När det gäller det praktiska ramverket för passen är ungdomarna nöjda med upplägget. Det enda som skiljer sig åt är inställningen till om skolpersonal ska vara med på passet eller inte (se förtydligande nedan).

Följande säger ungdomarna om det praktiska upplägget:

- Genomgående lyfter ungdomarna hur **bra det är att det är någon som kommer "utifrån" och håller passet**. Det handlar om att det är någon som de inte har en relation till. De betonar också vikten av att det är en person som **känner sig bekväm och trygg med att prata om ämnet**. De menar att om det är en ordinarie lärare som håller i passet, som själv tycker att det är pinsamt, blir det även pinsamt för ungdomarna.

Följande citat illustrerar ungdomarnas beskrivningar:

"Man kanske inte heller vill prata så öppet om sex och samlevnad med sin lärare som man sedan ska ha i flera år som lärare i andra ämnen."

"Vår ordinarie lärare, biologiläraren känner oss bättre, vilket också gör att det blir konstigt att få undervisning av hen."

- Så som passen är utformade (pågår i **120 minuter, inklusive en kort rast**) **upplever ungdomarna som bra**. Majoriteten hade gärna diskuterat ämnet mer, men de tycker i så fall att det skulle vara bättre om informatören kommer tillbaka och håller ytterligare ett pass vid ett senare tillfälle. (Om RFSU höll ytterligare ett pass skulle de önska att det hade likvärdigt upplägg som gick djupare in i ämnet, alternativt att de fokuserade mer på relationer och situationsbaserade diskussioner.)
- **Bra med blandade grupper (ej uppdelat på biologiskt kön)**. Samtliga ungdomar har starkt betonat att det är viktigt att sex- och samlevnadsundervisning sker i blandade grupper. Några berättar att de vid tidigare åldrar blivit indelade i grupper baserat på biologiskt kön och upplevt att det både begränsar kunskapsintaget och diskussionerna samt även att det i vissa fall blir kränkande.
- Det råder **delade meningar om ungdomarna tycker att skolpersonal ska vara med på passet eller inte**. De som inte tycker att skolpersonalen ska vara med tycker att det begränsar diskussionerna och påverkar gruppdynamiken negativt, medan de som tycker att skolpersonalen ska vara med främst argumenterar för att det är kunskapshöjande för skolpersonalen. I dag är det fritt för skolpersonal att vara med. RFSU ber skolpersonalen själva att avgöra baserat på vad de tycker är bäst för eleverna. Vår upplevelse från de fall där vi varit med är att lärarna har gjort en avvägning om det lämpar sig och innan de deltar har de stämt av med eleverna om de tycker att det är okej. Vi ser dock att det i vissa fall sätter de ungdomar som tycker det är olämpligt men som har svårt att stå upp för sina egna känslor eller åsikter i en knepig situation.

Mot bakgrund av ovanstående resonemang och med hänsyn till ungdomarna rekommenderar vi att lärarna inte deltar på passet (om det inte finns omständigheter som gör att lärare bör vara med).

- **Halvklass (cirka 15 personer) är en lämplig gruppstorlek.** Upplägget med halvklass gör att de känner sig trygga och ger också alla möjlighet att delta i diskussioner.
- **Grupsittning (ring, stolssittning) fungerar bra.**
- **Positivt med länkar, men gärna digitalt.** Under passet i dag så skriver informatören upp relevanta länkar på tavlan. Ungdomarna tycker att det skulle vara bättre om dessa länkar i stället förmedlades och fanns tillgängliga i skolans digitala läroplattform.

Ett bra tillvägagångssätt

Ungdomarna beskriver att det är en bra avvägning på passet där de både får röra på sig, reflektera, vara delaktiga samt får en bra genomgång (information).

Informatörerna anpassar innehållet (kunskapsområden, frågeställningar och övningar) på ett mycket professionellt sätt utifrån varje klass. Detta framgår från både ungdomarnas beskrivningar och de observationer vi gjort av baspassen. Informatörerna har en fast tågordning (i vilken ordning områden ska tas upp samt när diskussioner och övningar ska genomföras) att förhålla sig till. Men de lyckas ändå genomföra det på ett sätt så att ungdomarna upplever att de har möjlighet att vara delaktiga och samskapa genom att bidra med kunskap och reflektioner under passet.

Sammanfattar vi det ungdomarna beskrivit av hur övningarna och de olika momenten genomförts så fick de exempelvis ta ställning till om ett påstående var sant eller falskt (exempelvis *"Klitoris är 2 cm lång"*) alternativt ta ställning utifrån ett åsiktsområde (exempelvis *"Kärlek är viktigt i livet"*), alternativt associera kring ordet *sex*. Därefter fick de diskutera och reflektera kring ämnet, ibland fyllde informatören på med än mer fakta. Exempelvis om de kommit in och pratat om relationer i en övning så kanske informatören fördjupade diskussionen för att i slutet även leda över diskussion till *samspel* och *ömsesidighet*.

Ungdomarna beskriver att de i de olika övningarna och momenten först fick diskutera utifrån sina tidigare kunskaper eller antaganden alternativt från sin inställning till frågan för att sedan erhålla mer kunskaper och därefter fick de möjlighet att på nytt reflektera kring frågorna på ett nyanserat sätt, vilket gjorde att de lättare kunde ta till sig kunskapen.

Något som ungdomarna lyfte inverkade till att majoriteten av ungdomarna deltog aktivt på passet var dels att informatören var tydlig med förhållningsregler och hade en ödmjuk och respektfull framtoning, dels att de inledde med en övning där samtliga ungdomar fick avsluta en "neutral" mening (exempelvis "Sommaren är bra för att...").

Ungdomarna lyfte att **samspel** och **ömsesidighet** var ett av de viktigaste områdena på passet. Parallellt relaterar de även till diskussioner runt **må bra-känsla**, att det ska kännas bra före, under och efter en intim eller sexuell relation.

Även diskussionen runt att **sex kan vara så mycket mer än "KIF"** är något som många ungdomar lyfter som en av de viktigaste behållningarna från utbildningen. Flera beskriver också att de känner sig bekräftade då deras sexpraktik är inkluderad i undervisningen samt att den också gav ett vidgat perspektiv på vad som kan inkluderas i att "ha sex".

Efter baspasset

Några elever beskriver att de har pratat med klasskompisarna efter passet – mest om kondomer. Några enstaka berättade att de gått till skolsyster eller kuratorn och bett om kondomer efter passet.

Några har nämnt för sina föräldrar att RFSU var där, men inte pratat något mer än så om det hemma.

Lärare och mentorer på skolan har frågat hur det var. Här följer några citat som exemplifierar.

"Det var fler efter passet som vågade prata om det än det var innan. Det var mindre farligt, mer ok att prata om det efter passet."

"Jag började använda orden 'kuk' och 'fitta' mer. Det bara blev så. Jag använde det mer som skällsord [förstärkningsord] tidigare."

"I omklädningsrummet har ytterligare 2-3 vettiga personer bland tjejerna börjat vara mer öppna i omklädningsrummet och i duschen efter passet. 'Fight me if you think I am äcklig'."

"Vi pratade direkt efter med varandra och alla ville byta kondomer. Vi pratade också med varandra om saker från passet som vi inte vetat om."

"Lärarna har också försökt prata med oss, ställa frågor. Vår mentor och vår SO-lärare. Hon är mer rakt på, vilket är bra. Vår mentor är mer nervös."

Vad ungdomarna saknade och ville ha mer av

Nästan samtliga ungdomar som vi intervjuat (både i högstadiet och gymnasiet) efterfrågar att RFSU ska komma tillbaka och ha fler pass med dem så att de kan få repetition och fördjupning.

Innehåll på passet som ungdomarna gärna hade pratat mer om

Det är främst fyra av de områden som togs upp på passet som ungdomarna gärna sett hade fått ett större utrymme.

Porr

Ungdomarna hade önskat diskutera porrberoende, hur ungdomar påverkas av att se på porr samt mer om positiva och negativa delar med porr. Flera av ungdomarna beskriver att bilden av porr i deras vardag ofta ensidigt beskrivs som något negativt, omoraliskt och felaktigt. De hade önskat ytterligare diskussioner på det nyanserade sättet som var på baspasset. Följande citat illustrerar ungdomarnas beskrivningar:

"Allt jag kan om sex kommer från porr."

"Är jag dum som kollar på porr, är det olagligt?"

"Man kan hitta inspiration – Oj, jag visste inte att man kan göra så..."

"Att man kan se att det inte är något fel på en. Att det finns andra som också gillar det, till exempel fötter."

De tre andra områdena är:

- **Samspel och ömsesidighet**
- **Sexuella trakasserier och övergrepp**
- **Relationer och kärlek**

Inom dessa tre områden efterfrågar ungdomarna både mer fakta, men också att få ta del av strategier för hur de kan hantera olika situationer som uppstår. De ger förslag på att områdena skulle kunna diskuteras utifrån korta berättelser situationer eller seriestrippar där de med stöd av informatören diskuterade olika handlingsalternativ. Följande citat illustrerar ungdomarnas beskrivningar:

"Önskade mer om ja- och nej-signaler. Gärna om trakasserier vad som är över gränsen och vad som inte är det."

"Om kroppen vad som händer, om känslor hur man känner, kärlek. Att nej är nej. Vi pratade lite om me too, men hade gärna pratat mer (det blev stressigt)."

"Vi kom exempelvis in och pratade om förhållande. Det hade varit intressant att gå vidare och diskutera."

"Det är mycket krav på att du ska veta din identitet och vilket kön du ska ha och vill ha sex med för resten av ditt liv eller om du inte vill ha sex. Vi nuddade det bara, men kom inte in på djupet på detta."

"Vi pratade om identitet och läggning, men hade gärna pratat mer om att det kan svänga över tid."

Innehåll på passet som ungdomarna saknade

Följande områden har flera omnämnt att de saknade som innehåll på baspasset.

- Känner sig osäkra kunskapsmässigt om **könssjukdomar**. De hade önskat information om fler könssjukdomar än bara klamydia och mer om symptom och vad som händer om de får en könssjukdom.
- **Abort**. Vad händer vid en abort? Vad händer efteråt? Hur går det till?
- I de grupper där de inte hade **diskuterat porr** efterfrågades den diskussionen. Vad är positivt och negativt med porr? Hur påverkar den?
- **Sexuella trakasserier fysiskt eller verbalt**. Hur kan och ska de hantera dessa situationer?
- De ungdomar som deltog på det tidigare upplägget med ett **90-minuterspass** istället för 120 minuter **saknade tid att hinna diskutera** och gå igenom innehållet ordentligt. (Av de nio skolor som ingått i undersökningen var det två skolor där baspasset genomfördes enligt det tidigare upplägget med ett 90-minuterspass.)

Några ungdomar har också omnämnt att de saknade information på baspasset om:

- Hur p-piller påverkar ens kropp.
- Andra preventivmedel än kondom.
- Mens och hur det kan påverka ens kropp.

Ett område som vi ser att flera av ungdomarna saknade kännedom om var att ungdomsmottagningen har tystnadsplikt gentemot deras vårdnadshavare om de skulle genomgå en behandling av STI eller göra abort.

Kapitel 6

Skolpersonalens perspektiv på baspasset
och sex- och samlevnadsundervisning

Skolpersonalens syn

Detta kapitel är rapportens enda som inte utgår från ungdomarna utan som baseras på skolpersonalens perspektiv. I kapitlet presenteras skolpersonalens resonemang kring baspasset, läraröverlämning, införsäljning och bokning av pass samt behovet av fortbildning för skolpersonal.

Om baspasset

Skolpersonalen beskrev att RFSU:s pass är bra. De upplevde att:

- Passet innehåller flera viktiga områden: exempelvis anatomi, samspel och ömsesidighet, heteronormen, relationer och kärlek.
- Det för ungdomarnas skull är bra att någon utomstående, som ungdomarna inte har en relation till, kommer och pratar om sex och samlevnad. Detta så de har möjlighet att "friare" kunna prata om sex och samlevnad med någon som de inte kommer träffa kontinuerligt framöver.
- Det var positivt att deras elever uppskattat RFSU:s pass. Eleverna hade beskrivit för dem att de såg att innehållet var relevant och att det var en bra blandning mellan övningar, undervisning, reflektion och diskussion.

De upplevde även att RFSU:s informatörer:

- Hade ett förhållningssätt till både ungdomar och ämne som var positivt.
- Hade en bra pedagogik (övningar, öppningar, angreppssätt) för att prata om ämnet.
- Hade ett avslappnat samtal med ungdomarna och de såg även att det var bra att eleverna fick möjlighet att diskutera med varandra.
- Var proffsiga, kunniga och inkluderande med bra bemötande.

Nedan följer några citat som exemplifierar hur lärarna har resonerat.

"Det kan vara en poäng att ha en annan person än deras vanliga lärare som betygsätter dem [som genomför passen]. Nu brukar jag inte betygsätta sex och samlevnad annat än något mindre förhör på könsorgan. Annars dömer jag dem inte, det är mer i diskussionsform. Men jag tror ändå, för man har en relation och vi träffas kontinuerligt, så jag tror de kan tycka att det är skönt att det är någon utomstående som kommer. Så det finns en poäng i bara det då."

"De [informatörerna] var duktiga att prata. Lugna och naturliga. Att det var vuxna som är öppna att prata om det. Att man kan vara naturlig när man pratar om det. Väldigt proffsiga."

En eller flera skolmedarbetare var med och observerade hela eller delar av RFSU:s pass på två av fem högstadieskolor och tre av fyra gymnasieskolor. Detta främst för att lära sig hur de kan ta upp sex och samlevnad på ett bra sätt. De som valde att inte vara med gjorde det främst för att eleverna skulle ha möjlighet att kunna prata friare med en person de inte har en relation till.

På de skolor som haft 90-minuterspass, kommenterade skolpersonalen att det kändes som för kort tid i förhållande till den mängd information som passet skulle innehålla. Skolpersonalen på de skolor som haft 120-minuterspass ansåg att passen var lagom långa.

Vad skolpersonalen önskar lägga till

Ämnen som skolpersonalen lyfter att de saknade (eller som gärna får läggas till) på passet listas nedan. Det lärarna uppgav var framförallt ämnen de såg var viktiga med utgångspunkt från ungdomarnas vardag kopplat till sexualitet och relationer, inte sådant som direkt kopplades till passet.

- Vad som händer när en skickar bilder/lägger ut bilder på internet.
- Sexuella trakasserier.
- Övergrepp på internet, uppvaktande på internet (gromning).
- Sex första gången (enbart högstadielärare som nämnt).

Ämnen som skolpersonalen lyfter gärna hade fått **diskuteras än mer:**

- Positivt och negativt med porr.

Några av lärarna rekommenderade att informatörerna under passet går in på RFSU:s webbplats och visar innehåll och länksamling för eleverna, då de tyckte att det fanns mycket bra material där.

Flera bland skolpersonalen har ställt sig positiva till att lägga ut länkinformation från RFSU på skolans läroplattform (under förutsättning att det är officiella länkar de kan ställa sig bakom), så att ungdomarna lättare kan komma åt den.

Effekter som lärarna ser efter passet

De effekter skolpersonalen (på både högstadium och gymnasium) beskriver att de sett efter RFSU:s pass är:

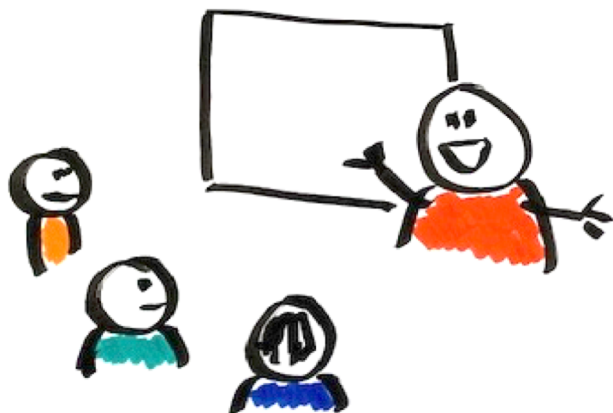
- Att några elever har ställt lite frågor till dem efter passet.
- Att några elever har hörts diskutera ämnet sinsemellan i korridoren (skolpersonalen har "överhört" spontandiskussioner).
- Att några elever har slutat använda "kuk" och "fitta" som skällsord eller tilltala varandra med "bög" efter passet.

En av lärarna (på en av skolorna där baspasset kompletterats med ett Vill du?-pass) lyfte att för en av grupperna hade det under passet blivit heta diskussioner kring homosexualitet. Hen reflekterade över att det efter passet hade skett en viss förflyttning bland vissa av eleverna som har homofoba åsikter. *"Det kvarstår en hel del arbete, men det har påbörjats en diskussion och det finns en medvetenhet i gruppen att man får tycka vad man vill men man får inte uttrycka vad man vill."*

Vad lärarna själva tar med sig från passet

Den skolpersonal som var med på hela eller delar av passen nämner främst att de tar med sig följande från baspasset:

- Hur de kan prata om ämnet sex och samlevnad.
- Hur de kan göra övningar och använda öppningsmeningar för att kunna landa rätt i ett samtal/diskussion.
- Pedagogiska knep som de kan använda inom andra ämnesområden än sex och samlevnad.

Läraröverlämning

Efter att baspassen på skolan är genomförda har informatörerna och berörd skolpersonal ett kort möte, en läraröverlämning, där de går igenom vad som tagits upp under passet och om det är någonting specifikt lärarna behöver veta för att kunna följa upp berörd klass på ett bra sätt efteråt.

Läraröverlämning har genomförts på nästan samtliga skolor.

Vad skolpersonalen ser som viktigast att få reda på vid läraröverlämningen

Skolpersonalen uttrycker att det är viktigt för dem att ta del av läraröverlämningen, oavsett om de själva varit med på passet eller inte.

De uttrycker även att det viktigaste för dem att få reda på vid läraröverlämningen är:

- Om det har hänt någonting på passet som de bör känna till.
- Om det var någonting i innehållet som väckte frågor och diskussioner för respektive grupp.
- Vad de har pratat om på passet innehållsmässigt, så de vet vad de behöver gå igenom i sin undervisning sedan.

Följande citat illustrerar skolpersonalens beskrivningar:

"Samtalet med RFSU-informatörerna efter passet är viktigt. Viktigt att få reda på vad som har diskuterats. Vilka frågor som har kommit upp som vi som lärare behöver ta tag i efter informationspasset. Vi behöver veta vad vi ska fortsätta med efter deras pass."

"Vi fick med oss att det i vissa klasser inte hade varit helt okej inställning eller bemötande runt hbtq-frågor. Där eleverna hade varit direkt kränkande. Detta är jätteviktig information för oss att få till oss, så att vi kan arbeta med frågorna. RFSU:s feedback på läraröverlämningen skedde med den hos oss som är ansvarig för elevhälsan som sedan tog med sig det och presenterade det på vårt EHT-möte [elevhälsoteam-möte]."

"Viktigt att få reda på vad som stuckit ut och vad vi ska fortsätta med, speciellt eftersom vi inte är med på passet. Skönt att vi vet vad gruppen har diskuterat och inte vad specifika elever har sagt. Det gör att det blir lättare att på gruppnivå hantera frågorna som dykt upp, utan att behöva känna att det är specifika elevers. Bra att få veta vad det var som triggade igång diskussionerna i gruppen."

Införsäljning och bokning av pass

Beskrivning av förutsättningarna

Vi kan se att kunskap och kännedom om RFSU:s utbud skiljer sig åt bland skolpersonalen på de olika skolorna.

Skolpersonalen får främst kännedom om RFSU:s utbud via kollegor, genom att de själva söker upp information om RFSU eller att de blir kontaktade av RFSU. I vissa fall saknas kunskap om RFSU:s utbud av utbildningar.

Vi har fått beskrivet för oss att många (cirka hälften) av lärarna har en begränsad kostnadsram att ta hänsyn till vid inbokning av externa aktörer. För dem kan en kostnad på runt 1 500 SEK vara svår att hantera.

För lärarna är sex och samlevnad ett av många områden de ska undervisa i, enligt läroplanen. I många fall är det, även om de ser det som viktigt, ett område som i förhållande till andra kunskapskrav faller bort och något som enbart hamnar på biologiläraren i en kontext där de pratar om fortplantning och människokroppen.

För lärarnas del är det många olika kontakter de behöver göra och aktiviteter att planera in. Detta gör att även om de har tänkt boka in RFSU så blir det inte av. Deras arbete underlättas med att RFSU kontaktar dem och erbjuder sina tjänster. Och när de söker informationsmaterial för att själva kunna undervisa i sex och samlevnad skulle deras arbete underlättas om det fanns ett samlat kvalitetssäkrat material att tillgå.

Viktiga datum för skolpersonalen – att tänka på vid införsäljning och bokning

Vid införsäljning och bokning har skolpersonalen beskrivit nedanstående hållpunkter som viktiga för dem.

- April–maj är en bra tid att kontakta skolorna angående information om pass som ska genomföras under hösten alternativt kommande vår, då många önskar ha en god framförhållning.
- I början av augusti, 1–2 veckor innan skolan börjar, sätts höstens schema.
- Under december månad planerar de in vårens schema.
- I december–januari sätts även budgetåret (en del skolor skiljer på verksamhetsår och budgetår). Ska utbildningen genomföras under kommande år behöver de budgetera för kostnaderna.

Majoriteten av dem vi intervjuat önskar genomföra sexualupplysningspassen en bit in på terminen så att eleverna är trygga med varandra och att de haft tid att lära känna varandra om det kommit någon ny till klassen.

Majoriteten föredrar också att ha passen under våren, men det finns även de som önskar att genomföra dem i slutet av höstterminen (kopplat till planeringen för när de läser om kroppen och fortplantning i biologin).

Några av skolorna förlägger passen i samband med att de har temaveckor om alkohol, narkotika, tobak, sex och relationer.

De skolor som inte har hunnit planera in i förväg beskriver att de har möjlighet att mer spontant boka in pass. Vid dessa tillfällen uppger de att det är bra att ha en månads framförhållning.

Barriärer vid passbokning

Sammanfattningsvis uttrycker skolpersonalens beskrivningar sex barriärer (utan inbördes ordning) vid passbokning. Det gäller:

1. Avsaknad av kännedom om att RFSU genomför pass.
2. Avsaknad av förståelse för värdet av att en extern aktör (som inte har en relation med eleverna) kommer och pratar med eleverna om sex och samlevnad

3. Skolpersonalen har svårt att få tid över till att "ta tag i" och boka in pass (nutidsfällan). Samtliga bland skolpersonalen har uttryckt att de uppskattar att bli kontaktade av RFSU gällande passen. Detta då de själva i sin arbetsvardag konstant har många frågor och områden att hantera och ta beslut om.
4. Kostnadsfråga — För drygt hälften av skolpersonalen på de skolor vi varit ute på utgör kostnadsfrågan en barriär för deras möjlighet att boka in en extern sex- och samlevnadsundervisning. Det gäller oberoende av om skolorna drivs i privat eller kommunal regi.
5. Tidsaspekt — Lärare upplever att det planeringsmässigt kan vara svårt att få in ett baspass på 120 minuter så att flera olika klasser ska kunna få undervisning i nära anslutning till varandra. För att det ska vara möjligt att genomföra 120-minuterspassen krävs ofta att undervisningen förläggs utanför lärarens eget schema, vilket kräver koordinering med andra lärare (schemabrytande aktiviteter).
6. Skolpersonalen begränsas då de själva har en felaktig bild av RFSU alternativt att de har åsikter som inte är förenliga med den värdegrund RFSU har alternativt det opinionsarbete som RFSU bedriver. Även föräldrar kan utöva påtryckning på lärare om deras åsikter inte ligger i linje med RFSU:s opinionsarbete.

Vikten av fortbildning

Utifrån skolpersonalens och elevernas beskrivningar kan vi se att det finns ett behov av utbildning även för skolpersonalen inom området sex och samlevnad. Resultatet ligger även i linje med Skolinspektionens granskning "*Sex- och samlevnadsundervisning*" (2018).

Baserat på intervjuer med lärarna framkommer det att:

- Sex och samlevnad inte ingick i utbildningen när flertalet av dem tog sin lärarexamen.
- Det inte har funnits någon form av fortbildning i sex och samlevnad för de lärare som tog examen i enlighet med den tidigare läroplanen, utan det har varit upp till dem själva att inhämta den kunskapen.
- Främsta källorna för inhämtning av kunskap om sex och samlevnad som nämns är böcker, internet och fortbildningstillfällen arrangerade av externa aktörer, exempelvis läromedelsdistributörer och frivilligorganisationer.
- Skolans sex- och samlevnadsundervisning bygger på respektive lärares eget engagemang, där de själva tar fram och skapar det undervisningsmaterial som behövs.

- Ungefär hälften av lärarna beskriver att de känner sig obekväma med att själva undervisa i sex och samlevnad. Framförallt utifrån att de sociala och kulturella delarna känns som ett minerat område där det är lätt att "trampa fel". Detta främst då:
 - De upplever sig sakna tillräckliga kunskaper i ämnet för att kunna undervisa.
 - De upplever att det är obekvämt och genant att prata om sex och samlevnad med eleverna.
 - De upplever att de saknar metoder för att kunna undervisa i ämnet.

Olika behov beroende på inställning till att själv undervisa i ämnet

Det lärarna har behov av gällande fortbildning om sex och samlevnad skiljer sig åt beroende på deras inställning till att själva undervisa i sex och samlevnad.

- De som själva kan tänka sig att undervisa i ämnet arbetar ofta för att på olika sätt stötta eleverna och ge dem en bred bas att stå på.

Dessa lärare har behov av att ta in en extern, utomstående aktör som genomför pass (som ett komplement till sin egen undervisning). De kan också behöva stöd i form av tips på metoder och upplägg vid sex- och samlevnadsundervisning och påfyllnad av fakta och information om nya begrepp.

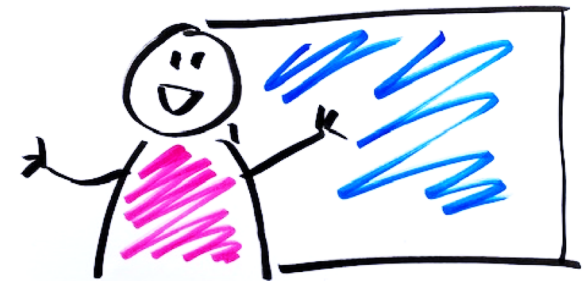
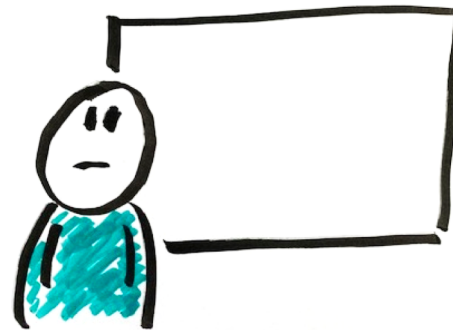
- De som känner sig obekväma med att undervisa i ämnet.

Dessa lärare har behov av att bli mer trygga med de sociala och kulturella delarna av sex och samlevnad. De skulle exempelvis behöva stöd i form av att gå en utbildning i hur en lär ut sex och samlevnad med "RFSU-pedagogik", inklusive relevant kunskap att lära ut.

Lärarnas fortbildningsbehov

Baserat på lärarnas beskrivningar kan vi se att lärarna behöver stöd i form av fortbildningar som ger dem förstärkning av kunskaper i sex och samlevnad men också pedagogik så att de blir tryggare i att själva kunna undervisa i ämnet. Fortbildningsbehovet utgörs av följande:

- Utbildning till dem som ska **undervisa i sex och samlevnad** i form av inspirationsföreläsningar och färdiga utbildningskoncept (att lära ut sex och samlevnad med RFSU-pedagogik).
- Utbildning till hela **lärarlag** i hur en arbetar med normkritiskt förhållningssätt, inklusive utbildning i att prata och informera om sex och samlevnad.
- Stöd till skolpersonalen så de kan höja sin kompetens så att de på skolan kan **väva in** sex och samlevnad i sitt **värdegrundsarbete**.
- Inspirationsföreläsning för skolledare om hur lärarlag kan arbeta med normer och normkritik.
- **Stödmaterial** till de lärare som behöver stärkas i sin roll. Viktigt med material som är kvalitetssäkrat, väl beprövat, utformat och anpassat för användning vid sex- och samlevnadsundervisning.

Kapitel 7

Slutsatser och rekommendationer

Slutsatser

- Baspassen når väl ut till ungdomar i högstadie- och gymnasieåldern.
- Baspasset gör en positiv skillnad i ungdomarnas liv, men också för samhället.
- Ungdomarna får med baspasset ökade kunskaper, färdigheter och bekräftelse i sex och samlevnad. Det ungdomarna fått är en starkt självkänsla (identitet och sexualitet), handlingskompetens som möjliggör medvetna val som rör hälsa, relationer och sexualitet. De har genom samtalen även blivit stärkta att våga bejaka sin sexualitet och identitet.
- Grunden till att baspasset gör skillnad är RFSU:s pedagogik och ansats, det vill säga sättet som undervisningen sker på som gör att ungdomarna tar till sig kunskapen, känner sig bekräftade och inkluderade samt får med sig nya färdigheter.
- Ett innehåll (fakta) som är relevant, målgruppsanpassat och väl avvägt är också bidragande till att RFSU:s baspass når ut till ungdomar på ett bra sätt.
- I effekterna syns det tydligt hur genomarbetat RFSU:s arbetssätt och innehåll är. I den systemteoretiska analysen går det tydligt att koppla RFSU:s pedagogik till utfallet (prestationer och effekter).
- Ungdomarna upplever att RFSU:s informatörer är professionella, inkluderande och på ett lättillgängligt sätt skapar ett gemensamt lärande och utforskande. Något som ungdomarna lyfter som bidragande till att undervisningen når ut till samtliga ungdomar är att informatörerna inte har ett kategoriskt förhållningssätt och inte går i polemik vid diskussioner och dialoger. I stället bidrar informatörerna till en nyanserad diskussion som leder till reflektion och kunskapsintag.
- Ungdomarnas beskrivningar av sina tidigare erfarenheter av sex- och samlevnadsundervisning indikerar att de i många fall inte har fått någon undervisning eller att den de har fått har varit bristfällig. Det saknas ett helhetsgrepp där sex- och samlevnadsundervisning inkluderas i flera ämnen, är normkritisk och inte enbart relaterar sex och samlevnad till fortplantning. Detta ligger i linje med Skolinspektionens slutsatser (*Sex- och samlevnadsundervisning*. Skolinspektionen. 2018).
- Ungdomarna beskriver att det är bra om det är någon som kommer utifrån som kommer och håller i sex- och samlevnadsundervisningen. Detta då de känner sig friare att prata med en person de inte har en relation till än med sin lärare.
- Ungdomarna efterfrågar att skolan arbetar långsiktigt med sex- och samlevnadsundervisningen och att den genomsyrar hela skolgången. De ser att den på ett enkelt sätt behöver inkluderas i tidig ålder, allra senast i årskurs 4.

- Det finns en styrka i att ungdomarna får information om sex- och samlevnadskunskap vid olika tillfällen och av olika aktörer (exempelvis från skolan, ungdomsmottagningen och RFSU).
- Resultatet visar att det finns ett behov av fortbildningsinsatser för lärare/skolpersonal. Många lärare saknar utbildning inom ämnet. Ungefär hälften av lärarna känner sig obekväma att undervisa i identitet, sexualitet, normer och normkritiskt perspektiv. Det vi också kan se (med utgångspunkt från lärares och elevers beskrivningar) är att sex- och samlevnadsundervisningen behöver bli bättre integrerad i skolans värdegrundsarbete.

Rekommendationer

Vår huvudsakliga rekommendation är att RFSU:s undervisning (baspass) fortsätter att genomföras i enlighet med det väl utvecklade befintliga konceptet. Utöver det har vi följande rekommendationer.

- Marknadsför utbildningen än tydligare till samtliga högstadie- och gymnasieskolor inom Stockholms stad.
- Se över och underlätta så att fler väljer att komplettera sin sex- och samlevnadsundervisning med ett externt pass av RFSU. Förmedla tydligt till skolpersonalen vad styrkan är med ett externt baspass.
- Se över möjligheten att sänka kostnaden för utbildningar. Detta mot bakgrund av att ekonomiska resurser för några skolor utgör en barriär för att kunna anlita externa aktörer.
- Förstärk baspasset innehållsmässigt med en obligatorisk diskussion kring för- och nackdelar med porr. Flera av ungdomarna beskriver att bilden av porr i deras vardag ofta ensidigt beskrivs som något negativt, omoraliskt och felaktigt.
- Komplettera innehållet i baspasset med kunskap om hur en abort går till, då det är ett område som flera av ungdomarna har lyft att de saknar.
- Förtydliga information om att ungdomsmottagningarna har tystnadsplikt gentemot vårdnadshavare. I intervjuerna med ungdomarna ser vi att många saknar denna kunskap.
- Eventuellt komplettera innehållet i baspasset med mer fakta om STI och hiv, något som flera av ungdomarna har efterfrågat. Alternativt var tydlig gentemot skolan med att detta är ett område som de bör komplettera med i sin undervisning.
- Med tanke på att ungdomar har en ökad rörlighet i världen när det gäller fritid, studier och arbete är vår rekommendation att se över och eventuellt komplettera informationen om STI (sett ur ett globalt perspektiv), exempelvis om det finns andra STI:er än klamydia som är relevanta att lägga vikt vid.
- Förmedla tydligt till skolpersonal att RFSU:s baspass är ett komplement till ordinarie sex- och samlevnadsundervisning. Beskriv (såväl vid införsäljning som överlämning) vilka delar som RFSU har valt att gå igenom och vilka delar som skolan själva bör komplettera med.

- Utveckla ett pass som vänder sig till ungdomar i mellanstadiet. Detta mot bakgrund av att ungdomarna ser att sex- och samlevnadsundervisningen bör introduceras redan i årskurs 4.
- Utveckla koncept och erbjud fortbildning till skolpersonal i sex och samlevnad, där lärare erbjuds möjlighet att lära sig undervisa i sex och samlevnad i enlighet med "RFSU-pedagogik".
- Erbjud stödmaterial så lärare kan genomföra sex- och samlevnadsundervisning på ett lustbejakande, inkluderande och normkritiskt sätt. Detta så att undervisning kan ske med ett kvalitetssäkrat material.

Referenser

Referenser

Länsstyrelsen Stockholm. Genomförd av Splitvision Research. *"Samtalen som gör skillnad"*. (2016).

Nordens välfärdscenter. Genomförd av Splitvision Research. *Röster från immigranter i Norden – Om att bli en del av samhället*. (2017).

Närhälsan Kunskapscentrum för sexuell hälsa. Genomförd av Splitvision Research. *Ny i Sverige: rätten till sex- och samlevnadsundervisning*. (2013).

RFSU. Daniel Foxhage. *Handledning till Sex på kartan*. (2011).
<https://www.rfsu.se/globalassets/pdf/hanledning-till-22sex-pa-kartan22.pdf>

Skolinspektionen. *Sex- och samlevnadsundervisning*. (2018).
<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2018/sex-och-samlevnad/sex-och-samlevnadsundervisning-rapport-feb-2018.pdf>

Stockholms läns landsting, Smittskydd Stockholm.
Genomförd av Splitvision Research. *Etnografisk utvärdering av RFSU:s utbildningsinsats "Sexualundervisning på lättare svenska"*. (2016).

O m Splitvision Research

Splitvision Research är ett etnografiskt undersöknings- och utvärderingsföretag och vi som arbetar i företaget är utbildade socialantropologer/etnologer.

Vi genomför undersökningar och utvärderingar där våra uppdragsgivare vill nå en djupare och bredare kunskap om företeelser och kunder. Grunden i vårt arbete är det etnografiska hantverket. Med hjälp av det kan vi förstå människors beteenden på djupet och sätta dem i relation till den kulturkontext som de ingår i.

Vi har kunskap och metoder för att kunna analysera och förstå komplexa och känsliga sammanhang.

Vi är ett oberoende konsultföretag. Företaget startade 2001 och vi är det företag i Sverige som har arbetet längst med etnografiska undersökningar och utvärderingar.

I egenskap av socialantropologer och etnologer kan vi skapa förståelse för hur tillvaron upplevs ur användarnas perspektiv. Som vi ser det är det en viktig grund vid alla former av utvärderingar och undersökningar.

För mer information besök gärna vår webbsida:
www.splitvisionresearch.se

Ni är även varmt välkomna att kontakta oss:
Nancy Aponno: 0730-39 78 33, nancy@splitvisionresearch.se
Jonas Modin: 0702-24 24 70, jonas@splitvisionresearch.se

Kompletterande information till ansökan

Vi önskar med denna ansökan att stärka vårt arbete med att vara en resurs till Stockholms Stads skolor i arbetet mot sexuella trakasserier och kränkningar, samt en resurs och ett komplement i skolornas värdegrundsarbete och uppdrag i sexualundervisning.

Stor efterfrågan på att agera mot sexuella övergrepp och kränkningar Tack vare bidraget från Utbildningsförvaltningen har vi kunnat fortsätta vår ordinarie sexualupplysning samt lansera specifika samtyckes-pass – så kallade Vill Du-pass, utformade specifikt för att främja ömsesidighet och kommunikation i relation till sex (eller annorlunda uttryckt, motverka sexuella övergrepp och våld). Vi har många års erfarenhet av att arbeta mot sexuella kränkningar, övergrepp och våld bland unga, och har därför väl utarbetade metoder för att göra just det.

Behovet av att arbeta med detta i skolor har funnits länge, men de senaste årens uppmärksammade av sexuella övergrepp bland annat genom kampanjen #metoo, den nya sexualbrottslagen, förra årets debatt om hårt sex, unga och porr har verkligen understrukt behovet. Lokalt i Stockholm visar Stockholmsenkäten från 2020 att andelen flickor som uppger att de tvingats till sex ytterligare ökat från 2018. Att kunskapsområdet sex och samlevnad byter namn till sexualitet, samtycke och relationer från och med höstterminen 2022 ger också en fingervisning att skolan kommer, och ska satsa extra mycket på just samtal om samtycke. Unga har ett behov att få prata om detta, och skolpersonal behov av fördjupade kunskaper. Vi ser detta genom att många skolor kontakter oss och efterfrågar vår expertis, en efterfrågan vi inte kan möta utan bidrag från Utbildningsförvaltningen. Sedan 2018 har vi haft möjlighet att utöka antalet specifika pass med fokus på samtycke, samt fortbilda skolpersonal. Att fortbilda personal ser vi som ett sätt att öka hållbarheten och långsiktigheten i det våldspreventiva arbetet, då lärarna ges verktyg att ta vidare metoder och arbetssätt efter vår insats. Under pandemin de senaste två åren har vi också utvecklat digitala insatser, även om vi ser ett mervärde av de fysiska insatserna. När det gäller efterfrågan så fortsätter vi att ha större efterfrågan än vad vi med nuvarande medel kan möta.

Vi anser det vara av största vikt att agera när skolorna visar en vilja att prioritera detta och samtidigt saknar kunskap och metoder. Med finansiering från Utbildningsförvaltningen kan RFSU Stockholm fortsätta erbjuda pass billigt så att majoriteten av skolor har råd att ta in oss, samt erbjuda lösningar till de som inte har råd. Under 2022 kommer vi att fortsätta satsningen på skolor i socioekonomiskt utsatta områden. Dels genom riktad marknadsföring och kostnadsfria pass, men också med fördjupad samverkan med några skolor där vi kan arbeta mer med ett helhetsperspektiv. Vi önskar också att öka samverkan med lokala aktörer som jobbar med ungas sexuella hälsa, t.ex ungdomsmottagningar

Hur vi kompletterar andra våldspreventiva satsningar i staden

Våld är något som tar sig uttryck i en mängd olika former, och måste därmed bekämpas på en mängd olika sätt. I staden finns redan satsningar på att bekämpa våld, inklusive det sexuella våldet. Detta stycke syftar till att svara på hur vi ser att vi kompletterar det våldspreventiva utbildningsprogrammet MVP som finns på flera skolor i staden, samt Utbildningsnämndens handlingsplan mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck (vidare refererat till som *handlingsplanen*) som vi förutsätter att flera skolor kommer jobba med.

MVP är ett program vi är väl bekanta med och vi ser positivt på denna satsning. De flesta skolor vi är på jobbar inte med ett MVP-program. Därmed fyller vi en viktig funktion i att stödja skolorna i sitt främjande och preventiva arbete. Vi ser dock mycket positivt på att samarbeta även med de skolor som även har ett pågående MVP-program.

Vad gäller handlingsplanen är vi mycket glada att denna satsning görs, då vi själva erfar ökad efterfrågan på att jobba med hedersfrågor relaterat till sex och sexualitet från våra samtal med såväl elever som lärare. Genom sakkunniga på vårt förbundskansli har vi även kunskap kring detta. Vi kommer under nästkommande år att följa förbundskansliets utvecklande arbete i frågan, bidra i den mån det är möjligt och framförallt skapa förutsättningar för att omsätta det i verksamhet när det utvecklande arbetet är färdigt. Handlingsplanen nämner också vikten av ämnesintegrerad sexulundervisning vilket vi är en resurs i. I vår sexualupplysning behandlar vi genom samtals- och värderingsövningar bland annat ryktesspridning, rätten till att ta egna val kring sin sexualitet samt oskultsbegreppet. Alla våra insatser har en normkritisk grund och vi jobbar genomgående med att utmana normers begränsningar på sexualitet och relationer tillsammans med de vi möter.

Vi är experter på att prata med unga om sex, ömsesidighet och egenmakt. Vi har kompetens och metoder för prata om just de sexuella situationerna på ett sätt som många andra aktörer inte har. Utvärderingen lyfter vår specialutformade pedagogik som en nyckelfaktor i att unga "reflekterade och i vissa fall även ifrågasatte sina attityder, värderingar och beteenden" (bilaga 8, s.36). Vi fokuserar på normer i relation till den faktiska sexuella situationen, och har metoder för att prata praktiskt, eller "hands on", om hur en kan veta, kolla, känna in eller fråga för att veta om andra vill (varav namnet Vill Du?). Det ska nämnas att en kortare del av MVP programmet behandlar just normer om sex, men det är i stort sett en mer övergripande metod jämfört med vår specialinriktade.

Vi tror att våra pass med fokus på samtycke och sex kan komplettera stadens satsning på våld i stort, och att en punktinsats från oss på en skola som jobbar aktivt med MVP eller handlingsplanen skulle kunna ge mer kraft och insikt i detta arbete.

Om våra insatser till lärare

Om behovet

Under året har vi noterat en ökad efterfrågan på att fortbilda skolpersonal. Flera hänvisar till att utbildning i sex och relationer kommer bli del av lärarutbildningen, och trycker på att insatser krävs för redan existerande lärare samt lärarstudenter som går några av de senare terminerna på lärarprogrammet där deras utbildning inte kommer att omfattas av utbildning i sexualundervisning. Vissa hänvisar till debatter om sexualundervisning i media samt namnbytet från sex- och samlevnadsundervisning till sexualitet, samtycke och relationer. Vi har redan märkt att efterfrågan på stöd ökar och räknar med att skolan kommer att fortsätta efterfråga ökat stöd i och med de förändringar som görs i läroplanerna kopplat till sexualitet, samtycke och relationer.

Vi ser det av yttersta vikt att stötta de skolor som vill jobba med dessa frågor, men inte har kompetens nog i nuläget att göra det.

Vår erfarenhet i kontakt med lärare vittnar om att många skolor inte har tillräckligt med kunskaper, metoder eller organisering för att fullfölja det omfattande uppdrag i sexualundervisningen som Läroplanerna föreskriver (såväl grundskolans som gymnasieskolans). Precis som

utbildningsnämndens rapport (Skolors arbete med sex- och samlevnadsundervisningen, 2021) så styrker också skolinspektionens granskning av sexualundervisningen (2018) denna bild. Den understryker ett behov av kompetensutveckling, men pekar också på organisatoriska hinder för en fullgod sexualundervisning. Några av de saker som granskningen visat är att sex och samlevnadsundervisningen, i den mån den genomförs, sällan är regelbunden, inte ges i alla årskurser, ofta inte är ämnesövergripande och följs sällan upp. Samverkan saknas, såväl lärare emellan, som mellan lärare och elevhälsa. Resultaten visar vidare att andra saker som kan komma i vägen för undervisningen är att lärare inte är medvetna om eller har kunskap kring vad de förväntas ta upp i sina respektive ämnen, att de tycker att eleverna inte är mogna eller att de upplever att de inte vet *hur* de ska prata om ämnet. Det är tydligt att lärare behöver få insikt i vad de förväntas lyfta i de olika ämnena i relation till sexualitet, samtycke och relationer, samt möjlighet till kompetensutveckling och forum för organisering av det ämnesövergripande och gemensamma delarna av uppdragen. Framgångsfaktorer för en fullgod sex och samlevnadsundervisning som Skolinspektionen pekar på är systematik, att koppla undervisningen till värdegrundsarbete, att ge lärare kompetenshöjning samt att ge eleverna inflytande. I slutorden av granskningen står att läsa att Skolinspektionen bedömer att skolor behöver initiera utvecklingsarbete för sex och samlevnadsundervisningen och att det behöver finnas förutsättningar för samverkan.

Skolor kommer att ges kompetenshöjning i ämnet sex och samlevnad, i hur de kan jobba för att motverka sexuella trakasserier, samt i hur de kan integrera detta i skolans värdegrundsarbete. Vi vill också underlätta fortlevnad av våra insatser samt vidare informations- och erfarenhetsutbyte genom uppstartande av ett nätverk.

Utvärderingsresultat

Under 2018 utvärderades våra pass i sexualupplysning av utvärderingskonsulten Splitvision Research. Hela resultatrapporten finns att läsa i bilaga 8. Här lyfter vi fram resultat som relaterar till de våldspreventiva delarna av vår upplysning.

Vad vår upplysning leder till

Utvärderingen lyfter fram tre huvudaspekter som vår upplysning leder till, nämligen att ungdomar har: fått en stärkt självkänsla (vad gäller identitet och sexualitet); fått handlingskompetens som möjliggör medvetna val som rör hälsa, relationer och sexualitet samt; genom samtalen blivit stärkta att våga bejaka sin sexualitet och identitet. Vidare skrivs det fram att:

”Med utgångspunkt från de effekter som har beskrivits kan vi med sannolikhet anta att [...] ungdomarnas kunskaper och färdigheter leder i sin förlängning till ett öppnare, tolerantare och säkrare samhälle samt en bättre folkhälsa (SRHR).” s. 21

Ömsesidighet och samtycke är vad ungdomar tar med sig mest

Ömsesidighet, lagen om frivilligt deltagande och praktiska kunskaper kring samtycke är vad eleverna lyfter som de viktigaste aspekterna av vår upplysning. För att exemplifiera vad ungdomarna tar med sig i relation till detta ämne lyfts här ett citat:

”De beskriver att det har blivit tydligare vad ömsesidighet och lagen om frivilligt deltagande innebär. De betonar hur viktigt det är att diskutera samspel och ömsesidighet, då det är grunden i en relation. De tycker att det är bra att lagen finns och har skärpts, men flera betonar att förståelsen om vad frivilligt deltagande innebär egentligen är viktigare än lagen i sig. I denna diskussion är det en grupp av ungdomarna som i högre grad betonar att de har blivit stärkta i att de har rätt att säga nej och en annan grupp lyfter att de tar med sig att ja- och nej-signaler kan vara både verbala och fysiska. Båda

grupperna har tagit med sig vikten av att lyssna och känna in både vad de själva och partnern vill och att det är viktigt att veta att de kan ändra sig under gång. De betonar att det ska finnas en bra-känsla före, under och efter de har en intim relation eller sex.” s. 19

Vi gör skillnad genom RFSU-pedagogiken

I rapporten går att läsa att våra pass gör skillnad genom vad författarna väljer att kalla “RFSU pedagogiken”. Vi har under många års tid arbetat fram metoder för att främja dialog samt motivera till beteendeförändring. För att tydliggöra vad rapportförfattarna lägger in i begreppet infogas nedan ett antal citat.

“I analysen av ungdomarnas beskrivningar av baspasset är det sättet som undervisning sker på som gör att ungdomarna tar till sig kunskapen, känner sig bekräftade och inkluderade samt får med sig nya färdigheter. Det är med andra ord inte bara *vad* (fakta) som presenteras utan *hur* (den ansats och pedagogik) den presenteras på som är avgörande för de effekter som går att utläsa.” s.4

“Många av ungdomarna beskriver att tillvägagångssättet bidrog till en process där de reflekterade och i vissa fall även ifrågasatte sina attityder, värderingar och beteenden.” s.36

“Vid våra observationer av passen kan vi se att trots att informationspassen följer en tågordning och ett fast innehåll, så lyckas informatörerna på ett skickligt och inkluderande sätt skapa ett klimat där ungdomarna upplever att de har möjlighet att vara medskapande. ” s.36

Vidare så beskriver ungdomarna att de uppskattat att informatörerna inte var kategoriska eller dömande utan diskuterar och nyanserar ämnet, att det var ett gemensamt utforskande samt ett angreppssätt som fokuserar på sexualitet som något positivt. Detta lyfts speciellt i relation till porr, där ungdomarna berättar att de i andra sammanhang “känt sig kränkta och begränsade” i samtal om just detta ämne, vilket de själva menar gjort att de haft “svårare att ta till sig informationen i föreläsningen” (s.16). Att kunna föra porrkritiska samtal är något som lyfts på flera håll det senaste året som en viktig del av sexualundervisningen, något vi håller med om. Dessa resultat visar att vi har mycket att ge till de lärare och övrig skolpersonal som har sexualundervisning i sitt uppdrag.

Vårt arbetssätt

RFSU Stockholms informatörsverksamhet har i 25 år utvecklat en unik kompetens och kunskap inom sexualupplysning i skola. Anställd personal utvecklar metoder samt utbildar informatörer som sedan i sin tur möter unga och unga vuxna med sexualupplysning på en nivå anpassad efter gruppens förutsättningar. Vi använder oss av en normkritisk pedagogik och empowerment för att främja ungas sexuella hälsa, egenmakt och trygghet i sin sexualitet.

Vår huvudsakliga målgrupp är unga på högstadiet och gymnasiet. Gruppen unga är dock ingen homogen grupp. Vi har därför utvecklat olika målgrupps- och situationsanpassade arbetssätt för att kunna möta så många som möjligt. Förutom att arbeta i klassrum på grundskola och gymnasium, har vi även kompetens och metoder för att arbeta på språkintruktionsprogrammet med nyanlända elever, på fritidsgårdar, för teckenspråkiga, för elever med fysiska funktionsvariationer, med mera. När en skola väljer att ta in oss kan vi i de flesta fall möta dess efterfrågan, oavsett vilken grupp de vill att vi ska möta. Vi använder oss av väl beprövade metoder framtagna med skolan som huvudsaklig arena.

Alla skolor i Stockholms Stad har möjlighet att boka informatörer för att träffa deras elever. Vårt vanliga upplägg för sexualupplysning är ett pass på cirka 120 minuter. Så som finansieringsformen sett ut har skolan betalat en mindre avgift för detta, som varit kraftigt subventionerad genom de bidrag vi har. Det är en väl inarbetad modell och vi möter cirka 3000 elever i Stockholm stad årligen.

Vi har därtill sedan 2017 även haft möjlighet att erbjuda 120 minuters-pass i samtycke (Vill du-pass, beskrivs mer utförligt nedan), där vi fokuserar mer specifikt på ett främjande av ömsesidig sexualitet. Då efterfrågan på dessa pass varit och är fortsatt stor söker vi medel för att kunna fortsätta denna satsning.

Vill du?-pass

"Vill du" är ett av RFSU framtaget filmmaterial och verktyg för att specifikt prata om kommunikation, ömsesidighet, samtycke och samspel i skolan. Syftet med detta material är att främja en ömsesidig sexualitet och förebygga övergrepp och sexuellt våld. RFSU:s grundsyn är att all sexualitet ska bygga på samtycke och ömsesidighet. Så länge sex är ömsesidigt finns det inte sexuella praktiker som är bättre än några andra. Materialet bygger på sex stycken kortfilmer som på olika sätt beskriver positiva och negativa erfarenheter kring kommunikation och sex med tillhörande värderingsstyrt samtals- och diskussionsmaterial.

Genom att alla våra pass fokuserar på värderingar och attitydförändring ges elever kunskap om och verktyg för att praktisera en respektfull sexualitet. Således kan vi vara med och motverka den normalisering av sexuella ofredanden och trakasserier som ofta är en orsak till att sådana sker i offentliga rum.

Övrig sexualupplysning inom informatörsverksamheten.

När en informatör har arbetat ett tag i den basverksamhet som den här ansökan syftar till har den möjlighet att fortbilda sig för att arbeta i något av våra övriga sexualupplysande projekt eller metoder, med andra målgrupper och/eller på andra arenor. Den nya kompetensen som de då tillförskaffar sig kommer sedan basverksamheten till godo i form av kompetenshöjning. Genom att de andra projekten använder sig av personer som har genomgått grundutbildningen för basverksamheten, räcker det med en mindre fortbildningsinsats om den nya arenan och den nya målgruppen. Således är det av högsta vikt för all vår verksamhet att vi har finansiering för en högkvalitativ basutbildning. Genom att informatörer kan specialisera sig inom vissa ämnen, målgrupper och arenor kan vi möta i stort sett alla grupper i skolan, oavsett vad som efterfrågas.